

URTX

T

**ERESA RIERA I GUARDIOLA,
TARGARINA DEL SEGLE XVII
(PRIMERA PART)**

Josep M. Planes i Closa

TERESA RIERA I GUARDIOLA, TARGARINA DEL SEGLE XVII (PRIMERA PART)

**Josep M.
Planes i Closa**

Professor
de l'IES lo Pla
d'Urgell de Bellpuig

Filla de notari, cabalera, la targarina objecte del present treball hauria pogut portar una vida convencional, segons els estàndards d'aquella època. S'hauria pogut casar ben jove amb un notari o mercader, donar-li deu o dotze fills i morir amb una cinquantena d'anys sense haver deixat gaire petjada en la història local. Però les circumstàncies i la seva personalitat la van portar per uns altres camins. Òrfena als set anys, es va casar quatre vegades, va enterrar tots els marits (dos dels quals, per cert, foren de categoria), va tenir relativament pocs fills, pràcticament només nenes (que no van deixar arrels a Tàrrega), i va superar la seixantena d'anys. Va assumir un considerable protagonisme públic a la vila i el seu nom sens dubte va córrer de boca en boca molt sovint entre els seus conciudadans, per les iniciatives i actuacions sorprenents que protagonitzà, i per totes les persones que l'ajudaren o s'hi enfrontaren.

Estudiar la seva vida era, doncs, una temptació. I no sols per l'interès intrínsec que aquesta té, sinó també perquè de rebot es poden conèixer aleshores detalls i fets d'una sèrie de famílies molt importants a la Tàrrega del XVII, com els Riera, els Guardiola, els Terés, els Borràs, els Ferreró, els Torres, els Potau, els Perelló o els Roger de Llúria. I de famílies establertes en altres indrets de l'Urgell, com els Alegre o els Desvalls. A banda de recalcar novament el terrible impacte que va tenir a Tàrrega la Guerra dels Segadors.

Es poden saber moltes coses de la vida de Teresa Riera i Guardiola, però no pas totes. En algunes etapes, sembla que no va viure a Tàrrega, i això és un inconvenient. Els registres parroquials de Tàrrega i de Bellpuig (estigué relacionada amb la segona d'aquestes viles al final de la seva vida) presenten importants buits i incompleteses, i això ens priva de detalls fonamentals sobre ella i alguns dels

seus familiars. Però el principal inconvenient ha estat en el camp de la documentació notarial. No per falta de manuals, perquè gràcies a Déu dels notaris de l'antiga Tàrrega en conservem molts, sinó per falta de documents complementaris. Pràcticament no he pogut localitzar, malgrat els meus esforços, cap testament ni cap capitulació matrimonial de la dama, dels seus marits o dels seus parents. En el cas dels notaris targarins i bellpugencs del segle XVII i primers decennis del XVIII, aquest tipus de documentació no es conserva gaire, i una revisió atenta del que es conserva no m'ha donat cap resultat. Sí que és una documentació més abundant en els notaris de Cervera, i també l'he consultada en el seu cas, així mateix sense sort. La manca de testaments i capítols matrimonials limita l'aprofundiment biogràfic, de manera que el treball aquí presentat necessitarà complementacions en el futur. Algunes etapes de la vida de Teresa Riera encara queden fosques i abunden els interrogants i hipòtesis no provades. Tinc moltes dades sobre les propietats i els tractes econòmics de la dama i dels seus familiars, però poques sobre els aspectes més privats i personals. Tampoc no dispo de comptes o notes particulars de la seva casa. I després hi ha el tema dels seus contenciosos judicials, que no he investigat a fons (tema, per cert, important, perquè Teresa Riera i Guardiola es va passar mitja vida pledejant). Amb totes aquestes limitacions documentals, pot semblar quimèric bastir una biografia profunda. Les dades a l'abast, però, permeten força coses, com espero demostrar.

Per no carregar en excés l'apartat de les notes —d'altra banda, ja prou dens—, algunes vegades prescindo de donar referències arxivístiques en el cas de la documentació parroquial; només en algunes informacions especialment rellevants m'avinc a fer-ne citació. En canvi, en la documentació notarial faig unes cites molt minucioses i completes, i estic

força atent a tots els detalls, ben convençut que es tracta de la documentació que més riquesa informativa aporta.

Els antecedents familiars

Teresa Riera i Guardiola va ser batejada a Tàrrega el 8 de gener de 1640. A més de Teresa, portava els noms de Basilisa i Cànida. La batejà el rector de la parròquia targarina, rev. Pere Goget, i foren els seus padrins Josep Oliver, mercader, i la Sra. Cànida Perles, donzella, ambdós de Tàrrega.¹ Era la cinquena —o potser la sisena— criatura del matrimoni format per Vicenç Riera i Soler, notari de Guissona que s'havia instal·lat a Tàrrega, i Dorotea Guardiola i Miquel, que procedia d'una casa de mercaders i propietaris de la vila.

El pare de la Teresa, el guissonenc Vicenç Riera i Soler, era un notari ja gran, aclimatat des de feia molts anys a Tàrrega, on mirava de consolidar-se entre la classe selecta de la vila. L'any 1627, s'havia casat amb la Dorotea Guardiola, aleshores una jove vídua (filla de mercader, en plena adolescència aquesta noia havia ingressat, via matrimoni, a la casa d'uns burgesos de la mateixa Tàrrega, els Ponces, però va perdre de seguida el marit). El matrimoni Vicenç-Dorotea de seguida procreà molts fills.

La vinculació de la família —o famílies— Riera amb Tàrrega no venia, emperò, d'aleshores, sinó que era molt antiga. Entre els anys 1548 i 1551, el mercader Pere Riera va ser batlle de la vila. Al cens de 1553, trobem a Tàrrega el cap de casa Perot Riera.² Un dels paers dels exercicis 1555-56 i 1564-65 fou Pere Riera. A les acaballes del cinc-cents, fou batlle de Tàrrega un Baltasar Riera, mercader, que entre 1575 i 1589 havia tingut diversos fills. Contemporani seu a Tàrrega fou Jaume Riera, botiguer de teles, negociant i mercader, que també va batejar diversos fills a la vila.

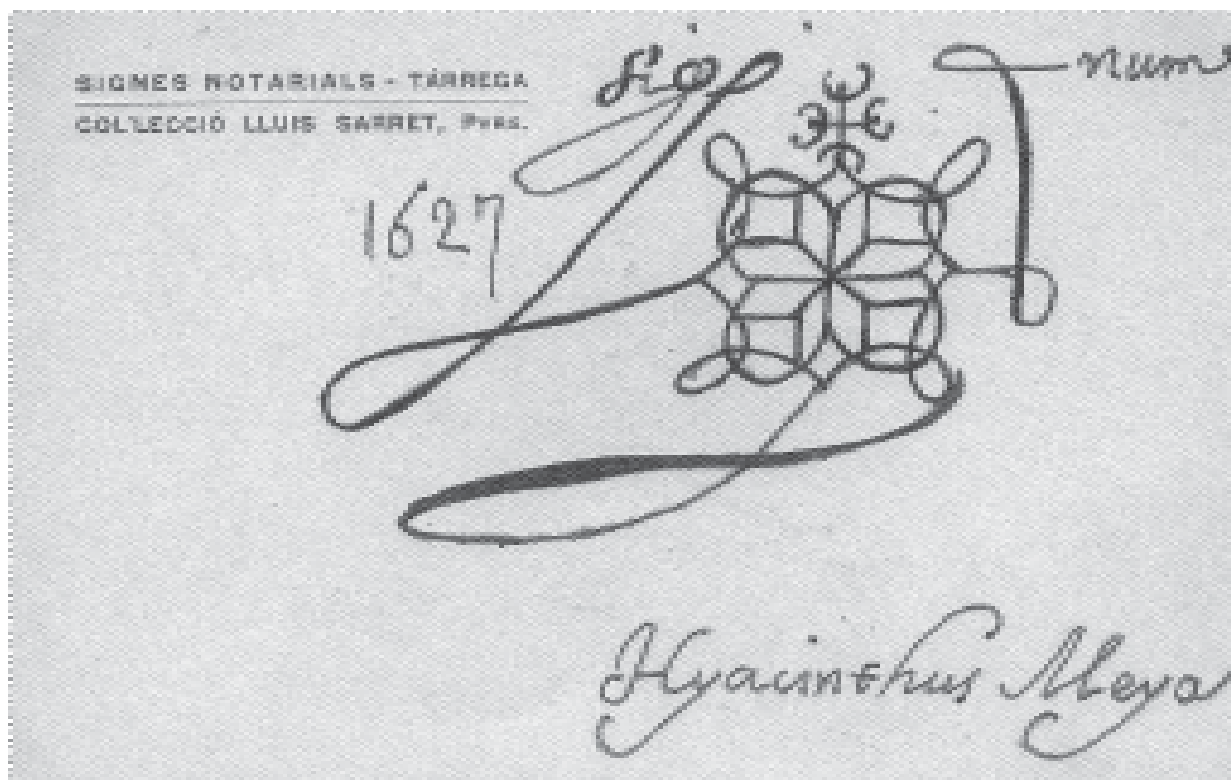
Durant els últims decennis del XVI i primers decennis del XVII, destacà a Tàrrega el notari Rafael Riera, que l'any 1585 era escrivà de la cort del batlle.³ De la que sembla la seva primera muller, Victòria, va tenir només un fill batejat a Tàrrega, l'any 1586. A partir d'aleshores, no tenim més dades familiars d'ell, però el retrobem molts anys després amb una altra dona. En efecte, el 4 de juliol de 1617, morí a Tàrrega la Sra. Cecília, que era muller de Rafael Riera, notari. El 25 d'octubre de 1617, qui morí a Tàrrega fou Maria Riera, donzella, filla del mateix notari Rafael Riera. En l'exercici municipal 1620-21, Rafael Riera va ser paer primer. Finalment, el notari Rafael Riera va morir a Tàrrega el 26 d'agost de 1622.

Emperò, cap dels personatges suara esmentats no foren els pares de Vicenç Riera, els quals es deien Montserrat i Margarida. Potser aquells eren uns altres familiars seus? Ara per ara, ho ignorem. En tot cas, cal recalcar el fet que a Tàrrega ja hi hagué un notari Riera abans de situar-s'hi el Vicenç. I aquell Rafael estava molt ben integrat en l'oligarquia local, perquè va ser paer primer en una ocasió, i a la vila no era habitual que un notari ocupés el primer lloc dels paers.

Durant els anys trenta i quaranta, també destacà a Tàrrega el «magnífic» Francesc Riera i Gorchs, que era doctor en Drets i que estava relacionat amb la ciutat de Barcelona, on posseïa una casa.⁴ Un Francesc Riera, mercader, fou batlle de Tàrrega els anys 1638-40; l'any 1640, fou fet cavaller i hagué de renunciar al càrrec. Sembla que morí a Tàrrega el 8 de setembre de 1648. Uns anys després, en concret el 1659, es parla a Tàrrega d'una Sra. Isabel Riera i Gorchs, creditora censalista sobre la vila.⁵ Una filla de Francesc Riera i Gorchs, de nom Cecília, fou hereva universal del seu pare i maridà Lluís de Carreres, donzell domiciliat a Tàrrega durant la segona meitat del segle XVII. No s'ha de confondre aquesta Cecília amb la germana de la protagonista d'aquest estudi: són persones diferents.

Tots els Riera que hem citat fins aquí van ser importants a la Tàrrega de llurs respectives èpoques, però en aquest moment qui ens interessa és el notari Vicenç, el pare de la nostra protagonista. L'home havia treballat de valent per destacar a nivell local. Va situar-se de notari a Tàrrega molt abans de casar-se amb Dorotea Guardiola i Miquel. Ja hi era l'any 1612.⁶ A l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera es conserva la documentació del notari Vicenç des del 1609, bé que potser va actuar a Guissona en els primers anys. El 8 de setembre de 1627, en l'acta del seu casament, consta que era de Guissona però que vivia a Tàrrega; els seus pares (Montserrat Riera, mercader de Guissona, i Margarida Soler) ja eren difunts aleshores. Cabria la possibilitat que aquell no fos el primer casament del notari Vicenç Riera, que tal vegada havia quedat vidu, encara que de moment no puc confirmar aquest extrem. Una ràpida i prometedora descendència va omplir la vida del notari Vicenç, fent-li pensar de ben segur que havia estat un encert espocar la Sra. Dorotea. I mentre les criatures alevaven casa seva, ell destacava com a figura pública local. Havia ingressat al consell general de la vila, en va ser escrivà ordinari, va sortir paer segon de l'exercici 1637-38 i va tornar a ser paer segon durant l'exercici 1643-44.

Pel que fa a la mare de la nostra protagonista, provenia d'una de les famílies de mercaders

Signe de Jacint Meia, notari de Tàrrega entre 1628 i 1659, tot i que ja actuà abans. Va intervenir en coses relacionades amb els dos primers marits de Teresa Riera

més clàssiques de Tàrrega. I no va tenir, per cert, una vida gens fàcil. Batejada el 3 de setembre de 1606, Dorotea Guardiola i Miquel era la vuitena filla del matrimoni format per Jaume Joan Guardiola, mercader amb casa al carrer d'Urgellet, i Agnès Miquel. Els seus germans foren, per aquest ordre: Isabel Joana, Àngela Estefania, Jaume Joan, Rafaela, Jacint, Rafael i Tecla Agnès. La seva mare, encara jove, va morir —potser a causa del mal part d'una nova criatura— el 26 de desembre de 1608, quan la Dorotea tot just tenia dos anys. Aleshores el pare, com era preceptiu, es va tornar a casar, amb una tal Marianna Monfar. D'aquest segon matrimoni, el mercader Guardiola va tenir també diversos fills, les dates de bateig dels quals no tenim, per pèrdua del corresponent volum parroquial; pel cap baix, aquests nous fills van ser: Marianna, Francesca (confirmada potser l'any 1614), Jaume Joan (confirmat el 1616), Josepa Eulàlia (confirmada el 1620), Elisabet Joana (confirmada el 1622) i Josep.⁷ Per tant, la Dorotea Guardiola i Miquel va créixer criada per una madrastra i envoltada de germans i germanastres. Alguns d'ells degueren morir albat; com a mínim, dos germans seus van morir durant l'adolescència, omplint-la segurament de tristesa: la Rafaela (traspasada el 1613, amb 17 anys) i el Rafael (traspasat el 1621, amb 20 anys).

El patriarca, Jaume Joan Guardiola, va compaginar l'atenció a la seva nombrosa família amb una relativa vida pública. Va ser batlle de Tàrrega al començament del segle XVII (1602-

1605?). Només l'he localitzat com a paer a 1596-97, encara que això no significa ni de bon tros que no hagués pogut ser-ne més vegades, perquè la documentació municipal de Tàrrega corresponent a aquelles èpoques té diverses llacunes i les llistes dels paers no són gens completes.

Jaume Joan Guardiola tenia terra al terme de Tàrrega, per bé que de moment no en sabem la quantitat. Una de les seves parcel·les, de terra campa i situada al peu de la costa de Sant Eloi, feia un cens d'una quartera de forment a la rectoria de la vila, a pagar per la Mare de Déu d'Agost. Aquella parcel·la havia estat antigament dels germans Pere i Antoni Berga, i també d'en Cescases.⁸

Hi havia una altra branca Guardiola a la vila de Tàrrega en el trànsit dels segles XVI al XVII. Encapçalava aquesta segona branca el mercader Francesc Guardiola, segurament emparentat directament amb Jaume Joan Guardiola. Aquest Francesc Guardiola sembla que vivia al carrer d'Agoders i estigué casat de primer amb Margarida i després amb Marianna; va tenir cinc fills entre 1595 i 1604 (després n'hauria pogut tenir més): Francesc Joan (batejat el 5-10-1595), Isabel Joana (batejada el 23-3-1599), Marianna (batejada al 29-9-1601), Margarida Isabel (batejada el 14-4-1603) i Maria Caterina (batejada a les acaalles de 1604). Com a personalitat pública, el mercader Francesc Guardiola va destacar de valent en l'àmbit targari: tres vegades bat-

lle (períodes 1599-1602, 1614-17?, 1623-26), paer —tercer o segon— com a mínim en tres exercicis (1606-07, 1613-14, 1619-20), representant i síndic municipal en més d'una ocasió.⁹ Va morir el 4 d'agost de 1629.

Un Miquel Guardiola, qualificat de «senyor» i que tal vegada fos fill seu, va morir igualment a Tàrraga el 23 d'abril de 1646. L'any 1660, trobem a Tàrraga Anna Florensa, vídua de Miquel Guardiola, mercader, en primeres núpcies, i vídua també del mercader Rafael Planes en segones núpcies, tots dos de Tàrraga.¹⁰

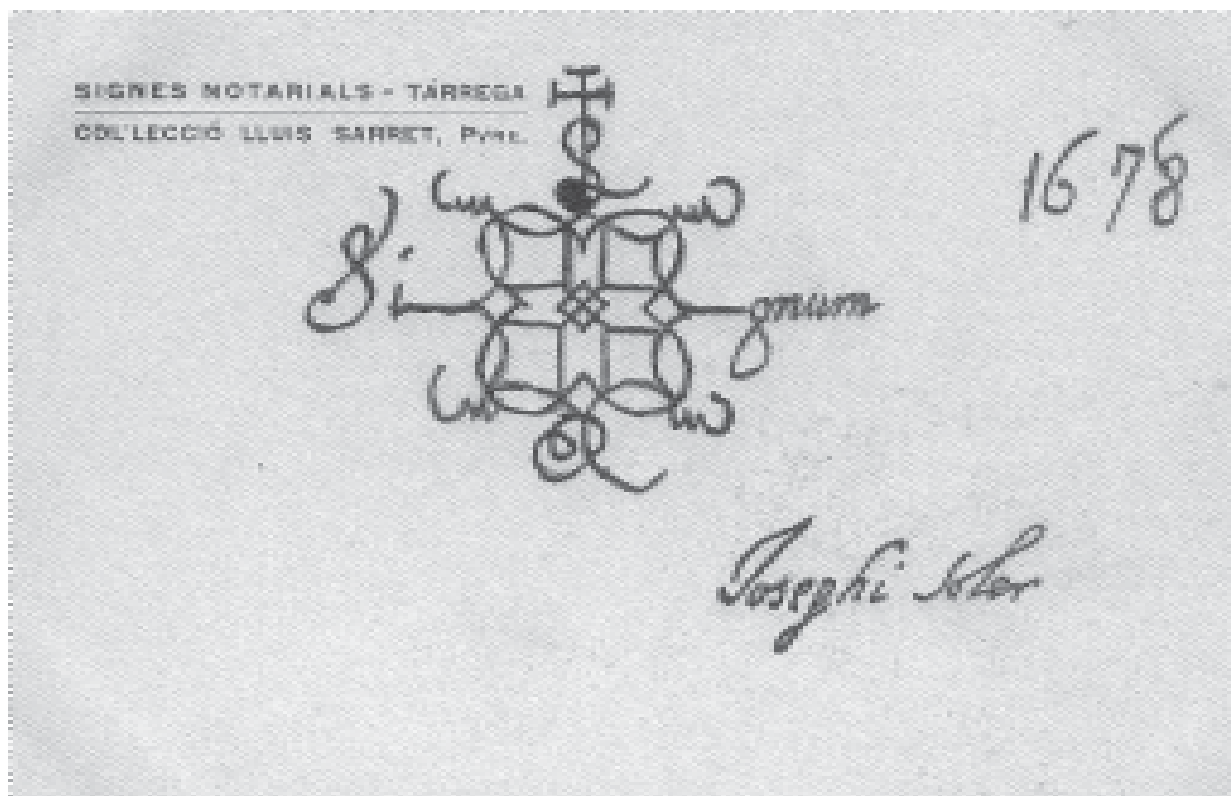
Tenim alguns dubtes sobre la pertinença familiar d'un prevere que hi hagué a Tàrraga durant els anys trenta i quaranta del segle XVII i que es deia Jacint Guardiola. D'entrada, podríem pensar que era el fill de Jaume Joan Guardiola, nascut l'any 1597. Però també podria ser un fill dels Guardiola del carrer d'Agoders, en aquest cas nascut a partir del 1606. No hem trobat cap referència documental que ens el relacioni amb els Guardiola d'Urgellet, o sigui, que el presenti com a oncle de la Teresa Riera i dels germans d'aquesta. En canvi, totes les dades recollides el situen en l'àmbit familiar dels Guardiola d'Agoders.¹¹

Durant els primers anys vint, la rutina dels Guardiola d'Urgellet es va veure fortament alterada. El Rafael va morir l'any 1621, en plena joventut. El 22 de març de 1623, qui morí fou

el cap de casa, el mercader Jaume Joan. Va fer testament pocs dies abans de traspasar, en concret el 18 de març de 1623 (amb el notari targarí Francesc Joan Vilaforniu). No tenim a l'abast aquest document, però sí que disposem de referències indirectes a les seves principals clàusules, gràcies a un acte notarial posterior.¹² L'honorable mercader (que sens dubte havia fet diners) donà l'usdefruit ple i íntegre de tots els béns de la casa a la seva muller Marianna. A les filles que tenia viues, per col·locació de matrimoni els donà les següents quantitats: 800 lliures a la Dorotea, 600 lliures a la Marianna, 600 lliures a la Francesca i 600 lliures a l'Elisabet Joana. I va instituir hereu universal (gravat) el seu fill Jaume Joan Guardiola. Si el xicot no arribava a l'edat de fer testament, l'hereu seria el fill pòstum que la muller Marianna portés al ventre, si era nen. Si aquest fill pòstum també moria abans de tenir l'edat de testar, aleshores l'herència seria, a parts iguals, per a les quatre filles, Dorotea, Marianna, Francesca i Elisabet Joana. No apareixia per enlloc el Jacint, futur capellà; això pot confirmar que el seu fill Jacint havia mort en la infantesa i que el Jacint que havia triat la vida religiosa era un fill dels altres Guardiola.

Efectivament, va néixer un mascle pòstum després de morir el mercader Jaume Joan Guardiola. Li van posar de nom Josep. Aquest infant, que hagué de néixer el mateix 1623, de moment va sobreviure.

Signe de Josep Soler,
notari de Tàrraga entre
1662 i 1682, molt
utilitzat per Teresa
Riera i els seus
familiars

La defunció del cap de casa en els Guardiola d'Urgellet sembla que va precipitar una mica les coses, perquè l'any següent (1624) es va produir el casament d'algunes de les noies.

L'11 de febrer de 1624, es casà (amb 17 anys) la Dorotea, la filla petita del primer matrimoni. Maridà Josep Ponces i Espígol, el jove hereu d'una bona casa de Tàrrega, la dels Ponces, antics notaris convertits en burgesos.¹³ La mala sort caracteritzà aquest matrimoni, perquè quan encara no feia tres mesos de la unió, el jove marit va morir (4 de maig de 1624), deixant la Dorotea vídua amb els mateixos 17 anys, acompanyada dels sogres i d'un jove cunyat que es deia Cristòfor i que acabaria essent capellà.

L'1 de desembre de 1624, es casà Marianna Guardiola i Monfar, una filla del segon matrimoni. Havia de ser pràcticament una nena, potser tan sols tenia uns 14 anys. Maridà Alexandre Ferreró i de Vergós, un jove mercader targarí de 23 anys que formava part d'una família de notaris i doctors en Drets molt important a la Tàrrega d'aquella època. Era fill de Francesc Ferreró, doctor en Drets, i d'Isabel de Vergós (difunta ja en casar-se el xicot). El Sr. Francesc Ferreró havia estat batlle de Tàrrega els anys 1617 i 1618, tot i que va ser inhabilitat el març d'aquell segon any. També va ser paer, en el lloc primer, a 1613-14 i a 1621-22 pel cap baix. Va morir a Tàrrega el 23 de gener de 1632. El seu fill, Alexandre Ferreró i de Vergós, no va destacar tant com el pare a nivell local. Ell i la Sra. Marianna com a mínim van procrear set fills a Tàrrega: Alexandre, Ramon, Francesc Josep (batejat el 22-5-1632), Cristòfol Josep (batejat el 26-11-1634), Elisabet Joana (batejada el 29-8-1637), Teresa Cecília (batejada el 13-5-1640) i Dorotea (batejada el 21-6-1642). Al moment de batejar la Dorotea, ja consta que el Sr. Alexandre, catalogat de mercader, era mort. Els Ferreró tenien la casa al carrer Major de Tàrrega; així consta almenys l'any 1637, en què el Sr. Alexandre es va queixar que l'aigua de la sèquia de la Vila, quan se sobreixia, anava carrer Major avall per la claveguera i es colava als cellers de casa seva.¹⁴

Tampoc no devien trigar a casar-se les altres dues filles vives del difunt Jaume Joan Guardiola, Francesca i Elisabet Joana. No en sabem, però, les dates. La Francesca maridà Francesc Vendrell, un individu del qual ara per ara no dispo de gaire informació. Tot i que el matrimoni hauria pogut viure a Tàrrega, no he trobat que hi bategessin fills. L'Elisabet Joana maridà Pere Joan Gener, pagès d'Anglesola.

En una data que per ara també desconeixem, es van casar Jaume Joan Guardiola i una tal

Mariagna (o Marianna). Ell era fill del difunt mercader targarí Jaume Joan Guardiola, però podria haver-hi el dubte de si era el fill del primer matrimoni d'aquest o bé el fill del segon matrimoni; és pràcticament segur que era el fill del segon. Aquest Jaume Joan Guardiola petit i la seva esposa Mariagna no van batejar fills a Tàrrega, almenys a partir de 1631, tot i que sembla obvi que hi van residir. Es tracta d'una parella bastant fosca i encara no hem acabat de treure l'entrellat de les seves vides.

El 5 d'octubre de 1637, morí la vídua Marianna Guardiola, qualificada de «senyora». Tot i que es podria pensar que era la Marianna Monfar, segona dona del difunt Jaume Joan, en realitat no era ella; devia tractar-se de la vídua del Francesc Guardiola del carrer d'Agoders.

Moltes de les persones suara esmentades van tenir sens dubte força relació amb la protagonista del present treball, Teresa Riera i Guardiola, durant la infantesa d'aquesta. Entre altres, el capellà Jacint Guardiola, que potser no era oncle directe de la nena, però sí parent proper; aquest prevere targarí, que va ser vicari parroquial, degué tenir un notable protagonisme públic, com ho pot demostrar, per exemple, el fet que fos escollit procurador del monestir de monges de Sant Hilari de Lleida per designar els batlles de Riudovelles i Conill, pobles que eren sota la jurisdicció d'aquell monestir.¹⁵

Segurament la nostra protagonista tenia també parents a Guissona, on hi havia uns Riera que acabarien essent ciutadans honrats de Barcelona. La seva parentela a Guissona, però, no ressurt a la documentació targarina.

La infantesa

Vinguda al món en començar l'any 1640, Teresa Riera i Guardiola no podia saber que tenia per endavant una infantesa i una joventut marcades pel sofriment. Els primers anys de la seva vida van coincidir amb la Guerra dels Segadors, la qual, a banda de portar violència i misèria a l'Urgell, va accentuar la mortalitat adulta en tot el territori. La família Guardiola, tan extensa gràcies a l'avi Jaume Joan, havia de ser una de les més afectades per aquest fenomen en aquells anys dramàtics. Una autèntica corrua d'adults joves o de mitjana edat emparentats amb la petita van morir entre els anys 1641 i 1647: oncles, pares, cosins, un germà... Per sort, li van quedar amb vida algunes germanes, alguns cosins i l'aviastra. De tota manera, la provisionalitat en què va quedar la família va impulsar els seus responsables a casar la nena de seguida, obrint per a ella un nou capítol traumàtic.

Res de tot això no podia imaginar la nounada Teresa aquell 1640. Durant els seus primers mesos de vida, veuria al voltant pares i germanets, oncles i cosinets (els Ferreró-Guardiola). La nissaga encara era extensa en aquell moment. I la pròpia família nuclear Riera-Guardiola estava en ple creixement, dirigida per l'atragat notari Vicenç, delerós de tenir força descendència i de consolidar-se com un dels capdavanters de l'oligarquia targarina, ell que provenia d'una altra vila. Els germans grans de la nounada eren, que sapiguem nosaltres, en Ramon (nascut segurament entre 1628 i 1630), la Dorotea (nascuda el 1632), la Cecília (nascuda el 1634) i la Isabel Joana (nascuda el 1637). Amb posterioritat al seu naixement, van venir al món l'Agnès Vicenta (nascuda el 1642) i la Josepa (nascuda el 1644). Per tant, Teresa Riera i Guardiola va despertar a la vida en el si d'una família benestant i prou nombrosa, on per cert les nenes eren àmplia majoria.

A mesura que la guerra es va estendre, les coses ràpidament van empitjorar. L'any 1641, va morir una de les ties de la nena, Francesca, la que estava casada amb Francesc Vendrell. L'any 1642, va morir un dels oncles, Josep Guardiola, un xicot que es trobava en la primera edat adulta. Aquell mateix any o a les acaballes de l'anterior, també va morir el marit d'una de les ties, el mercader targarí Alexandre Ferreró i de Vergós, que tenia tot just quaranta anys; la seva última filla, Dorotea, va ser batejada el 21 de juny de 1642, i aleshores el Sr. Alexandre ja era difunt; de fet, ja n'era el 12 de febrer, quan es realitzà inventari dels seus béns; consta que va fer testament amb Jacint Meià, notari de la vila. També aquell any 1642, al gener, havia nascut la penúltima filla del matrimoni Riera-Guardiola, l'Agnès Vicenta. La vida i la mort, en agut contrast.

L'any 1643, qui morí fou Jaume Joan Guardiola, un altre dels oncles de la nena. Ja hem dit que podria haver-hi el dubte de si era fill del primer matrimoni del vell Jaume Joan o bé fill del segon matrimoni. Sembla evident que era el fill del segon. Era una mort important, perquè es tractava de l'hereu de la casa Guardiola d'Urgellet. A la seva muller Mariagna li perdem la pista a partir d'aquell moment.

L'any 1644, al gener, va néixer l'última filla del matrimoni Riera-Guardiola. Es digué Josepa i fou la germana més petita de la nostra protagonista. La seva relació futura seria molt llarga i intensa. En aquell moment, el pare, Vicenç Riera, era paer de la vila. La mare, Dorotea, tenia 37 anys. La petita Teresa, 4 anys acabats de fer. La guerra i les malalties es generalitzaven a l'Urgell, omplint d'angoixa tothom.

Fins aquell moment, la família nuclear de la nostra protagonista s'havia vist relativament lliure de desgràcies. Aquestes havien afectat les famílies dels parents. Com el 28 d'abril de 1645, en què morí Francesc Vendrell, l'home que havia estat casat amb Francesca Guardiola, una de les ties de la petita, i que potser s'havia tornat a casar. Però a partir d'aleshores, les desgràcies van arribar també a la casa de la nostra heroïna.

El 24 de setembre de 1645, va morir el notari Vicenç Riera. Deixava una vídua de 39 anys, un hereuet adolescent i diverses nenes petites. Una d'aquestes era la Teresa, que es quedava òrfena de pare amb 5 anys.

El 23 d'abril de 1646, va morir a Tàrrega Miquel Guardiola, que a la partida d'òbit té el qualificatiu de «senyor». Aquest individu havia destacat molt a Tàrrega a nivell municipal, amb diversos càrrecs dins el consell,¹⁶ a més, havia estat paer primer de la vila en els exercicis 1642-43 i 1645-46 (de fet, quan va morir feia pocs dies que havia deixat de ser-ne). Ja hem dit que la nostra opinió és que era un Guardiola de la branca del Francesc, la del carrer d'Agoders, i que estaria emparentat amb els Guardiola que descendien del Jaume Joan.

El 6 de novembre de 1646, diverses famílies de Tàrrega van donar blat a l'exèrcit del marquès de Leganés. En la llista apareix un tal mossèn Guardiola i Viala (que lliurà una quantitat molt alta, 300 quarteres) i una senyora Guardiola (que en lliurà 50). No apareix cap referència als Riera ni als Ferreró.¹⁷ Potser el Guardiola i Viala era aleshores el responsable dels Guardiola d'Agoders. La Sra. Guardiola podia ser la Marianna, vídua del Jaume Joan mort el 1623.

El 7 de setembre de 1644, havia mort a Tàrrega un Alexandre Farro, i el 17 de desembre de 1646, hi va morir una Marianna Farro. En aquesta època, el registre d'òbits de Tàrrega és molt «esquemàtic» i les partides contenen poca informació complementària; les anotacions són, en general, precipitades. El cognom, és en realitat Ferreró? Sembla factible. Podria tractar-se, doncs, del fill primogènit del difunt Sr. Alexandre i, per l'altre costat, de la mare del noi, la vídua Ferreró (Marianna Guardiola i Monfar). La mort del xicot durant l'adolescència i la de la mare quan encara seria jove explicarien que aquestes dues persones haguessin deixat poc rastre documental. Si es tracta de les persones que ens pensem, encara s'ha de veure més accentuada la imatge del dramàtic daltabaix sofert pels Guardiola en aquests anys quaranta.

La mort dominava Tàrrega aleshores i pràcticament ningú no estava protegit contra les seves escomeses. En aquest sentit, l'hivern 1646-47 va resultar especialment negatiu per als Riera-Guardiola, que van pagar un preu molt alt a la crisi que corroïa la vila. El 15 de gener de 1647, va morir la Sra. Dorotea, vídua del notari Vicenç i mare de la nostra protagonista; tenia 40 anys. Vint dies després, el 4 de febrer de 1647, qui moria era Ramon Riera, que identifiquem com l'hereu de la família, el germà gran de la Teresa; era un xicot que encara no tenia els vint anys i el seu traspàs capolava la casa.

Catorze dies després, el 18 de febrer de 1647, igualment traspassava el prevere Jacint Guardiola.

Arran de totes aquelles traumàtiques defuncions de 1641-47, les branques Guardiola havien quedat pràcticament sense homes i gairebé a la deriva. Les òrfenes Riera-Guardiola haurien pogut passar una temporada a Guissona, acollides pels parents del seu difunt pare en aquella vila. En tot cas, no tenim cap prova d'això. Més aviat m'inclino a considerar que les nenes foren afillades per la Sra. Marianna Monfar, vídua del vell Jaume Joan i mestressa de cal Guardiola d'Urgellet. Aquesta dona devia plantejar que, vistes les circumstàncies, la solució era casar-les com més aviat millor, però encara calia esperar una mica per poder «col·locar-les» en matrimoni.

No trobem més notícies sobre la tia Marianna Guardiola i Monfar, la dona que havia quedat vídua d'Alexandre Ferreró. Per tant, donem per fet que va morir a Tàrrega el desembre del 1646. Tampoc no hem de confiar en l'altra tia de les nenes, Elisabet Joana Guardiola i Monfar, muller del pagès anglesolí Pere Joan Gener. Aquesta Elisabet Joana va morir jove, abans que la seva mare Marianna. Sabem que va fer el seu últim testament (en poder del rector d'Anglesola) el 16 de desembre de 1645, en el qual va nomenar marmessor el seu marit Pere Joan Gener.¹⁸ Va deixar un fill, Francesc, que morí impúber.

No tenim referències sobre altres Guardiola. Les que també haurien pogut ser ties de les nenes Riera-Guardiola, les altres filles del vell Jaume Joan, deuriem haver mort força anys enrere, quan es trobaven en la infantesa o la joventut. Algunes germanetes de la Teresa també van poder morir en la infantesa.

Si els Guardiola de la branca del carrer d'Urgellet havien quedat mig extingits, encara devia ser pitjor la situació dels Guardiola del carrer d'Agoders. Així podem suposar-ho per una interessant referència documental. L'any

1647, el rector-degà de Tàrrega, Pere Goget, i els capitans de la comunitat de preveres van entrar violentament a la casa de la família Guardiola situada al carrer d'Agoders. S'indica que els últims integrants d'aquella família havien mort, entre ells el mercader Francesc (el gran). La cort del batlle havia fet hereu el nét d'aquest, un tal Josep Torres, que era estudiant. Però els capellans de Tàrrega no van acceptar aquesta adjudicació de béns i per això el rector i els capitans van entrar a la casa quan era buida i s'hi van tancar, «ab ma forta». Van començar a forçar portes, regirar habitacions i forçar caixes i piques d'oli. Segons un acte notarial de visura fet a petició de l'estudiant Torres, van despanyar o espatllar set portes, sis caixes o mobles i cinc piques d'oli. L'acte notarial es va fer el 19 de febrer de 1647.¹⁹ No consta què hi buscaven. Potser diners? Potser papers? Volien també endur-se oli de les piques? De fet, l'acte notarial no diu que els capellans haguessin agafat res. És probable que, un cop fet el «registre», sortissin de la casa per pròpia iniciativa.

El Josep Torres que havia d'heretar els Guardiola d'Agoders sembla el mateix individu que en el futur serà burgès honrat de Perpinyà i veguer de Tàrrega, i home molt important en la vida de Teresa Riera. Devia ser fill del matrimoni format per Jaume Torres i Ferrerich, negociant, i Marianna Guardiola i Espígol, els quals es van casar a Tàrrega el 22 de desembre de 1624. El negociant Jaume Torres provenia de la vila de Guissona; al seu torn, la targarina Marianna Guardiola i Espígol, batejada el 29-9-1601, era filla de Francesc Guardiola, mercader de Tàrrega, i Margarida Espígol, la qual havia estat la primera muller d'aquest. No localitzo l'òbit de Margarida Espígol, potser morta abans de 1605. El mercader targarí Francesc Guardiola es va tornar a casar el 12 de gener de 1607, amb Marianna Vinyals i Rull, de la vila de Torà. Aquesta deu ser la dona que mor a Tàrrega, vídua, el 5 d'octubre de 1637. Com sabem, el mercader Francesc Guardiola, citat a l'acte amb el qualificatiu de «major», va morir a la vila l'any 1629. No consta quan hauria mort el Francesc menor.

Tinguem present que el prevere Jacint Guardiola té l'òbit el 18 de febrer de 1647... Sembla que fou això el desencadenant dels fets. ¿Era en Jacint un capellà amb drets sobre aquella heretat Guardiola i per això la comunitat de preveres aspirava a rebre'n coses?

Recordem que els Guardiola targarins havien anat sofrint diverses morts de barons durant els anys quaranta, morts que havien escapçat les famílies: Josep Guardiola morí l'any 1642; Jaume Joan Guardiola, l'any 1643; Miquel Guardiola, l'any 1646; el rev. Jacint Guardiola,

l'any 1647. A més, un altre Guardiola, Rafael, ja va morir fadrí l'any 1621. I no oblidem que en els mesos de gener i febrer de 1647 moriren Dorotea Guardiola (vídua del notari Vicenç Riera) i el seu fill Ramon.

La del Francesc era l'altra branca Guardiola, amb casa al carrer d'Agoders. Però els Guardiola d'Urgellet hi estarien emparentats i hi tindrien també alguns drets d'herència. Per tant, les morts dels seus integrants haurien simplificat el tema successori, donant més força a les reclamacions dels Torres. L'home clau per retenir aquella herència sembla que era el prevere Jacint Guardiola. Rere seu, la comunitat de preveres targarina devia fer-se il·lusions de rebre béns dels Guardiola d'Agoders. Com que la Dorotea, el Ramon i el Jacint van morir tan sobtadament a inicis de 1647, i com que als Guardiola d'Agoders hi havia hagut buits generacionals, els preveres targarins degueren decidir passar a l'acció. El Jacint potser morí intestat. Això podria explicar la contundència amb què actuaren els eclesiàstics. Tot plegat, és un tema a estudiar. Per cert: l'estudiant Josep Torres, que reclamà aquella herència, es va trobar amb l'oposició de molta gent; començà malament, doncs, la seva personal i prolongada relació amb la vila de Tàrrrega.

Enmig de tots aquells embolics i de les malalties i violències de la guerra, la petita Teresa anava creixent. Ja era molt que ella i algunes germanes seves poguessin sobreviure en uns anys tan nefastos. Me les imagino vivint a cal Guardiola del carrer d'Urgellet, sobreprotegides per la vídua Marianna, que potser actuava ajudada pel gendre Pere Joan Gener d'Anglesola. Les nenes tal vegada haurien viscut a temporades en aquella vila. O potser fins i tot a Guissona, amb els Riera d'allí.

El 28 de desembre de 1648, el noble targari Joan de Grimau i de Montserrat, procurador de les monges d'Alguaire, va demanar a la Sra. Marianna Guardiola, a la qual trobà a la casa que ella habitava al carrer d'Urgellet de Tàrrrega, que pagués a les dites monges els censos anuals que abans satisfieia al monestir de Sant Hilari de Lleida. El monestir de monges d'Alguaire havia succeït el de Sant Hilari (també femení) en la jurisdicció dels llocs de Riudovelles i Conill i en el dret a cobrar uns censos a la vila de Tàrrrega, segons una concessió feta pel rei francès (cal recordar que aleshores, en plena Guerra dels Segadors, Catalunya estava annexada a França). La Sra. Marianna contestà que tant li feia pagar a uns com a altres, mentre ho fes al legítim possessor. I aquell mateix dia pagà al Joan de Grimau els censos de quatre quarteres de blat i quatre quarteres d'ordi que cada any havia de sa-

tisfer per una vinya que posseïa al terme de Tàrrrega, a la partida de les Planes. Els censos corresponien a aquell any 1648. Les quatre quarteres de blat les va pagar en gra i les quatre d'ordi les va satisfer en diners, mitjançant 10 lliures (a raó de 50 sous la quartera, un preu ben alt, causat per la guerra).²⁰ La meua opinió és que aquesta Marianna era la vídua del Jaume Joan Guardiola que va morir el 1623, i que seria ella qui bàsicament tindria les òrfenes Riera-Guardiola.

Per cert, que aquell any 1648 també va morir a Tàrrrega, en concret durant el mes de febrer, Josep Oliver, el padrí de bateig de la Teresa Riera.

El primer matrimoni

Amb la família trinxada per les sobremortalitats dels anys 1641-47, les orfenetes Riera-Guardiola no podien esperar pas una joventut convencional. En uns temps tan calamitosos, un ràpid casament era la solució ideal per a unes nenes com aquelles. I així ho van decidir els tutors en el cas de les grans, la Dorotea i la Teresa, a qui ja trobem maridades abans i tot que la guerra s'acabés.

Sembla que la primera que van enviar a l'altar fou la pubilla Dorotea, potser casada l'any 1650, amb uns divuit anys. El nuvi fou Baltasar Terés i Boixeda, un inquiet negociant procedent de terres tarragonines (Pira) i establert a Tàrrrega, bastant més gran que la noia i vidu. Aquest Baltasar Terés ja apareixia a la llista del blat que donaren alguns targarins a l'exèrcit del marquès de Leganés el novembre de 1646.²¹ La seva primera dona va ser Marquesa Castelló, que al seu torn era vídua del ceceter targari Josep Falcó; aquella primera muller, Marquesa, havia mort en data desconeguda per a nosaltres, perquè no la sabem trobar al registre d'òbits targari.

Baltasar Terés i Dorotea Riera van tenir una nombrosa descendència. El 17 de març de 1651, ja van batejar una nena a Tàrrrega. Al Sr. Baltasar li van donar categoria de negociant i de mercader; acabà essent burgès. Fou batlle de Tàrrrega durant el període 1677-80, conseller municipal des del 1647, paer en els exercicis 1650-51 (tercer), 1657-58 (tercer), 1661-62 (segon) i 1664-65 (segon). Fundà una nissaga molt influent en el futur a nivell local i comarcal.²²

Després li hauria tocat el torn de casar-se a la cabalera Teresa, en un enllaç precipitat i mal conegut. Fou la primera de les quatre bodes que protagonitzaria. Aquest primer marit de Teresa Riera i Guardiola va ser el pagès tar-

garí Magí Falcó i Castelló, el qual fou fill del matrimoni format per Josep Falcó, calceter de Tàrrega, i Marquesa Castelló. Aquesta parella s'havia casat a la vila el 7 de desembre de 1623 (el nuvi, vidu; la núvia, donzella, filla d'un pagès targari).²³

Quan va néixer el pagès Magí Falcó i Castelló, primer marit de la Teresa? No ho sabem segur. Josep Falcó i Marquesa Castelló degueren tenir diversos fills entre 1624 i 1631, però la pèrdua dels baptismes targarins en aquesta època ens impedeix conèixer-los. Després van batejar una nena (Maria Isabel Lluïsa) el 26-8-1633; un nen (Francesc Magí Silvestre) el 15-2-1636; i un altre nen (Josep Lluís) el 7-4-1641. El nen nascut el 1636 podria ser el xicot que es casà amb Teresa Riera i Guardiola. Tanmateix, em costa una mica acceptar-ho, perquè això significaria que s'hauria casat amb només 15-16 anys, una edat molt baixa per a un nuvi. Potser el primer marit de la Teresa va ser un dels fills que el matrimoni Falcó-Castelló presumiblement hauria tingut entre 1624 i 1631; això implicaria que ja fos un home fet al moment de posar-se davant l'altar.

Teresa Riera i Guardiola no va haver de conviure amb els pares del seu primer marit, perquè aquests ja eren morts. Per cert, no sé trobar al registre parroquial de Tàrrega ni l'òbit del calceter Josep Falcó ni l'òbit de la Marquesa. Ell va morir primer, perquè ja hem dit que la Marquesa es va tornar a casar, i precisament amb el negociant Baltasar Terés i Boixeda. Sens dubte, la Marquesa va morir aviat, però repeteixo que no en localitzo el moment. Va deixar els seus béns al marit, Baltasar Terés.

Al registre parroquial de Tàrrega no es troba anotat el casament de Magí Falcó i Castelló amb Teresa Riera i Guardiola. Almenys, a partir de l'abril de 1652, que és quan reprenen les anotacions dels desposoris, perduts entre mitjan 1630 i inicis de 1652. ¿Potser es van casar l'any 1651, quan la núvia seria tot just una nena d'11 anys? El casament de nenes es donava prou a Tàrrega en aquella època crítica; només cal recordar el cas de Rosa Clusa.²⁴ A retenir que el noi que es casa amb Teresa Riera és fillastre del cunyat d'aquesta, Baltasar Terés, el negociant originari de Pira. És fàcil intuir que el matrimoni Terés-Riera va preparar aquell sobtat casament entre el fillastre d'ell i la germaneta d'ella. De fet, potser ja vivien tots junts a la mateixa casa.

L'any 1653, exactament el 25 de març, els paers de Tàrrega van fer elaborar una llista de tots els caps de casa laics de la vila, distribuïts per carrers. Aquesta mena de «cens» dona algunes pistes sobre la situació de les famílies targarines d'aleshores, quan feia poc que s'ha-

via acabat la Guerra dels Segadors i la localitat es trobava envoltada de crisis i en una situació de despoblació. A la llista trobem Baltasar Terés, que vivia a la Plaça de Sant Antoni; el doctor Francesc Flix (un individu que aviat emparentarà amb els Guardiola), que vivia al carrer de la Font; un Jaume Torres, que vivia al carrer d'Agoders; i una Sra. Guardiola, vídua, que vivia al carrer d'Urgellet. No hi ha cap referència a Guardioles o a Ferrerós al carrer Major. D'altra banda, el Magí Falcó no apareix per enlloc, ni tampoc el cognom Falcó.²⁵

Això em fa pensar que el matrimoni format per Magí Falcó i Teresa Riera no viuria en casa pròpia, sinó integrat en una altra. Potser viurien amb el Baltasar Terés, o potser amb la vídua Guardiola a la casa del carrer d'Urgellet. Aquesta vídua Guardiola seria la tantes vegades citada Marianna. Cal Guardiola del carrer d'Agoders estaria en poder dels Torres. Pel que fa a l'antiga casa Ferreró del carrer Major, no podem endevinar la seva situació, així com tampoc la dels fills del difunt Alexandre, que per cert ja eren bastant grans aleshores. Potser aquests fills Ferreró, cosins de les noies Riera-Guardiola, vivien amb la vídua Marianna; potser, de fet, hi havien viscut des de molts anys enrere, juntament amb les noies Riera-Guardiola, acollits tots per l'àvia. L'hereu Ferreró de llavors, Josep, va fer de padrí en alguns baptismes celebrats a Tàrrega durant els anys cinquanta; el catalogaven de mercader, tot i que per la seva joventut devia dependre d'altres persones.

El primer matrimoni de Teresa Riera no va ser gens afortunat. Ella era una nena i aleshores degué estar del tot supeditada al seu marit i probablement també al cunyat Terés i a la germana Dorotea. D'altra banda, els primers anys cinquanta van ser molt negatius a l'Urgell, amb crisi econòmica, carestia, desorganització social i pànics col·lectius. Només el sol fet de sobreviure ja es pot considerar un èxit. Lògicament, amb el petita que era, la Teresa no va tenir fills. Quan els temps difícils començaven a ser superats i la nostra protagonista s'anava convertint en dona, ve't aquí que el seu marit, que no sembla que hagués fet res d'especial fins aleshores, més enllà de treballar la terra d'uns altres, va morir de forma inopinada i en plena joventut. Per una referència posterior,²⁶ sabem que Magí Falcó va fer testament el 31 de març de 1655 (en poder del notari targari Jacint Meià). Va fer hereu el seu antic padastre Baltasar Terés. Cal destacar que l'herència Falcó incloïa l'heretat i béns d'uns tals Carbonell de Sedó.

L'òbit de Magí Falcó s'esdevingué pocs dies després, en concret el 4 d'abril de 1655, un any de considerable mortalitat a la vila de

Tàrrega, encara que molt repartida. Aquella defunció segurament deixà traumatitzada la Teresa, perquè quedava vídua amb tot just quinze anys i quan devia ser a punt d'engendrar una autèntica família, després d'anys de dependre d'altres persones. A més, aquella mort del jove marit s'afegia a tota la rècula de defuncions que ella havia vist a la seva família uns anys abans, quan no era més que una nena. Òrfena de pares als set anys, casada potser als onze, vídua als quinze. Quan s'acabaria aquell malson?

Vídua adolescent i sense lligams, Teresa Riera i Guardiola no es va voler tornar a enllaçar de moment. Potser guardava l'any de dol. Potser no sabia molt bé quin rumb donar a la seva vida. D'ofertes matrimonials a Tàrrega segurament no li'n van faltar, però li costava decidir-se.

Durant aquells mesos de viduïtat, Teresa Riera segurament fou tan sols un apèndix de la seva germana gran Dorotea i del cunyat Terés. Era molt jove, no tenia res i dependria d'ells en gairebé tot. La veiem fer costat al Sr. Baltasar en els tractes i iniciatives d'aquest, noia obedient i disposada a servir la casa. D'altra banda, poc entendria de les operacions fetes pel seu ambiciós cunyat, home disposat a conformar un bon patrimoni a Tàrrega aprofitant-se de les seqüeles de la crisi.

En Terés ho remenava tot. Feia molts anys, a la vila havia mort el negociant Josep Vinyals, individu segurament força religiós i que no hauria tingut descendència. Nomenà marmessors els capitans de la comunitat de preveres targarina, i per a portar l'administració dels seus béns designà els responsables dels quatre convents de la vila. Baltasar Terés, home especulatiu per natura, tot i el llarg temps transcorregut va reclamar els béns Vinyals, al·legant-hi drets personals i també drets per part de la seva cunyada-nora Teresa Riera, drets que provindrien de la banda Falcó. Si no es podia fer amb tot, potser podria adquirir almenys algunes propietats del difunt Josep Vinyals, que posarien a la venda els responsables dels convents targarins, en el seu paper d'administradors. Calia intentar-ho.

El tema s'hauria pogut embolicar, però finalment no s'arribà al plet. Baltasar Terés no devia estar gaire segur de la força legal de la seva reclamació i els responsables dels convents targarins no devien voler maldecaps afegits. Es va enllestir, doncs, una concòrdia, proposada pels advocats i registrada notarialment el 3 d'agost de 1655. La van fer, d'una banda, els responsables dels quatre convents targarins com a administradors dels béns del difunt Josep Vinyals, amb el consentiment formal i la

presència dels tres capitans de la comunitat de preveres de la vila, marmessors testamentaris; de l'altre costat hi havia Baltasar Terés, negociant de Tàrrega, hereu del difunt Magí Falcó (qualificat també de negociant) i hereu a la vegada de la difunta Marquesa Castelló, i la Sra. Teresa Riera, vídua del dit Magí Falcó. El contingut de la concòrdia era senzill: Baltasar Terés i la jove vídua Teresa Riera renunciaven als drets que poguessin tenir en la casa, heretat i béns del difunt Josep Vinyals i es comprometien a no demanar-ne mai res als convents targarins, possessors legals d'aquella herència; a canvi, els convents donarien al Baltasar i a la Teresa 250 lliures. Es va acordar que aquesta quantitat es pagaria per la festa de Sant Bartomeu Apòstol d'aquell any, o sia, el 24 d'agost. Cobrar tan ràpid —a tres setmanes vista— degué ser una imposició del negociant Terés, a qui intuïm de caràcter imperatiu. I, de fet, els pares conventuals van pagar amb tota puntualitat. Una nota al marge indica que el 25 d'agost de 1655 l'esmentat deute fou cancel·lat, puix que el Sr. Baltasar i la Sra. Teresa van donar-se per pagats. De les 250 lliures, només en cobraren 87 en efectiu; les restants 163 quedaren compensades sobre els preus de les propietats Vinyals que en Terés va comprar als pares administradors (aquests, en no disposar de tots els diners, degueren vendre-li a corre-cuita algunes peces de terra).²⁷

Baltasar Terés, fet hereu per la seva primera muller Marquesa Castelló, també reclamava coses de l'herència del difunt Josep Falcó, qualificat aleshores de negociant, i que ja sabem que havia estat el primer marit de la difunta Marquesa i pare del també difunt Magí Falcó. La jove Teresa, vídua del Magí, tornà a seguir el joc donant suport a la reclamació. El difunt Josep Falcó havia deixat com a marmessors el rev. Simó Vicent, prevere de Cervera, i Francesc Colom, adroguer de Tàrrega. El prevere cerverí estava representat per Pau Borràs, prevere de Tàrrega. Amb ells discutí i negocià el reivindicatiu Baltasar. Com en el cas anterior, el plet en principi no interessava a cap de les dues bandes. Així, doncs, l'11 de setembre de 1655 van firmar davant notari un compromís el capellà Borràs (representant del cerverí Vicent), l'adroguer Colom, el negociant Terés i la jove vídua Falcó, la nostra admirada Teresa Riera. No es tractava d'una concòrdia, sinó d'un acostament per intentar solucionar mitjançant tercers els dubtes i desavinences que hi havia sobre el tema (no ens informen, per cert, de quins eren els punts de discussió). Cada part va designar un àrbitre, i aquests dos àrbitres podrien actuar tant per via judicial com per via de composició amigable. Els marmessors van triar Francesc Copons, doctor en Drets de Tàrrega; el Sr.

Baltasar i la vídua Teresa (poc importaria l'opinió d'ella, ben mirat) escolliren Josep Puig, doctor en Drets de Cervera. Les dues parts es comprometien a acceptar la sentència arbitral que en resultés. En principi, aquesta s'hauria de produir en els següents quinze dies, però podria trigar més si els dos advocats necessitaven més temps per pronunciar-se. Si una part no acceptava la sentència, hauria de pagar 200 lliures de pena.²⁸ No sabem com acabà la qüestió.

A mesura que s'apropava la data del primer aniversari de la seva viduïtat, la pressió sobre Teresa Riera perquè busqués un nou marit devia incrementar-se. La noia, però, seguia rumiant-s'ho. Una de les persones que més podia aconsellar-la en aquest sentit era la vídua Marianna Monfar, la responsable de cal Guardiola del carrer d'Urgellet, que li faria les funcions d'àvia.

Aquesta vídua Marianna, després d'haver perdut anys enrere tots els seus fills, devia dur aleshores una vida tranquil·la i resignada, administrant la hisenda dels Guardiola. O potser no tan tranquil·la, fet i fet, si havia d'encarregar-se —com sospitem— de pujar i educar els seus néts (ja adolescents o entrant en la vida adulta). A més, hauria de vigilar les personalitats ambicioses de Tàrrrega i comarca, que mirarien amb delit aquella hisenda Guardiola, sens dubte apetitosa. El 13 de març de 1656, Marianna Monfar, vídua del difunt mercader Jaume Joan Guardiola, va designar procurador seu Domènec Topi, escrivent que residia a Tàrrrega, per a plets.²⁹ Com és norma en aquestes referències notarials, no s'indica de quins plets es tractava.

Aquella primavera de 1656, mentre la vídua Marianna pledejava i la jove Teresa, també vídua, anava fent-se a la idea de tornar a casarse, dos individus recentment establerts a Tàrrrega van agafar de manera bastant sobtada un destacat protagonisme local. Aquests dos individus, amb força diners a la bossa i unes patents ambicions de prestigi i influència social, marcarien la vida futura de Teresa Riera. Un d'ells era un militar estranger, del qual en parlarem de seguida amb tot luxe de detalls, perquè es convertiria en l'home clau per a la jove cabalera Riera. L'altre individu era Josep Torres, a qui ja hem vist anteriorment defensant l'herència de cal Guardiola del carrer d'Agoders.

Aquest Josep Torres, que tindria arrels guissonenques, havia residit tanmateix uns anys a Balaguer. Era negociant. L'any 1656, ja apareix domiciliat a Tàrrrega, i amb ganes de fer forrolla en aquesta vila. Sembla que fou aleshores quan estrenà el títol de burgès hon-

rat de Perpinyà, una concessió reial que demostra les ànsies de notabilitat social que tenia el personatge. L'abril d'aquell 1656, Josep Torres, encara negociant de Balaguer, però ja vivint a Tàrrrega, va comprar a Sebastià Mateu, mercader de Montornès, un mínim de 24 jornals de terra al terme targarí en tres parcel·les, per un preu global de 2.290 lliures, 4 sous i 11 diners; la major part d'aquest preu no fou pagat en efectiu, sinó prenent al seu càrrec uns censals deguts pel venedor. Pocs dies després, en Torres designava procurador seu un tal Jeroni Francoliu, personatge que residia a Madrid, per tal que pagués per ell els drets de «cello», «mediaanyata» (*sic*) i altres, «per la merce li te feta sa magestad Catholica».³⁰ Aquest pagament de drets corresponia sense cap mena de dubte a la concessió del títol de burgès honorat de Perpinyà.

El 27 de juny de 1656, la Sra. Marianna, vídua del mercader targarí Jaume Joan Guardiola, i que constava ser usufructuària dels béns del seu difunt marit, va fer àpoca a Salvador Ramon, mercader de Verdú, reconeixent que aquest li havia pagat 70 lliures, per set pensions caigudes d'un violari de 70 lliures de valor i 10 lliures de pensió anual. El violari havia estat creat originalment per Joan Estalelles, pagès de Verdú (ja difunt aleshores), a favor del dit Jaume Joan Guardiola. El Salvador Ramon es va carregar aquell violari quan comprà una peça de terra a Joan Estalelles, assumint-lo com a part del preu.³¹

L'entorn familiar de Teresa Riera, format per ses germanes Dorotea i Josepa, pel cunyat Baltasar, per l'aviastra Marianna, pels primers nebodets Terés i pels cosins Ferreró-Guardiola, es veuria complementat per les visites de persones amb diners i dedicació als negocis, les preferides del Baltasar. Volem creure que entre aquestes visites habituals hi hauria Josep Torres i el militar estranger abans esmentat. Una vídua tan jove com la Teresa per força els cridaria l'atenció.

El segon matrimoni

El 10 de febrer de 1656 es produí a Tàrrrega l'òbit de la Sra. Maria Valedor, muller d'un comissari general «d'Espanya». No especificaren el nom del marit, però no podia ser altre que Joan Àngel Valedor, un militar flamenc que havia aterrat a la vila. Precisament aquest militar pocs mesos després s'enduria el gat a l'aigua i es casaria —ell sí— amb la nostra protagonista.

Al personatge en qüestió la majoria de les vegades els escrivans targarins el designaren com a Joan Àngel Valedor, catalanitzant els noms i segurament el cognom. En ocasions,

també el designaren com a Joan Angelo Balador. Era un militar originari de la zona valona de Flandes i el seu cognom real podia ser Valadour o Baladur. Li anteposaven sovint el qualificatiu de «noble» i el tractament de distinció *Don* abans del nom. Tenia el grau de comissari general del terç de cavalleria de Borgonya.³² En lloc de la paraula «terç», els escrivans targarins de l'època posaven «trossos» o, en llatí, *cohortis*. Segurament l'home manava una companyia o unitat de cavalleria que, separada de la resta del terç, es devia allotjar a Tàrrega. I així hauria començat la relació del Sr. Valedor amb la vila.

Cal dir que tot just situar-se a Tàrrega, Joan Àngel Valedor (o Joan Angelo Balador, com també l'anomenen) va començar a fer ostentació dels seus diners. En tenia molts, i els va utilitzar fent préstecs i comprant propietats. Tot Tàrrega degué interessar-se per ell.

El 26 de juny de 1656, els paers targarins (que llavors eren Francesc Colom, Francesc Flix, Francesc Vergonyós i Ramon Viala) van firmar debitori al Sr. Joan Àngel Valedor, comissari general del terç de cavalleria de Borgonya, de 180 dobles espanyoles, prestades per aquest sense interès. Prometien tornar-les el vinent Nadal «ab dobles en specie». Si no complien el termini, la universitat hauria de pagar la despesa de la persona que vindria a cobrar-les, i això fins al moment en què es produís la definitiva liquidació del deute.

El mateix 26 de juny de 1656, el comissari general Valedor va reconèixer davant notari que els paers targarins li havien donat tot el que la universitat de la vila devia a ell i als seus oficials per la contribució corresponent al temps que havien estat allotjats a Tàrrega durant aquell any, fins a la referida jornada.³³

Probablement, les 180 dobles prestades pel Sr. Joan Àngel van servir perquè els paers paguessin justament aquell allotjament. Amb uns recursos municipals sota mínims, serien els diners del comissari flamenc els que permetrien solventar de moment la urgència. I si aquest va fer el préstec sense interès, devia ser perquè volia tenir bones relacions amb els notables targarins, pensant potser ja en la seva futura instal·lació a la vila.

La quantitat prestada era considerable: 900 lliures (aquell any, 1 dobla hispànica valia 5 lliures). El que aviat seria marit de Teresa Riera movia diners com qui mou eines.

En un acte notarial recollit l'any 1671, però que sense cap mena de dubtes ha de reflectir un fet de l'any 1656, pels paers que hi apareixen citats i per altres detalls, ens assabentem que

el matrimoni targari format pels nobles Joan de Grimau i Jerònima de Montserrat devia 69 dobles d'or a Joan Àngel Valedor, comissari general de cavalleria del terç de Borgonya, segons una consignació feta a favor del militar pels paers targarins d'aquell any. De fet, les 69 dobles d'or eren degudes pel matrimoni Grimau-Montserrat a la paeria, per haver comprat al comú una parcel·la de terra, però els paers van consignar-les a favor del Sr. Valedor, per tancar un deute anterior. El termini per pagar-les era fins al dia de Nadal d'aquell 1656. Abans de complir-se aquest termini, el matrimoni Grimau-Montserrat va vendre cinc peces de terra a Francesc Roig, ciutadà honorat de Barcelona resident a Tàrrega, per un preu de 129 lliures. Van acordar que en Roig no els donaria aquests diners a ells, sinó al Sr. Valedor, per pagar-li part d'aquelles 69 dobles d'or. Amb aquesta operació, tanmateix, no es pagaria ni la meitat del deute, perquè 129 lliures només equivalien a 25 dobles i 4 lliures.³⁴

Amb diners a la bossa i respecte social al seu voltant, el Sr. Valedor va buscar-se una nova esposa, jove i sense fills, encara que no tingués patrimoni. L'escollida fou la nostra protagonista. Per què acceptà la Teresa aquest matrimoni «exòtic» i no l'oferta nupcial d'un targari qualsevol? ¿Imposició de la seva família, massa atenta als tractes econòmics, veient que aquell militar estranger tenia molts diners? ¿Càlcul personal, per poder marxar, de la mà d'un estranger, d'aquella Tàrrega on tan desgraciada havia estat fins aleshores? ¿O potser simplement es va encaterinar ingènument, amb els seus escassos 16 anys i un cor romàntic, d'un home adult, uniformat i segurament experimentat en les arts de la seducció? Voldriem saber els seus motius. Voldriem saber també la postura de la seva germana gran Dorotea i del cunyat Terés davant aquella boda. També la postura de la vella vídua Marianna, de l'oncle adoptiu Pere Joan Gener i dels cosins Ferreró-Guardiola, ja crescuts.

A les acaballes de l'estiu, el matrimoni de Teresa Riera amb Joan Àngel Valedor ja devia estar aparaulat i n'haurien començat els preparatius. Però no es feren amb tranquil·litat, perquè sorgí algun problema o inconvenient a la família, relacionat amb tota probabilitat amb les «maniobres» del cunyat Terés, intuïm que de manera específica per la seva reclamació sobre l'herència del difunt Josep Falcó. La Teresa també s'havia vist arrossegada en tots aquells embolics, dòcil instrument de l'ambiciós cunyat. I, amb la seva boda ja propera, seguí supeditant-se plenament a aquest. Prou podem dir-ho així quan llegim una acta notarial com la del 14 de setembre de 1656, en la qual consta que Teresa Riera,

vídua del negociant Magí Falcó, designà procurador seu per a plets el cunyat Baltasar Terés, amb totals poders; de passada, la noia aprovà i ratificà tot el que havia fet en Baltasar en nom d'ella fins aquell moment.³⁵

Finalment es van casar a Tàrrega, el 16 de desembre de 1656, *Don Joan Àngel Valedor* (o Balador) i Teresa Riera i Guardiola, els dos vidus però amb una situació personal ben desigual. El nuvi, catalogat de comissari general de les tropes de Borgonya, devia tenir ja els seus anys; era fill de Joan Baptista Balador i d'Isabel, i el feien natural d'Uguarda, arquebisbat de Malines, regió de Brabant. Quant a la núvia, qualificada de *Doña* malgrat la seva curta edat, només indicaven que era vídua de Falcó i que els seus pares havien estat el notari Vicenç Riera i la Sra. Dorotea, de Tàrrega. El casament es va celebrar sense les sòlites monicions, per dispensa del vicari general del bisbat de Solsona. Els testimonis foren Ramon Jover, doctor en Drets, i Jeroni Castelló, mercader, ambdós de Tàrrega.³⁶

La localitat del nuvi, tal com fou anotada, ens sembla inversemblant. ¿Potser volien referir-se a Oudenaarde, població de l'oest de l'actual Bèlgica, situada a mig camí entre Gant, Brussel·les i la frontera francesa?

La parella Valedor-Riera hauria pogut conviure i residir a Tàrrega només algunes temporades, a causa de les obligacions militars del marit. De fet, dels fills coneguts del matrimoni, anomenats Teresa, Isabel i Maria, només en van batejar un a Tàrrega. D'altra banda, sabem que Joan Àngel Valedor tenia interessos econòmics a l'Aragó, potser provinents de la seva anterior dona, Maria. I no hem d'oblidar que aleshores la guerra entre França i la Monarquia Hispànica encara cuejava, amb la zona pirinenca catalana convertida en un important teatre d'operacions, cosa que exigiria al militar brabantès desplaçaments i missions a complir. Podria ser que durant aquells primers anys de matrimoni la parella sovint visqués separada, ell en les seves destinacions militars, ella a Tàrrega esperant-lo.

Sabem que el Sr. Joan Àngel va tenir un fill baró, anomenat Francesc, que va morir jove. Dubtem si va tenir aquest fill amb una dona anterior o si el va tenir amb Teresa Riera. En tot cas, no fou batejat a Tàrrega. La documentació notarial consultada per nosaltres parla molt poc d'aquest xicot i no aclareix res. Mai no el relaciona directament amb Teresa Riera, ni la nostra protagonista no l'esmenta com a fill seu. Intueixo, doncs, però fent-ho amb tota la prudència del món, que era fill d'una dona anterior del comissari i que la Teresa li va ser madrastra, fins al moment en què el xicot morí.

Per altres referències notariales,³⁷ sabem que Joan Àngel Valedor va designar procurador seu el concunyat Baltasar Terés, negociant de Tàrrega, el 26 de gener de 1657. Va enregistrar aquell nomenament Miguel Silvestre Cebrián, notari de la vila aragonesa d'Ateca (població propera a Calataiud).

També per altres referències notariales,³⁸ sabem que Joan Àngel Valedor, comissari general del terç de cavalleria de Borgonya, va comprar casa a Tàrrega el 5 d'abril de 1657. Va enregistrar aquella compra el notari targarí Jacint Meià, però justament el manual corresponent a l'any 1657 d'aquest notari no es conserva. De tota manera, les referències posteriors ens donen alguna clarícia sobre el tema. La casa era al carrer d'Agoders, a mà esquerra tot baixant, i tenia un corral al darrere; a l'altre costat de carrer, davant per davant de la casa, hi havia un altre immoble que el Sr. Joan Àngel també comprà. Va vendre-ho tot plegat Sebastià Mateu, mercader o pagès del lloc de Montornès. La casa estava obligada a fer un censal de 118 lliures i 10 sous de preu, i 5 lliures, 18 sous i 6 diners de pensió anual, al convent de la Mercè de Tàrrega, censal que es carregà a partir d'aleshores el Valedor.

Novament gràcies a referències notariales posteriors, sabem que el 29 d'abril de 1657 el Sr. Joan Àngel va prestar 60 dobles d'or al targarí Francesc de Vilasaló, un advocat amb deutes però que volava molt alt, perquè era assessor del governador de Catalunya i acabaria fent cap a Madrid, on ostentaria càrrecs públics. L'individu ideal per relacionar-se amb un militar de món i àmplies coneixences com era el comissari Valedor. El Dr. Vilasaló necessitava les 60 dobles per anar a Madrid i les va rebre amb un bon tracte: no n'hauria de pagar interès ni tornar-les en un termini concret. A canvi, preveia compensar el Sr. Joan Àngel amb una peça de terra de les que tenia a Tàrrega, en cas de morir sense haver tornat el deute. L'acord es va tancar a la vila aragonesa d'Ateca.³⁹ Ja veurem com, un any després, el militar va aprofitar aquella obligació de l'advocat Vilasaló per fer-se, sense més dilació, amb una de les seves parcel·les.

Al mateix temps que el nou marit de Teresa Riera estava tan ocupat viatjant i «col·locant» diners, i preparant-se per tornar a les campanyes militars, a Tàrrega els plets per disputes d'herència seguien a l'ordre del dia. Hi veiem implicat el burgès Josep Torres, que pledejava a diverses bandes per aconseguir els béns que foren del prevere Jacint Guardiola, de Francesc Guardiola (el gran) i de Francesc Guardiola (el menor). A més, aleshores el burgès Torres i sa muller Estefania van triar per procurador un

negociant de Balaguer perquè vengués cases i terres d'ells.⁴⁰

Al comissari Valedor, la guerra a la frontera pirinenca el reclamava. Hem trobat una interessant referència que sembla provar aquestes activitats militars del segon marit de la Sra. Teresa. El maig del 1658, un tal Valador, qualificat de comissari general de les tropes castellanques, actuava al Ripollès i a la Plana de Vic en la guerra contra les tropes franceses i els miquelets aliats amb França. Era una contesa duríssima i despietada, amb cops de mà constants, setges, saqueigs, revenges i morts a centenars. Aquella primavera del 1658, la gran acció militar fou el setge hispànic al castell de Camprodon, ocupat pels francesos. A la fi, el 4 de maig el castell es va rendir. Aleshores les tropes hispàniques van baixar cap a la Plana de Vic. El 6 i 7 de maig, van fer nit a la zona de l'Esquirol. El comissari general Valedor es va hostatjar a la masia de Joan Guàrdia, propera al poble, una de les més grans i riques de la zona del Collsacabra. Sobre el comissari general Valedor, l'amo del mas anotà al seu diari personal «quem donà gran gasto». I sobre els soldats castellanques, que diu que eren molts, anotà: «an tractada la gent ab molta de rigor».⁴¹

Encara que no consta el nom d'aquest comissari Valedor que actuà a la zona del Ripollès i Plana de Vic, és plausible identificar-lo com el segon marit de la targarina Teresa Riera.

Mentre el militar era a la guerra, el seu representant a Tàrrrega, el concunyat Baltasar Terés, cobrà de manera definitiva el deute de 180 lliures que la paeria havia contret amb aquell el 26 de juny de 1656. De fet, una part del deute ja devia estar pagada (recordem la implicació del matrimoni Grimau-Montserrat en el tema). En detall, no coneixem com va anar la dinàmica dels pagaments. Sí que sabem, però, que el 28 de març de 1658 fou definitivament cancel·lat el deutor, a voluntat del procurador Terés.⁴²

Baltasar Terés també va cobrar més diners deguts al Sr. Joan Àngel. El 29 d'abril de 1658, el concunyat procurador va fer una època reconeixent que li havien donat 38 dobles d'or menys 10 rals, diners pagats pel targarí Francesc Roig, ciutadà honrat de Barcelona. D'aquella suma, 10 dobles corresponien a un préstec fet pel militar al mateix Roig, i la resta dels diners (28 dobles menys 10 rals) corresponien a la consignació que va fer Joan de Grimau al Sr. Valedor per compte de la vila (en el tema de la contribució de l'any 1656). Els diners havien estat pagats en diverses tongades.⁴³

El 10 de juny de 1658, el matrimoni Joan Àngel Valedor i Teresa Riera va apadrinar un nen batejat a Tàrrrega, fill de Miquel Llopis i d'Isabel.

El Sr. Valedor, designat com a *Don*, era qualificat de comissari general de les tropes de Borgonya.⁴⁴ Tornava a ser a Tàrrrega o era absent i la seva dona el representava?

Joan Àngel Valedor aviat va treure partit de les 60 dobles d'or deixades a Francesc de Vilasaló. El 21 de juliol de 1658, l'advocat en qüestió, que seguia titulant-se assessor del governador de Catalunya, va vendre al comissari una peça de terra situada al terme de Tàrrrega, a la partida de les Astes, també dita de la Peixera. Es tractava d'una parcel·la d'un jornal i mig, que tenia nou moreres plantades. No se sabia que hagués de fer cens, però si havia de fer-ne, el pagaria el comprador; en aital cas, el venedor hauria de compensar el comprador, a raó de 6 diners per cada lliura pagada, «que es lo for ordinari del cens». El preu de la parcel·la es va fixar en 60 dobles, per fer-lo coincidir amb el valor del deute i d'aquesta manera liquidar-lo. L'acta notarial reproduïa el paper del deutor fet l'any 1657 i precisava que específicament aquella venda es va fer per cancel·lar-lo. S'indicava també que el comissari Valedor vivia a Tàrrrega, però que aleshores era absent. Per poder realitzar la venda de la parcel·la, va caldre el consentiment de la Sra. Marianna, vídua del mercader Jaume Joan Guardiola, la qual havia desempenyorat aquella mateixa parcel·la a la persona que la tenia empenyorada, que era el prevere targarí Lluç Nadal. La vídua Marianna renuncià a reclamar res sobre la venda, i l'advocat Vilasaló assegurà a la dona que li pagaria allò que li devia pel desempenyorament (es parla de 50 lliures).⁴⁵

El Dr. Vilasaló, endeutat però amb importants projectes de promoció personal, va decidir sacrificar tots els béns que encara conservava a Tàrrrega. Una setmana després, el 28 de juliol de 1658, va fer procura a Francesc Flix, metge que residia a la vila, donant-li poder perquè pagués a tothom a qui ell degués diners i perquè vengués cases i terres, a l'encant públic o amb tracte privat.⁴⁶

Potser relacionat amb els afers de l'advocat Vilasaló, la Sra. Marianna, vídua del mercader Jaume Joan Guardiola, el 4 d'octubre de 1658 va designar procurador seu el rev. Lluís Torta, prevere targarí, per tal que intimés vendes, donacions i consignacions fetes en favor d'ella, i pogués rebre pensions de censals. El 16 de desembre del mateix any, la vídua Marianna va tornar a designar procurador el prevere Lluís Torta, aleshores per a plets. L'acta notarial recorda que ella era tenutària dels béns del seu difunt marit Jaume Joan Guardiola.⁴⁸

A les seves velleses, aquesta vídua Marianna encara era una dona activa. Voldriem saber

quins consells rebia la jove Teresa Riera d'una aviastra acostumada a prendre decisions i que coneixeria molt bé les petites i grans coses de la vila i la manera com es portava una casa.

L'any 1659, arribà finalment la pau amb França. Amb l'aturada de les hostilitats i el llicenciament de les primeres tropes, el comissari Valedor va poder retornar a Tàrrega. El trobem a la vila urgellenca el mes de juliol, sens dubte disposat a ampliar i posar al dia el patrimoni i l'economia de la parella (les immediates actuacions que protagonitzarà ho provenen). I, és clar, delerós de tenir descendència amb la seva jove esposa (tot just nou mesos després naixerà la seva filla Teresa).

L'activitat econòmica de Joan Àngel Valedor fou intensa aquell estiu del 1659. Les referències notarials en tot moment el qualifiquen de comissari general del terç de cavalleria de Borgonya, i especifiquen que està domiciliat a Tàrrega. El personatge tenia bons contactes i coneixences a la vila. El 27 de juliol, va designar procurador el donzell targarí Lluís de Carreres, per tal que cobrés diners en el seu nom.⁴⁹ Molt probablement, allò tenia a veure amb els interessos econòmics que el Sr. Valedor tenia a l'Aragó, en poblacions com Bujaraloz i Castejón de Monegros, situades més o menys a mig camí entre Lleida i Saragossa. Tornarem sobre aquest tema més endavant. Quant a l'home en qui confia el comissari, el donzell Lluís de Carreres, era un antic mercader targarí en procés d'ennobliment que estava casat aleshores amb Cecília Riera; com hem dit, aquesta Cecília Riera no era cap germana de la Sra. Teresa.

Potser perquè va cobrar molts diners a l'Aragó o potser perquè n'havia fet de valent durant la guerra, allò cert és que al Sr. Joan Àngel les monedes li cremaven als dits. Decidí invertir-les comprant bona terra al terme de Tàrrega (pagant al comptat i deixant anar sumes altes). Sembla com si estigués disposat a convertir-se en un hisendat i en un prohòm local com el seu concunyat Terés i els amics que ràpidament hauria fet a la vila. Havia comprat ja una peça de terra al pubill Sorriana, a la partida de la Font (per cert, bona terra), i va seguir amb la dinàmica, sense tenir cap recança a desprendre elevades quantitats.

El 6 d'agost de 1659, el comissari Valedor va comprar una altra peça de terra, aquesta venuda pel rev. Lluç Nadal, prevere i degà de Tàrrega. Es tractava d'una parcel·la d'un jornal i mig, campa, de reg, a la partida de la Font, i que es tocava amb l'anterior. La parcel·la feia un cens de 4 sous al monestir de Santes Creus, que es carregava el comprador, mentre el ve-

nedor pagaria el lluïisme de la venda. El preu declarat va ser de 58 dobles «de bon or y pes en specie pagadores ara de comptants», que el degà cobrà en mà.⁵⁰

L'11 d'agost de 1659, el comissari Valedor desprenia de cop 1.683 lliures, 6 sous i 8 diners per comprar la que devia ser una de les peces de terra millors de tot el terme de Tàrrega: una gran parcel·la plantada de vinya, de 8 jornals i 5 pórques, regable, situada a la partida de les Planes, franca de cens i censal. La hi va vendre Isidre Colom, mercader de Verdú, que era familiar del Sant Ofici. Els diners del preu es van pagar en efectiu.⁵¹

El 18 d'agost de 1659, de Tàrrega estant, el comissari Valedor va firmar àpoca a les Sres. Engràcia i Maria Magdalena Calvo, mare i filla, absents, de 80 lliures aragoneses que li havien pagat, i que eren part d'una quantitat més gran que li devien. La Maria Magdalena era hereva de Miquel de Calvo, donzell de la vila de Castejón de Monegros (regne d'Aragó). El fet curiós és que les Calvo no li van pagar les 80 lliures directament, sinó amb el preu de cent caps de bestiar de pèl (tot i que n'hi havia tres que eren de llana). El preu d'aquell bestiar va ser judicat per dos ramaders i l'estimaren en 101 lliures i 10 sous. La diferència entre aquest preu i el pagament que el Sr. Valedor reconegué a les Calvo, o sigui, 21 lliures i 10 sous, s'ho va retenir per a ell «per los gastos del any prop passat y del corrent».⁵²

El mateix 18 d'agost de 1659, i aprofitant la visita a cal notari, el comissari Valedor va cancel·lar la procura que havia fet a Lluís de Carreres tres setmanes enrere.⁵³

Per una referència posterior,⁵⁴ sabem que el 10 de novembre de 1659 Baltasar Terés, pagès de Tàrrega, en tant que procurador de Joan Àngel Valedor, va rebre de Josep Torres, burgès honorat de Perpinyà domiciliat a Tàrrega, 140 lliures; aquesta quantitat era una part d'un deute de 240 lliures que el Torres tenia amb el militar brabantès.

La parella Valedor-Riera batejà una nena a la vila, Teresa, el 8 d'abril de 1660, la qual fou apadrinada per *Don* Diego Correa y Pantoja, tinent general de la cavalleria de l'exèrcit de Catalunya, i per la Sra. Josepa Riera, de Tàrrega (la germana petita de la Sra. Teresa, llavors amb 16 anys). Els altres noms de la nena foren Maria, Anna i Elisabet.⁵⁵ Remarquem novament que els següents fills del matrimoni ja no serien batejats a Tàrrega.

El 30 de maig de 1660, *Don* Joan Àngel Valedor va fer de padrí en el bateig d'un

fill dels seus cunyats Baltasar Terés i Dorotea Riera. El qualificaren de comissari general de les tropes de Borgonya de l'exèrcit de Catalunya.⁵⁶

L'any 1660, el Sr. Joan Àngel va seguir comprant terra a Tàrrega. De moment, tres parcel·les, sempre de reg, que li costaren pel cap baix 673 lliures. Seguien posant-lo com a domiciliat a la vila. Segurament pocs targarins tenien tanta avidesa de terra com ell en aquella època, i tants diners a la bossa per desprendre. El 6 de juliol, adquirí a Bernardí Perles, mercader de Tàrrega, i a sa mare Alexandra, vídua, dues parcel·les al terme de la vila, ambdues camps i de reg. Una feia 1 jornal i 8 pórques i era a la partida de les Planes; l'altra, 10 pórques, a la mateixa partida. Va pagar per les dues 418 lliures, en efectiu.⁵⁷ A continuació, el 18 d'agost, adquirí a l'encant públic, com a més donant, una peça de terra campa de 3 jornals i mig, regable, situada al terme de la vila, a la partida Quadra de Malpartit. La parcel·la era sota domini i alou de la rectoria de Vilagrassa, que en rebia un cens (no especificat), i també queia sota la senyoria del senyor de Vilagrassa, que igualment en rebia un cens (tampoc no especificat). I estava carregada amb un censal mort de 70 lliures de preu i 70 sous de pensió anual a favor de Jaume Massot, pagès de Linyola. El preu ofert fou de 255 lliures, pagades en efectiu. A banda d'aquest preu, el Sr. Valedor assumia els dos censos i el censal que gravaven la parcel·la. Fins aquell moment, la parcel·la havia estat de Simeó Valles, saboner de Tàrrega. El 8 de setembre del mateix 1660, Josep Robiol, prevere i rector de Vilagrassa, i el donzell targarí Lluís de Carreres, procurador del senyor de Vilagrassa, van fer l'època del cobrament dels respectius lluïsmes (no especificats).⁵⁸

El comissari Valedor va comprar més terra al terme de Tàrrega en aquesta època. Per exemple, una parcel·la a la partida de Cercavins o una parcel·la a la partida dels Estelladors, que anys després apareixen en poder dels seus descendents. Una de les parcel·les comprades, la de la partida de Cercavins, feia 2 jornals i 9 pórques, i anys a venir la trobarem plantada de vinya. En concret, la va adquirir el 23 de setembre de 1660, i el venedor fou Joan Barrufet. No en sabem el preu pagat. Per l'est afrontava amb la sèquia de Cercavins. Feia un cens anual d'1 lliura i 5 sous al monestir de Sant Hilari de Lleida.

Gràcies també a una referència posterior,⁵⁹ sabem que el 8 d'octubre de 1660 Baltasar Terés, pagès de Tàrrega, en tant que procurador de Joan Àngel Valedor, va rebre del burgès Josep Torres les 100 lliures que aquest encara devia al comissari.

Aquell 1660, Dorotea Ferreró i Guardiola, cosina de la Sra. Teresa, es va casar amb Jaume de Potau i Moles, doctor en Drets de Sarrià, un individu ambiciós que planificà el seu futur instal·lant-se a Tàrrega; anys a venir, seria un home molt important en la vida de la Sra. Teresa i de les seves filles. L'altra cosina, Elisabet Joana Ferreró i Guardiola, es va casar, en data que desconeixem, amb Francesc Flix, metge establert a Tàrrega, personatge també ambiciós i decidit a destacar a la vila.

El 29 de desembre de 1660, el cosí de la Sra. Teresa, Josep Ferreró i Guardiola, aleshores pagès de Tàrrega, va reconèixer davant notari que havia rebut una llarga sèrie d'objectes, mobles i peces de roba, tot lliurat per la Sra. Marianna, vídua del mercader targarí Jaume Joan Guardiola (el vell) i àvia seva. En Josep era fill i hereu universal del difunt Alexandre Ferreró, traspassat ja feia molts anys. La Sra. Marianna havia estat tutora i curadora del Josep i dels altres fills del Sr. Alexandre, segons la voluntat testamentària d'aquest. S'havia fet inventari dels béns del Sr. Alexandre, inventari realitzat el 12 de febrer de 1642 (per tant, el Sr. Alexandre hauria pogut morir una mica abans d'aquesta data). Les coses restituintes aquell 1660 eren una part de les d'aquell inventari. Una indicació molt curiosa precisa que algunes d'aquestes coses les tenia el tinent general que aleshores vivia a la casa del targarí Tomàs Planes.⁶⁰ Era aquest el Diego Correa que havia estat padrí de la filla dels cònjuges Valedor?

Per una referència posterior,⁶¹ sabem que el 2 de gener de 1661 el pagès targarí Miquel Lloberola va quedar a deure al comissari Valedor 150 lliures, pel preu de dues mules que aquest li va vendre, com una part del tracte de parceria que van fer tots dos en relació a les terres del militar (actes en poder del notari Francesc Ferrer).

El 4 de gener de 1661, el Sr. Joan Àngel Valedor va prestar a la universitat targarina 100 dobles d'or. No en sabem més detalls, perquè l'acte notarial del debitori va ser fet també per Francesc Ferrer, i d'aquest notari targarí no tenim la documentació. La referència l'hem tret d'un acte notarial posterior corresponent a un altre notari, que ja comentarem quan arribi el moment.⁶²

El 14 d'agost de 1661, va morir la Sra. Marianna, vídua (des de feia trenta-vuit anys) del vell Jaume Joan Guardiola i dona que sens dubte havia estat molt important en la vida de les nenes Riera-Guardiola i dels seus cosins Ferreró-Guardiola. Aquesta dona havia controlat l'herència Guardiola d'Urgellet durant anys i panys, perquè un cop vídua gaudí de la

tenuta i l'usdefruit de tots els béns de la casa. També degué controlar durant bastants anys l'herència Ferreró, que finalment hagué de passar al seu nét Josep. Un rere l'altre, els seus fills, fillastres i gendres (Jaume Joan, Josep, Marianna, Francesca, Elisabet Joana, Rafael, Rafaela, Dorotea, Vicenç, Alexandre, Francesc) havien mort en la flor de la vida, mentre ella superava totes les crisis i arribava a la vellesa. Un cop traspasada, es va procedir a la liquidació de l'herència Guardiola d'Urgellet, reclamada per les filles de la difunta Dorotea Guardiola, per les filles de la difunta Marianna Guardiola i per l'anglesolí Pere Joan Gener (vidu d'Elisabet Joana Guardiola). No fou una liquidació senzilla, perquè hi hagué moltes coses a calcular. El resum esquemàtic apareix al Quadre adjunt.

però aquest xicot, solter, també va morir abans d'hora, i amb el seu traspàs va obrir el camí a noves situacions. Josep Ferreró i Guardiola, cosí de la nostra protagonista, no va tenir gens de sort a la vida, perquè a banda de quedar orfe quan era a prop d'entrar en la pubertat, va morir ben jove, el 27 d'agost de 1661, amb 26 o 29 anys (dubtem si era l'individu nascut el 1632 o el 1634). Curiosament, va morir pocs dies després de la seva àvia, Marianna Monfar, vídua del vell Jaume Joan Guardiola. Si amb la defunció d'aquesta dona es trencava l'últim lligam amb la generació més antiga, amb la defunció del Josep la nissaga Ferreró-Guardiola perdia l'últim mascle i quedava totalment en mans dels ambiciosos marits de les noies. A sobre, en Josep, que era hereu gravat, morí sense fer testament. Hem trobat que, quan tras-

Quadre sobre la liquidació de l'herència dels Guardiola d'Urgellet (1661)

	Lliures	Sous	Diners
Valor de l'herència Guardiola al temps de la mort del vell Jaume Joan	7.849	1	2
Restat per censals que estaven carregats damunt l'herència	614	—	—
Restat pel valor o l'equivalència de propietat de censos que			
l'herència feia a diversos senyors directes	476	—	—
Restat per altres deutes o crèdits irrecuperables	1.229	6	2
Restat per deutes de la Sra. Marianna	55	8	6
Restat per raó del dot i l'escreix que corresponien a la Sra. Marianna	299	16	8
Restat per les llegendes de Jaume Joan i Josep, fills del vell Guardiola	431	4	2
Restat pels llegats donats a Dorotea, Marianna, Francesca			
i Elisabet Joana, filles del vell Guardiola	2.600	—	—
Restat per la quarta trebel·liànica de l'hereu de l'hereu gravat	535	16	5
A liquidar	1.607	9	3

Per tant, dividida en tres parts la quantitat liquidable final, tocava a les famílies de cada una de les tres germanes difuntes (Dorotea, Marianna i Elisabet Joana) 535 lliures, 16 sous i 6 diners. No es va fer part per a la Francesca, morta el 1641, abans que tingués lloc el fideïcomís (que en el llenguatge dels advocats targarins de l'època volia dir «repartiment») de l'herència, perquè quan ella morí encara hi havia hereu. Aquella liquidació necessità concòrdies i avinences en el futur. Els Ferreró-Guardiola van haver d'entendre's entre ells, amb l'anglesolí Pere Joan Gener i amb els Riera-Guardiola. En definitiva, qui sembla que sortí més beneficiat de tot plegat fou el matrimoni format per Jaume de Potau i Dorotea Ferreró, que s'haurien quedat finalment l'heretat dels Guardiola d'Urgellet (casa i terres) a canvi de pagar de la seva bossa tots els diners als diversos beneficiaris del repartiment, segons establí la liquidació.⁶³

Si aquell 1661 es decidí la sort de l'heretat Guardiola, també va ser així en el cas de l'heretat Ferreró. En aquesta hi havia hereu, Josep,

passà, vivia amb la seva germana Elisabet Joana, ja casada amb el metge Francesc Flix. Si ambiciós era aquest, no menys ambiciós era l'advocat Jaume de Potau, casat amb l'altra germana del Josep. De seguida en Flix i en Potau es van barallar per qüestions d'herència pertocants a les seves respectives mullers, i ho van haver d'arranjar finalment l'any 1663 amb una complicada concòrdia.⁶⁴

Aquell 1661, Teresa Riera devia fer un balanç ben trist dels 21 anys que portava viscuts. L'herència Guardiola, disminuïda i dividida en tres parts; la seva part principal, en mans d'un nouvingut; tots els oncles i cosins barons, morts en plena joventut; totes les ties, també mortes; el seu germà gran i hereu de la casa Riera de Tàrraga, igualment finat en la flor de la vida; ella, sense pares i vídua ja una vegada; tota la pròpia infantesa, viscuda enmig d'una guerra; ella, sa germana gran i les cosines, sotmeses a uns homes ambiciosos vinguts de fora vila i que viurien obsessionats per cada component de les herències Guardiola, Riera i Ferreró. Mentre havia viscut la vella Marianna, la cosa

més o menys s'havia contingut. Morta l'àvia i el jove Josep, les disputes s'havien generalitzat.

Ella, però, era cabalera i no devia tenir gaires perspectives, a curt termini, en aquelles disputes. Devia acontentar-se amb la porció que li tocà, amb la filla que de moment havia tingut (i que anava creixent) i amb un marit que tants diners tenia i que tantes inversions locals feia. L'any 1662, el Sr. Joan Àngel encara es va moure per Tàrraga, i de nou tornà a comprar terra, obsessionat per confegir una hisenda pròpia.

El 16 d'abril de 1662, el comissari Valedor va comprar a Joan Lloses, pagès de Tàrraga, una peça de terra campa amb alguns olivers, de 4 jornals de tinguda, situada al terme de Tàrraga, a la partida del Camí de Cervera. La parcel·la tocava una altra que el Sr. Joan Àngel ja tenia en aquella partida. Era franca de cens, però estava carregada amb un censal de 20 lliures de preu i 20 sous de pensió anual a favor de misser Dídac Monfar, de Barcelona, censal que assumia el comissari Valedor. Costà d'establir el preu de la peça de terra, perquè hi havia pel mig un deute del venedor amb el comprador a causa d'un matxo. Per això va caldre designar dos homes bons, un per cada part, perquè fixessin el preu de tot plegat. Aquests homes bons foren Francesc Pou i Magí Borràs, que finalment establiren un preu de 130 lliures (inclosos el deute i el censal). D'aquest preu, 60 lliures les va pagar el Sr. Valedor al comptat; 50 lliures anaren a compte del matxo que el Sr. Joan Àngel havia venut a deute al Lloses; i les 20 lliures restants eren el preu del censal carregat damunt la parcel·la, que el comprador hauria de lluir.⁶⁵

Aquell 1662, al difunt Josep Ferreró, cosí de la Sra. Teresa, i que com sabem morí intestat, les seves germanes Elisabet Joana (muller de Francesc Flix) i Dorotea (muller de Jaume de Potau) van fer-li testament de pietat, amb el consentiment dels seus marits. Ho van fer com a hereves i universals successores seves que eren. Per cert, que en l'acte notarial que registra aquelles fundacions, del 29 de setembre de 1662, el difunt Josep era catalogat de «negosiant». El testament de pietat es va fer instant Lluç Nadal, rector i degà de Tàrraga. La comunitat de preveres targarina celebraria perpètuament per a l'ànima del difunt cinc aniversaris generals i dos de nocturns de morts.⁶⁶

A partir de 1663, ja no detectem el Sr. Joan Àngel Valedor a Tàrraga. Els altres fills coneguts del matrimoni Valedor-Riera (Isabel, Maria) no foren batejats a la vila, raó per la qual cal pensar que la Sr. Teresa va seguir el seu marit en el trasllat. Per documents posteriors, sabem que el militar brabantès va ser enviat a la guerra de Portugal, país que s'es-

tava independitzant de la Monarquia Hispànica i que protagonitzava amb aquesta un llarg i penós conflicte (que no s'acabaria fins 1668). Durant els següents anys, el Sr. Valedor estigué implicat, amb la seva companyia, en aquella guerra, a la zona d'Extremadura.

No va perdre, tanmateix, el contacte amb Tàrraga, on seguia tenint per procurador el concunyat Baltasar Terés. Sembla fins i tot que aquest el va acompanyar en la seva partença cap a Portugal, cosa que hauria tingut lloc l'any 1662. Retornat a Tàrraga, Baltasar Terés, segons pròpia declaració, va hostatjar a casa seva, l'agost del 1663, un capità flamenc (de nom Benech) i un tinent borgonyó que van passar per la vila, els quals «*por ser del Trosso del Comissario don Angelo Valedor conocia yo muy bien*». Aquests militars venien de la guerra de Portugal i el negociant Terés els va preguntar coses dels soldats que tots plegats coneixien, i en especial dels que havien mort «*despues aca que yo vine de aquellas partes, que fue el año antes*».⁶⁷

El 13 de març de 1664, dos notaris de la vila aragonesa d'Ateca (Pedro Galves i Martín Celador) van ratificar Baltasar Terés en el càrrec de procurador de Joan Àngel Valedor. Fent aquesta funció de procurador, el 8 de setembre de 1664 en Terés va liquidar amb el targarí Miquel Lloberola, parcer del Sr. Joan Àngel, una part del deute que aquest tenia amb el militar per les dues mules venudes l'any 1661. El pagès Lloberola va retornar una de les mules, de pèl negre i valorada per uns experts en 48 lliures; i en diners va pagar 72 lliures. En total, doncs, va restituir 120 lliures. Com que el deute era de 150 lliures, el pagès Lloberola encara en quedà a deure 30. Al Sr. Joan Àngel el situaven a l'exèrcit que el rei hispànic tenia a la zona de Portugal.⁶⁸

Si l'any 1659 el Sr. Joan Àngel va aconseguir cobrar una part dels diners que li devien a Castejón de Monegros, l'any 1664 va cobrar-ne una altra part. Ho sabem per una referència indirecta de l'any 1679, que comentarem al seu moment. Aquell 1664, qui gestionà els interessos del Sr. Valedor en el tema dels deutes de Castejón va ser el targarí Baltasar Terés, son concunyat i permanent procurador.

L'11 de setembre de 1666, Baltasar Terés va vendre a carta de gràcia a Pere Joan Gener, pagès de Tàrraga, una peça de terra campa (que tenia també dues moreres i dos ametllers o noguers), de 9 pórcques de tinguda, situada al terme de Tàrraga, a la partida de les Condals. Havia de ser de reg, perquè pel nord afrontava amb la sèquia per la qual discorria l'aigua que anava als Estelladors. La peça estava carregada amb un cens anual d'1 sou,

que rebia la comunitat de preveres de la vila. El comprador es faria càrrec d'aquest cens, mentre que el Terés pagaria el lluïsmo de la venda. La parcel·la pertanyia al Terés en tant que hereu universal del difunt Magí Falcó (el primer marit de la Sra. Teresa), segons testament fet per aquest amb el rev. Salvador Lleó, prevere i notari apostòlic de Tàrraga. El preu de la venda va ser de 70 lliures.⁶⁹ El comprador, el pagès Pere Joan Gener, ¿era potser l'anglesolí vidu d'Elisabet Joana Guardiola, instal·lat aleshores a Tàrraga?

Gràcies a una referència posterior, sabem que durant la tardor de l'any 1666 Baltasar Terés, procurador del Sr. Valedor, va ser a Madrid, per raons que de moment ignorem. A la capital del regne es va trobar amb un altre targarí, Josep Torres, burgès honrat de Perpinyà, que el 10 de novembre de 1666 li va lliurar un albarà en el qual un tal Diego Ferrer, de Castejón de Monegros, confessava deure al comissari Joan Àngel Valedor 30 lliures jaqueses, que provenien del preu d'unes cabres. Aquestes cabres eren del Sr. Joan Àngel i les havia venudes el mateix Baltasar Terés, actuant com a procurador d'aquell. Baltasar Terés va cobrar les 30 lliures jaqueses del Ferrer per mitjà de Josep Torres. Consta que les va esmerçar fent plantar vinya en una parcel·la que els Valedor tenien al terme de Tàrraga, i que era anomenada el Riambau.⁷⁰

Aquest Josep Torres, burgès honrat de Perpinyà, des de feia anys establert a Tàrraga, havia entrat de ple en l'òrbita de la família Valedor. No trigaria a esdevenir un dels referents dels interessos de la casa. De moment, la seva relació amb el comissari li va permetre convertir-se en procurador seu i de la Sra. Teresa. Aquest nomenament fet pel matrimoni Valedor es féu efectiu el 10 de novembre de 1666, justament el mateix dia que el burgès Torres era a Madrid amb l'altre procurador, Baltasar Terés. El document fou enregistrat per Andrés de Flores, notari públic de la vila de Los Santos.⁷¹ Aquesta informació la coneixem per una referència posterior de la documentació targarina.⁷² Josep Torres, veguer de Tàrraga en els primers anys seixanta, era un personatge actiu i decidit, traficant, un home sense manies posat en tota mena de negocis i compravendes, tant a escala local com comarcal. Apareix una munió de vegades en la documentació notarial targarina i mereixeria un estudi biogràfic. Fermament establert a Tàrraga, era nebot del rector de la vila en aquesta època, Ramon Torres. Havia quedat vidu d'Estefania, de la qual tenia pel cap baix un fill, anomenat Josep, i tres filles, anomenades Ramona, Margarida i Caterina. La Ramona es va casar amb Antoni Hebrart, negociant domiciliat a Tàrraga. La Margarida es va casar amb Gaspar Nadal i

Roges, doctor en Drets de Sanaüja que acabà establint-se a Tàrraga. El mateix Josep Torres es va tornar a casar, amb una tal Maria Balaguer, que morí aviat. De nou vidu, tornà a casar-se, llavors amb Maria Roges, la qual li donà almenys un fill, Anton; aquesta Maria Roges havia quedat vídua en primeres núpcies de Joan Pau Nadal, de la vila de Sanaüja; precisament era fill seu el Gaspar Nadal i Roges que es va casar amb una filla del burgès Josep Torres (casament doble dels pares i dels fills respectius). Tot això, però, en anys posteriors.⁷³

Confiant en el nou procurador Josep Torres, el matrimoni Valedor es va decidir a comprar noves peces de terra al terme de Tàrraga, en concret a la partida de les Planes, on ja en tenien i on van buscar arrodonir el patrimoni. L'oportunitat va sorgir a les acaballes de l'any 1667. L'1 de desembre d'aquell any, el burgès Josep Torres, actuant com a procurador del comissari Joan Àngel Valedor, que encara estava servint el rei «*in partibus Portugaliae*», va comprar per a aquest una finqueta en aquella partida i el dret de lluir la carta de gràcia d'una altra peça de terra a la mateixa partida. Ho va vendre tot plegat la Sra. Anna Florença, de Tàrraga, vídua en segones núpcies de Rafael Planes, mercader targarí, la qual estava necessitada de diners. La peça de terra venuda directament estava plantada de vinya, era de reg, feia 9 pòrques, no tenia càrregues i es tocava amb una finca que ja era dels Valedor. Quant al dret de lluir una altra peça de terra de la mateixa partida, aquesta altra peça de terra havia estat venuda a carta de gràcia per la Sra. Anna Florença al pagès targarí Pere Monfar el 8 de desembre de 1664, pel preu de 200 lliures; es tractava d'una peça camp, de reg, lliure de càrregues i de 2 jornals. Les dues coses foren venudes per un preu global de 250 lliures, cobrades en efectiu per la vídua.⁷⁴

Un cop adquirit el *ius luendi* de la parcel·la de 2 jornals de les Planes comprada a carta de gràcia per Pere Monfar, el burgès Josep Torres no va trigar gaire a exercir el dret de recompra, en nom del Sr. Joan Àngel (a qui seguien situant a la banda de Portugal, i sempre qualificant-lo de comissari general del terç de cavalleria de Borgonya). Aquella recompra de la finca es va concretar el 30 de desembre del mateix 1667. A banda de pagar al pagès Monfar el preu de 200 lliures donat per aquest al seu moment, el procurador Torres hagué de pagar-li també una petita quantitat més, 2 lliures i 16 sous, en concepte de millores fetes a la finca, que eren concretament uns formiguers i «llaurahons». Els diners foren pagats en efectiu.⁷⁵ El patrimoni Valedor a Tàrraga seguia creixent, i sempre buscant bones parcel·les de reg.

I tornà a créixer pocs dies després, adquirint una altra excel·lent parcel·la de reg a les Planes, veïna d'una que ja havien comprat els Valedor. L'actiu procurador Josep Torres estava rellançant la dinàmica de compres rústiques a l'horta targarina, tan practicada anys enrere pel comissari Joan Àngel. En aquella ocasió, la parcel·la comprada era de 4 jornals, camp, sota senyoria del monestir de Santes Creus, al qual havia de pagar un cens anual de 10 sous, i carregada amb un censal de 720 lliures de preu i 36 lliures de pensió anual a favor del convent del Carme de Tàrrega. El cens es pagava per Sant Miquel de Setembre i el censal es pagava el 22 de febrer. El censal havia estat creat el 22 de febrer de 1656. La parcel·la pertanyia a la família Roig de Tàrrega, el cap de casa de la qual (Francesc Roig i Ripoll, ciutadà honrat de Barcelona) havia mort. Això i els requeriments de cobrament dels carmelites targarins van precipitar la venda de la parcel·la, que tingué lloc el 9 de gener de 1668. La van realitzar els tutors i curadors dels fills i hereus de l'esmentat Francesc Roig i Ripoll. Aquests tutors i curadors, tots residents a Tàrrega, eren:

- Maria Planes, vídua de Francesc Roig i Ripoll;
- Antoni Font, prevere i beneficiat de la parroquial targarina;
- Lluís de Carreres, donzell;
- Miquel Sobies i Saleta, doctor en Drets;
- Jaume de Potau i Moles, doctor en Drets.

Com que Francesc Roig morí intestat, aquests tutors havien estat designats pel veguer de Tàrrega, a instància del seu ordinari consultor (que era el Dr. Jaume de Potau i Moles, ell també designat com a tutor). Van decidir vendre la parcel·la de les Planes perquè, segons ells, a l'heretat Roig no hi havia diners ni béns mobles, i la família no podia respondre del censal esmentat. No sols això, sinó que devia al convent del Carme 88 lliures per pensions ja caigudes del mateix censal. Per poder fer aquella venda, van necessitar llicència del veguer, amb provisió feta pel consultor Jaume de Potau i Moles el mateix dia 9 de gener. El preu de la compra, 808 lliures, corresponia a la suma del preu del censal i de les pensions degudes, i lògicament els Valedor no en van pagar ni cinc, perquè a partir d'aleshores es feien càrrec d'aquell censal i de satisfer les pensions degudes. També es feien càrrec del cens de 10 sous anuals. El lluïisme d'aquella venda, que havia de cobrar el monestir de Santes Creus, va ser notable: 55 lliures. El van pagar a mitges la família Roig i els Valedor. En nom del Sr. Joan Àngel, el burgès Torres va donar 4 dobles d'or (que equivalien a 22 lliures) als tutors dels petits Roig, com a adjutori del pagament del lluïisme. El 10 de març de 1668, l'abat de Santes Creus,

fra Joan de Peguera, va fer època del cobrament de les 55 lliures del lluïisme.⁷⁶

Per aquesta època va morir el comissari Joan Àngel Valedor, no sabem si en acció de guerra o per malaltia. La seva mort, lluny de Tàrrega, deixant moltes propietats en aquesta vila i fills petits, complicaria de valent el futur de la seva jove vídua Teresa Riera. Com que el comissari no vivia a Tàrrega, la seva mort no consta anotada al registre de la vila. Degué morir en terres castellanes o portugueses. Per referències posteriors, sabem que havia fet l'últim testament el dia 22 de novembre de 1666, a la vila d'El Montijo (regne de Castella). En aquest testament, el Sr. Joan Àngel va designar per marmessors i alhora tutors i curadors dels seus fills, entre altres: la seva muller Teresa Riera; el rector de Tàrrega Ramon Torres; Pere Fites, carlà de Terrassa; i el burgès honrat de Perpinyà domiciliat a Tàrrega Josep Torres (al qual havia nomenat procurador tot just dotze dies abans). Reafirmava, doncs, els forts vincles que havia establert amb la vila urgellenca. Vincles que també vénen demostrats per una de les clàusules testamentàries, que establia la fundació d'una missa hebdomadària a l'església parroquial targarina, en concret a l'altar de Santa Maria de Natzaret; aquesta missa s'hauria de celebrar perpètuament cada divendres a les onze hores i tres quarts, i hauria d'anar precedida de tocs en una de les campanes majors de la parròquia; un cop celebrada la missa, els sacerdots haurien de resar un respons «*super sepulcrum eiusdem Valador*» (cosa que demostra la voluntat del militar de ser enterrat a la vila); per a cada missa i respons, assignà una caritat fixa de 8 sous. Deixà hereus dels seus béns els fills que tenia, se suposa que amb dret de primogenitura. I va establir que, si aquests fills morien sense descendència, l'herència seria aleshores per a l'hospital de pobres de Tàrrega i per a la comunitat de preveres de la vila, que se l'haurien de partir.⁷⁷

La Sra. Teresa degué pensar que tornava a estar marcada per la tragèdia: sense tenir encara els trenta anys, novament es quedava vídua, i llavors amb fills petits. Decidí tornar a Tàrrega, la seva vila natal, per retrobar els germanes, les cosines, el cunyat Terés i els nebots. Res no devia retenir-la en terres castellanes. A més, a Tàrrega hi havia les notables propietats que havia adquirit el seu difunt marit, per les quals ara ella hauria de vetllar més que mai. I s'havia d'entendre amb dos dels tutors i curadors dels seus fills: Ramon Torres, rector targarí, i Josep Torres, burgès honrat de Perpinyà establert a la vila (i encara procurador mentre ella no arribés). L'altre tutor, Pere Fites, no va gaudir de gaire protagonisme i aviat quedà al marge. Tot sigui dit de passada, els

noms d'aquests marmessors i tutors van trigar setmanes a ser coneguts, perquè el testament del Sr. Joan Àngel es va obrir amb molt retard.

El 26 de març de 1668, fra Eliseu Portal, prior del convent del Carme de Tàrraga, va cobrar 68 lliures de la família Valedor, que es devien al convent per pensions caigudes del censal de 720 lliures de preu i 36 lliures de pensió anual que gravava la parcel·la de les Planes adquirida el 9 de gener del mateix any. Aquell 26 de març de 1668, el Sr. Joan Àngel ja constava haver mort. Inicialment havien calculat que es devien al convent carmelità 88 lliures, però després van aclarir que només es devien aquelles 68. El burgès Josep Torres, que seguia actuant com a procurador de la família Valedor, i més en concret de la Sra. Teresa en aquell moment, va pagar en efectiu 38 lliures i 10 sous. Les altres 29 lliures i 10 sous foren pagades per Antoni Hebrart, negociant establert a Tàrraga (que les pagà de voluntat del dit Torres). Els tutors i curadors dels petits Roig van rebre 20 lliures de la banda Valedor, que era la part que faltava per completar les 88 lliures inicialment calculades; aquelles 20 lliures, com que no calia pagar-les al convent del Carme, havien d'anar a parar a la família Roig, com una part del preu de la parcel·la venuda a les Planes; va pagar-les també Antoni Hebrart de voluntat del burgès Josep Torres. D'altra banda, el prior del Carme va cobrar 36 lliures per la pensió censalista de l'any 1668, pagades en efectiu per Josep Torres, procurador de la Sra. Teresa, vídua del Sr. Joan Àngel.⁷⁸

El 24 de juny de 1668, la Sra. Teresa, ja establerta novament a Tàrraga, va manumetre i va concedir la llibertat perpètua a un tal António de Farià, esclau i captiu seu. Ho va fer com a «*tenutaria pro meis dote et aliis iuribus mihi in hereditate et bonis eiusdem viri mei pertinentibus et expectantibus*», i moguda pels bons serveis que l'esclau havia fet a ella i al seu difunt marit. L'alliberat era definit així: cristià, de 23 anys d'edat, alta estatura, cabells negres i arrissats, i «*coloris obscuri seu fusci*». Era fill de Francisco Garducho, home lliure, i d'Isabel López, esclava, de la vila de Moron, regne de Portugal. El difunt Sr. Joan Àngel l'havia capturat anys enrere en un combat en terres portugueses. Aquella concessió de llibertat incloïa també la prole del xicot, tant la procreada com la que procreés en el futur.⁷⁹ La Sra. Teresa va justificar aquella iniciativa d'alliberar l'esclau com una concessió a la doctrina cristiana de la llibertat humana, però potser hi va haver pressions sobre ella del sector benpensant de la societat targarina, que podia veure malament que una jove vídua compartís casa amb un esclau també jove i de pell fosca, i això per qüestions de moralitat o imatge pública de la dama. A més, la Sra. Teresa

podia tenir igualment un motiu econòmic per prendre aquella decisió: havia de gestionar els afers i interessos deixats pel seu difunt marit, complexos i amb moltes coses que calia actualitzar, i de moment seria millor retallar despeses i no tenir a casa tantes boques per alimentar.

El 4 de juliol de 1668, fou finalment obert a Tàrraga el testament de Joan Àngel Valedor, fet a El Montijo el 22 de novembre de 1666. El va descloure i publicar el notari targarí Josep Soler. Fou aleshores quan oficialment entren a exercir son càrrec els tutors i curadors triats pel difunt militar brabantès per tal que s'ocupessin dels seus fills.⁸⁰

El 26 d'octubre de 1668, el rector targarí Ramon Torres, actuant com a tutor i curador testamentari dels petits Valedor, va designar procurador seu en els afers de la dita tutela el seu nebot Josep Torres, burgès, també tutor i curador dels petits Valedor. El designava per fer l'inventari dels béns deixats pel difunt Sr. Joan Àngel «*in quibusvis mundi partibus existentibus*», i per gestionar i cobrar tot allò que calgués en nom de la dita tutela, ja que ell no hi podia participar perquè no podia abandonar la rectoria targarina.⁸¹

El 8 de desembre de 1668, en el bateig d'un dels fills del Dr. Jaume de Potau, la padrina de l'infant va ser Na Teresa Valedor i Riera, de Tàrraga.⁸² Es tracta de la nostra protagonista, amb el cognom de casada anteposat al seu, com era la norma de l'època.

Aquest Jaume de Potau i Moles, doctor en Drets vingut de Sarra, s'havia convertit en una peça clau de la vida targarina d'aquella època. Es posava per tot arreu a la vila i hi tenia múltiples influències. De moment no disposava del càrrec de tutor i curador dels petits Valedor, però podia estar molt relacionat amb aquells afers, per les seves connexions públiques i perquè estava casat amb Dorotea Ferreró i Guardiola, cosina de la Sra. Teresa.⁸³ De fet, al cap d'uns mesos acabaria accedint oficialment a la tutela Valedor, com ja veurem. Home ambiciós però imprescindible per la seva habilitat, recordem que aquest Jaume de Potau feia uns anys s'havia barallat amb el marit de l'altra cosina, el metge Francesc Flix. Els concunyats Potau i Flix, abans rivals, ja podien ser llavors aliats. Eren homes intel·ligents i trafiques, que sabien girar les situacions al seu favor. Acceptava la Sra. Teresa que volguessin aconsellar-la? Potser confiava més en les seves germanes i en els marits d'aquestes. No sabem com encaixava la presència dels Torres, que eren els qui més podien controlar-la. En tot cas, ella bàsicament devia voler anar a la seva. Encara era jove i la seva situació econòmica havia de ser ben gestionada, després

de tots els cobraments i compres que havia fet el Sr. Joan Àngel. Així que començà a barrinar la idea de casar-se per tercera vegada, romament, això sí, a Tàrrega. Aquesta voluntat de decidir ella sola el seu futur li hauria pogut portar molts problemes.

Remarquem que la Sra. Teresa tenia aleshores un nou cunyat: Tomàs Borràs, un mercader targarí que s'havia casat pel febrer de 1669 amb la seva germana petita Josepa (quan aquesta tenia 25 anys). Aquest Tomàs Borràs havia quedat vidu temps enrere i es casà en segones núpcies amb Teresa Potau, donzella de Sarra. Aquesta Teresa Potau va morir l'any 1668 i aleshores Tomàs Borràs es tornà a mullerar, aquest cop amb Josepa Riera. Havia tingut fills d'aquells dos primers matrimonis, i com a mínim dos d'aquests fills vivien: un es deia Jaume, i l'altre, Tomàs. Els retrobarem en el futur. Amb la tercera dona, la casa s'omplí de molta canalla. Tot i el seu casament una mica tardà, la Josepa va tenir força fills: onze en total. Set d'aquests onze fills haurien pogut morir albats i com a mínim quatre (dos nois i dues noies) van arribar a adults. El seu marit, Tomàs Borràs, actiu, inquiet i decidit, va ser batlle de Tàrrega a 1669-71 i paer en els exercicis 1671-72 (segon) i 1683-84 (segon). Sens dubte, també era un típic integrant de la classe mitjana-alta de Tàrrega, aquest sector burgès i de famílies de prestigi on es movien les nissagues Riera-Guardiola i Ferreró-Guardiola, i on la Sra. Teresa buscava el seu nou marit. De moment, designà procurador seu aquest cunyat Tomàs Borràs.

Mentre madurava el propòsit del tercer casament, la Sra. Teresa es passà l'any 1669 i els inicis de 1670 posant al dia la seva situació econòmica a Tàrrega. I sense renunciar a noves iniciatives. Així, l'11 de març de 1669, la vídua Valedor i els altres dos tutors targarins de les seves filles (no és mai esmentat un nen) van comprar al matrimoni targarí format per Josep Vidal, aromatarí, i Francesca Vergonyós una peça de terra plantada de vinya i oliveres, de 4 jornals, situada al terme de Tàrrega, a la partida de la Serra de l'Espina. La van adquirir «*ad opus dictae tutelae et curae*». Va fer l'acte el notari Francesc Ferrer, que posteriorment es va traslladar a Almenar, i per aquest motiu no en sabem tots els detalls. Un altre dels implicats en la venda fou Vicent Miralles, cirurgià de Verdú. La parcel·la quedava sota domini directe del priorat de Sant Antoni de Tàrrega i estava obligada a fer un cens. El preu d'aquella compra hauria pogut ser de 300 lliures, 13 sous i 3 diners. Consta que Tomàs Borràs, procurador de la Sra. Teresa, pagà 256 lliures, 13 sous i 3 diners. De la seva banda, la vídua pagà també al Miralles i al matrimoni Vidal 8 dobles d'or, equivalents a 44 lliures.⁸⁴

El 23 de març de 1669, i en nom de la Sra. Teresa, el burgès Josep Torres (company de la dama en la tutela) i el mercader targarí Tomàs Borràs (cunyat de la dama i procurador seu) van rebre de Pere Fites (pare), castlà de Terrassa, i de Pere Fites (fill), ciutadà honorat de Barcelona, 347 lliures i 4 sous en plata, equivalents a 108 dobles i mitja d'or (menys 12 sous), i equivalents al seu torn a 596 lliures i 3 sous. Aquella quantitat era en pagament d'una part d'un deute de 2.854 lliures i 2 sous en moneda de plata que el Pere Fites gran tenia amb la tutela Valedor. L'època es va fer amb el notari de Barcelona Baltasar Oriol i Marcers. Els diners se'ls va quedar Tomàs Borràs, que havia de fer pagaments per la tutela Valedor i a qui la mateixa Teresa Riera devia coses, a l'espera de realitzar el passament de comptes.⁸⁵ A destacar la important suma deguda pels Fites, que devia tenir a veure amb els negocis del difunt Joan Àngel. A destacar també que Pere Fites, castlà de Terrassa, ja no constava com a tutor i curador de les nenes Valedor; de fet, renuncià a aquest càrrec i l'Audiència subrogà en el seu lloc el burgès targarí Josep Torres, el qual va veure augmentada d'aquesta manera la seva influència sobre els afers de la tutela.⁸⁶

El mes de maig de 1669, la Sra. Teresa lluí al convent de la Mercè de la seva vila el censal de 118 lliures i 10 sous que s'havia carregat el difunt comissari Valedor quan l'any 1657 comprà la casa al mercader Sebastià Mateu (casa que la Sra. Teresa seguia posseint). Els mercaderis feren extensiva la firma de l'època als tutors i curadors dels fills de la vídua, el rector Ramon Torres i el burgès honorat de Perpinyà Josep Torres.⁸⁷

El 18 de juliol de 1669, van fer una concòrdia a Tàrrega el doctor en Drets Ramon Queraltó, domiciliat a Lleida, i el negociant targarí Baltasar Terés, per tal de repartir-se l'heretat i béns dels Carbonell de Sedó. Baltasar Terés hi actuava en tant que hereu de Magí Falcó, el primer marit de la Sra. Teresa. Aquesta no hi va intervenir ni mica ni molla.⁸⁸ Clarament acceptava els drets del seu cunyat en aquest tema.

Es va entrar aleshores en una dinàmica de reivindicació legal, amb sovintejades designacions de procuradors per part dels responsables de la tutela Valedor. Hi havia importants quantitats de diners a cobrar, a causa dels negocis i activitats del difunt Joan Àngel, i en diferents indrets. No sembla que fos gens fàcil aconseguir aquelles sumes, per l'actitud dilatòria que adoptarien les persones i institucions afectades, per embolics o pèrdues de documents, pel temps que havia transcorregut i per les distàncies geogràfiques. Els tutors i curadors de les nenes Valedor plantejaren la

via del pledeig, que encara devia complicar més el tema. Alguns dels plets, però, potser no es relacionaven amb els deutors, sinó amb afers intrínsecs de la tutela. I és que entre la Sra. Teresa i els altres tutors haurien pogut sorgir importants enfrontaments...

El 2 d'agost de 1669, la Sra. Teresa, actuant en nom propi i també com a mare, administradora i tutora de les seves filles, va designar procurador el rev. Valeri Teixidor, prevere i beneficiat de Tàrrrega, «per a cobrar qualsevols quantitats de diners a ella degudes», i també per a plets si calia.⁸⁹

El 26 d'agost de 1669, el rector targarí Ramon Torres i el seu nebot Josep Torres, en tant que tutors i curadors de les nenes Valedor, van designar procurador seu Pere Joan Santesmasses, clergue i beneficiat de la parroquial d'Anglesola, però resident a Tàrrrega. Hauria de portar al bisbe de Solsona o al seu vicari general unes cartes paulines que ells havien obtingut del nunci apostòlic i que estaven relacionades amb la tutela. Aquelles cartes paulines havien estat lliurades a Madrid. No hi ha detalls sobre el seu contingut. El burgès Josep Torres va fer també un nomenament personal de procura al clergue Pere Joan Santesmasses donant-li facultat de portar plets.⁹⁰ Es van obtenir aquelles cartes paulines per impedir el nou casament de la Sra. Teresa?

El 14 de setembre de 1669, el rector targarí Ramon Torres i el seu nebot Josep Torres, en tant que tutors i curadors de les nenes Valedor, van designar procurador seu i de la tutela que representaven Ramon Mas, notari i causídic de Barcelona, per a plets.⁹¹

No va ser fàcil controlar alguns elements de l'inventari dels béns del difunt Sr. Joan Àngel, inventari que, com ja hem vist, hagueren de fer. Devia haver-hi molts objectes valuosos, i, a més, els béns del difunt militar es trobarien escampats per diversos llocs. També hi ha la possibilitat que la Sra. Teresa n'hagués acaparat alguns i que els altres tutors no ho acceptessin. Caldria investigar els problemes entre ella i els Torres per l'administració i control de l'herència Valedor. I caldria relacionar això amb el fet que ella decidís de tornar a casar-se. Entremig hi hauria també les cartes paulines, que haurien pogut acabar de complicar-ho tot. Intuïm que no era gens fàcil per a la nostra protagonista suportar el control de Josep Torres i del seu oncle. Sabem, per exemple, que aquell 1669 el burgès Josep Torres aconseguí una provisió de la vegueria targarina per fer un escrutini i segrest d'un «prendes de or y plata faltavan en lo inventari pres dels bens y heretat de ditas pubilles Valedors». Aquella provisió va ser tramitada pel

doctor targarí Ramon Jover, consultor del veguer, que cobrà 16 lliures i 10 sous pel seu salari, quantitat que fou pagada el 21 de setembre de 1669 pel burgès Torres, tutor i curador de les nenes Valedor (que també actuava com a representant del seu oncle Ramon Torres, igualment tutor, i així mateix com a subrogat en el lloc de Pere Fites).⁹² No hi ha cap referència documental que aquest segrest legal d'un peces d'or i plata del patrimoni Valedor hagués afectat la Sra. Teresa, però és fàcil intuir-ho.

El mateix 21 de setembre de 1669, la tutela Valedor va comprar dos censals a la Sra. Isabel Espígol, muller de Miquel Llopis, botiguer de draps de llana de Tàrrrega, la qual necessitava diners per casar una filla seva. Van fer el tracte el rector Ramon Torres i el seu nebot Josep Torres. El preu global dels dos censals era de 200 lliures, que foren pagades en efectiu, treient-les dels fons de la tutela. Hi havia un censal de 160 lliures de valor i 8 lliures de pensió anual, i un altre de 40 lliures de valor i 2 lliures de pensió anual. En ambdós casos, la pensió queia el 15 de febrer. Satisfesia aquells censals Pere Monfar, pagès d'Ivars d'Urgell, que a partir d'aleshores hauria de satisfer-los a la tutela Valedor.⁹³

Tot just l'endemà, 22 de setembre de 1669, el burgès Josep Torres, actuant novament com a tutor i curador de les nenes Valedor, va designar procurador seu i dels afers de la tutela el negociant targarí Antoni Hebrart (que era precisament el seu gendre), amb l'encàrrec de cobrar diners que eren deguts als Valedor i també portar plets si calia. L'acta recorda explícitament que el tutor Josep Torres havia estat subrogat per l'Audiència en el lloc del carlà terrassenc Pere Fites, per renúncia d'aquest.⁹⁴

L'11 d'octubre de 1669, el rector targarí Ramon Torres, en tant que tutor i curador de les nenes Valedor, va designar procurador seu i dels afers de la tutela Joan Huguet, notari i causídic de Barcelona, per a plets, tant a l'Audiència com en qualsevol altre tribunal.⁹⁵

Es va arribar així a 1670, un any molt intens en la vida de la Sra. Teresa. Ja ho havien estat els de 1668 i 1669, amb la viduïtat, la «reintroducció» en els ambients targarins i la posada en funcionament de la tutela (i, segons la meua intuïció, les primeres discòrdies amb els altres representants d'aquesta). Però aquell 1670 encara fou més complicat per a la nostra dama, pel seu tercer casament, per tots els canvis que això portà implícit i per les importants decisions econòmiques que es van adoptar. La Sra. Teresa, als seus trenta anys, no es volia resignar a ser una vídua conformada, controlada i exclusivament atenta a les seves rendes. Volia adoptar un paper actiu. Ja abans

del nou casament protagonitzà diverses activitats econòmiques per començar a aplanar l'embolicat tema de la tutela Valedor.

El 13 de març de 1670, fra Isidre Molins, president laic del priorat de Sant Antoni de Tàrraga, va fer època del cobrament del lliuisme per la venda de la peça de terra amb vinya i oliveres de la Serra de l'Espina, comprada per la tutela Valedor el dia 11 de març de 1669. Pujà a 15 lliures (perdonant el residu). En nom dels tutors de les nenes Valedor, pagà aquells diners el mercader targari Tomàs Borràs, cunyat de la Sra. Teresa, dels fons de la tutela.⁹⁶

El 13 d'abril de 1670, la Sra. Teresa i el seu cunyat Tomàs Borràs, que havia estat el seu procurador en els darrers mesos, van enllestir notarialment un detallat passament de comptes. Consta que es va fer amb intervenció del prevere Sebastià Tarragona i del doctor Ramon Jover, ambdós de Tàrraga. Amb les 596 lliures i 3 sous que els Fites, pare i fill, van donar (època del 23 de març de 1669) a Tomàs Borràs en nom de la Sra. Teresa per a qüestions relacionades amb la tutela Valedor, el Borràs havia fet aquests pagaments:

- 256 lliures, 13 sous i 3 diners per la compra que la tutela Valedor va fer de la peça de terra plantada d'oliveres (aquí ja no parlen de vinya) a la partida de la Serra de l'Espina, l'11 de març de 1669;
- 3 lliures pel salari del notari que va fer l'acte d'aquesta compra;
- 15 lliures pel lliuisme de la venda de la dita parcel·la (època feta el 13 de març de 1670);
- 5 sous pel salari del notari que va fer l'època del lliuisme;
- 123 lliures i 10 sous pel quitament del censal que els Valedor feien al convent de Sant Joan o de la Mercè de Tàrraga, amb època del 5 de maig de 1669 (el censal era de 118 lliures i 10 sous, però potser van pagar també les 5 lliures de l'última pensió, fent gràcia del residu);
- 1 lliura pel salari del notari que va fer l'acte del quitament;
- 11 lliures i 5 sous per nou pagaments endarrerits (anys 1660-68) del cens que unes terres dels Valedor situades al terme de Tàrraga, partida de Cercavins, feien al monestir de Sant Hilari de Lleida, a raó d'1 lliura i 5 sous anuals;⁹⁷ Tomàs Borràs va retenir aquells diners per a ell, com a arrendatari que era dels censos que corresponien al dit monestir de Sant Hilari a la vila de Tàrraga i al seu terme;
- 18 sous pel salari del notari barceloní que va fer el registre de l'entrega de les 596 lliures i 3 sous rebudes pel Borràs en nom de la Sra. Teresa;
- 15 sous per una pensió del censal mort de 15 lliures de preu que els Valedor feien a la

rectoria de Vilagrassa per una peça de terra que tenien a la partida dels Estelladors, del terme de Tàrraga.⁹⁸

En total, Tomàs Borràs havia pagat 412 lliures, 6 sous i 3 diners. Li sobraven, doncs, més de 183 lliures. Però la Sra. Teresa tenia també deutes particulars amb el seu cunyat Borràs, per partides de gra prestades i pagaments fets a compte. En total, aquests deutes de la Sra. Teresa amb el cunyat Borràs prenién suma de 272 lliures, i venien dels següents conceptes:

- 127 lliures i 11 sous per 46 quarteres i 3 quartans de blat prestat en deu partides;
- 73 lliures i 19 sous per 43 quarteres d'ordi prestat en nou partides;
- 70 lliures i 10 sous per vin-i-set pagaments fets pel Borràs a diverses persones en nom de la Sra. Teresa.

Descomptant d'aquestes 272 lliures les més de 183 que al Borràs li havien sobrat dels diners rebuts dels Fites, la Sra. Teresa devia encara al seu cunyat 88 lliures, 3 sous i 3 diners. Però per acabar de pagar la peça de terra de la Serra de l'Espina, va caldre afegir 44 lliures (és a dir, 8 dobles d'or), diners que, com sabem, no foren pagats pel Borràs, sinó directament per la Sra. Teresa. Restada aquesta quantitat, quedava un deute final de 44 lliures, 3 sous i 3 diners. La nostra protagonista firmà debitori per aquesta quantitat a favor del seu cunyat, donant-se per contenta de tots els comptes i pagaments tal com havien estat fets. Prometia pagar les 44 lliures, 3 sous i 3 diners des d'aleshores fins a la Mare de Déu d'Agost d'aquell any.

Va pagar el deute amb relativa puntualitat. El 28 d'agost de 1670, Tomàs Borràs el va cancel·lar.⁹⁹ Aleshores la Sra. Teresa ja tornava a estar casada i anava atrafegadíssima amb les actuacions econòmiques del seu nou marit i amb tots els assumptes relacionats amb la tutela Valedor.

Per quin motiu concret la Sra. Teresa va prendre finalment la decisió de tornar-se a casar? El fet que encara fos jove i pogués tenir més fills devia pesar molt. A més, tan sols tenia nenes. Però potser hi havia altres factors. Potser necessitava un marit que l'ajudés a portar els temes econòmics deixats pel Sr. Joan Àngel, que no eren gens senzills, i parés els peus a uns tutors —els Torres— que podien estar marginant-la. Potser s'adonava que, romanent vídua, quedaria en tot moment massa supeditada als seus cunyats Terés i Borràs, als dits tutors Torres, fins i tot als marits de les seves cosines, i ella no voldria aquest paper passiu. Potser volia tallar definitivament els vincles amb l'exèrcit i amb els amics militars del seu segon espòs. Potser, en definitiva,

volia desafiar tots els que havien volgut controlar la seva vida des de la mort del Sr. Joan Àngel.

De tota manera, fent aquell pas de remaridar-se, la Sra. Teresa també sembla que podia sortir força perjudicada. ¿No perdia aleshores l'usdefruit sobre els béns —quantiosos béns— del difunt Joan Àngel? ¿No hauria de renunciar a l'administració d'aquests béns mentre les seves filles fossin petites, deixant-los totalment en mans dels altres tutors? La lògica diu que així havia de ser, i, de fet, en casar-se hagué de deixar el seu càrrec de tutora i curadora a una altra persona, per imperatiu legal. Però tot just un any i mig després del seu casament, algun acte notarial —que ja comentarem al seu moment— la torna a designar usufructuària i administradora de l'heretat Valedor, així que el tema no està molt clar. Sembla indubtable que la Sra. Teresa es casà amb l'objectiu de batallar legalment, si calia fins al final, per aconseguir tot el control sobre l'herència deixada pel Sr. Joan Àngel i sobre les seves filles. Aquesta estratègia d'enfrontament podia estar en l'arrel de la seva nova boda i explicar-la per ella mateixa. El marit triat, per cert, era un jove advocat que residia a Tàrrega.

El tercer matrimoni

El 21 d'abril de 1670, es van casar a Tàrrega el «magnífich» doctor en Lleis de la vila Pere Farreny i *Doña* Teresa Riera, vídua del Sr. Joan Àngel Valador, comissari general del «troso» de Borgonya. Els testimonis foren el Dr. Ramon Jover i Valeri Teixidor, ambdós de Tàrrega.¹⁰⁰ No sabem quins foren els pares de Pere Farreny, l'agençat nuvi. A l'acta de casament del llibre parroquial, els seus pares no vénen indicats, cosa estranya. Més i tot, inicialment van anotar que era fill de pares incògnits, per després esborrar aquesta frase. I un altre fet curiós: repeteixen el seu cognom i l'anomenen Pere Farreny Farreny.

Aquest nuvi devia ser un individu ambiciós que veuria l'oportunitat de la seva vida esposant una vídua amb patrimoni i diners a percebre com era la Sra. Teresa, que d'altra banda només tenia nenes. No sembla que l'espantés que ella hagués de renunciar momentàniament a l'usdefruit i plantejar cara al futur una estratègia de batalles legals.

Pere Farreny, advocat ambiciós però de pocs recursos, probable bastard, no era de Tàrrega, però vivia a la vila i hi tenia relació des de feia molt temps. No sabem, però, gaires coses precises sobre el personatge. Sembla que provenia de la banda de Cubells, però no coneixem ni qui li havia donat el cognom —suposant que hagués estat efectivament un bastard—, ni la

seva edat, ni amb qui havia crescut, ni quan s'havia instal·lat definitivament a Tàrrega. ¿Potser tenia algun parentiu amb un matrimoni targarí de mitjan segle XVII format per Antoni Farreny, pagès, i Teresa? Fou aquest matrimoni qui el connectà amb Tàrrega? Cal tenir en compte aquesta possibilitat, encara que la principal relació que el personatge tenia amb Tàrrega sembla que hauria vingut per una altra família vilatana, la de Salvador Gavalrà.

L'any 1655, va fer de testimoni en un casament celebrat a Tàrrega un tal Pere Farreny, estudiant d'Alòs.¹⁰¹ Segurament es tracta de l'individu que ara ens ocupa, que aleshores devia ser força jove. Però havia nascut a Alòs o només hi vivia? I residia ja a Tàrrega llavors o tan sols hi era de pas?

L'any 1663, va fer de testimoni a Tàrrega, en un acte notarial, Pere Farreny, professor de Lleis domiciliat a la vila.¹⁰²

Sabem que l'any 1666, Pere Farreny, batxiller en Lleis, vivia a la casa del pagès targarí Salvador Gavalrà. Aquest pagès era l'hereu universal del difunt Francesc Farreny, prevere de Cubells. Sens dubte aquest prevere Farreny havia estat un parent molt proper del jove Pere. O tal vegada era el seu pare natural...? La documentació que tenim al nostre abast no permet precisar aquesta qüestió, però la sospita ha de ser plantejada. El 14 de novembre d'aquell 1666, Salvador Gavalrà, no pas obligat, sinó mogut per l'afecte que professava al jove Pere i agraït pels serveis que aquest li havia fet i que esperava que encara li faria, li va fer donació pura, perfecta, simple i irrevocable entre vius de tots els béns del difunt prevere Francesc Farreny i de tots els drets que ell tenia sobre aquella heretat i béns. A canvi d'aquella donació, el jove Pere hauria de pagar els deutes que tenia l'esmentada heretat.¹⁰³ El pagès targarí Salvador Gavalrà potser era fill d'un antic matrimoni format per Salvador Gavalrà, obrador de cera, i Caterina, de Tàrrega. Va ser un individu bastant important a escala local durant els decennis centrals del segle XVII, resistint la terrible Guerra dels Segadors i agafant protagonisme com a prohoms. Per exemple, assolí el càrrec de paer en quatre ocasions: exercicis 1642-43 (quart), 1645-46 (tercer), 1650-51 (segon) i 1654-55 (segon). El cens de l'any 1653 ens informa que tenia la casa al carrer de l'Estudi. Estava casat amb una Anna Maria. Tenia una filla, dita també Anna Maria, que fou pubilla de la casa i que es casà amb el pagès Macià Roca. L'òbit de Salvador Gavalrà es produí el 31 de desembre de 1670. La seva dona va morir, vídua, el 12 de gener de 1675. ¿Aconsellaren aquests Gavalrà a Pere Farreny que es casés amb la Sra. Teresa o fou una iniciativa personal del xicot?

L'any 1667, en el casament de Miquel de Potau, germà del Dr. Jaume (el que era casat amb una cosina de la Sra. Teresa), casament que tingué lloc a Tàrraga, un dels testimonis va ser misser Pere Farreny, de la vila de Cubells, domiciliat a Tàrraga.¹⁰⁴ Ben instal·lat a la vila urgellenca, el jove jurista no es va complicar la vida amb els béns que havia rebut a Cubells i els va alienar ràpidament, començant per la casa. El 23 de maig d'aquell 1667, Pere Farreny, batxiller en Drets resident a Tàrraga, va fer àpoca a Joan Pere Balagueró, pagès de Cubells, reconeixent que aquest li havia pagat 100 lliures de les 375 que li devia pel preu de la casa de Cubells que li havia venut el 27 d'abril del mateix 1667 (acte en poder del notari targarí Bonaventura Meià). Havien acordat que aquell preu el pagarien pel vinent Sant Joan, però les 100 lliures foren pagades abans.¹⁰⁵

L'any 1668, el doctor en Drets Pere Farreny, «*Tarreve Populatus*», féu sovint de testimoni en actes notariais a la vila. El 28 de maig de 1668, va designar procurador seu Silvestre Vegé, pagès i nunci de Tàrraga, per a plets.¹⁰⁶ El 2 de setembre del mateix any, comprà un petit censal a Salvador Gavaldà, el pagès targarí que l'havia acollit, de 9 lliures de preu i 9 sous de pensió.¹⁰⁷ I va seguir alienant els béns rebuts a Cubells. El 18 de setembre d'aquell 1668, va fer àpoca a Joan Pedrol, pagès de Cubells, reconeixent que aquest li havia donat 62 lliures i 10 sous, quantitat amb la qual quedava definitivament pagat de les 162 lliures i 10 sous que foren el preu establert en la venda que li va fer d'una peça de terra plantada de vinya, situada al terme de Cubells.¹⁰⁸

Malgrat totes aquestes actuacions, Pere Farreny no destacà de veritat a Tàrraga fins que no es casà amb la Sra. Teresa, l'any 1670. Aquella boda li comportà un protagonisme, unes activitats econòmiques i uns maldecaps que canviaren totalment la seva vida i el posaren en el primer pla de l'escena local.

Perquè Teresa Riera pogués fer aquell tercer casament, va caldre designar un nou tutor i curador de les seves filles. Aquest nou tutor va ser el marit d'una de les cosines, l'inclit Jaume de Potau i Moles, doctor en Drets. La Sra. Teresa va recórrer al veguer de Tàrraga perquè subrogués aquest doctor en el lloc d'ella. La cúria del veguer va fer oficial aquella subrogació el 21 d'abril de 1670 (o sigui, el mateix dia del casament de la nostra protagonista amb Pere Farreny). El veguer va prendre la decisió aconsellat pel Dr. Ramon Jover, que era el seu ordinari consultor. El nou tutor i curador Jaume de Potau prestà el jurament i donà les garanties per al càrrec que rebia dos dies després, el 23.¹⁰⁹ Degué ser dolorós per a la Sra. Teresa veure's legalment apartada de la

tutela de les seves filles i de l'administració dels béns Valedor. Tal vegada, però, era una cosa provisional, la tutela en situació expectant, ella maniobrant des de l'ombra mentre esperava una revisió de la situació. De fet, estava envoltada d'advocats (Jaume de Potau, Ramon Jover, el seu nou marit). Podia ser cosa de temps que tornés a ser tutora i usufructuària legal.

Un cop casats, la Sra. Teresa deixà en mans del nou espòs, el Dr. Farreny, tota la gestió dels seus afers econòmics (que devien ser diversos i no precisament senzills de portar). El 31 de maig de 1670, el designà procurador seu per a cobrar diners i, si calia, per a plets.¹¹⁰ Potser el matrimoni ja es plantejava de recuperar el control oficial dels béns Valedor.

No sabem com era com a persona, però en tot cas Pere Farreny presentava una diferència fonamental en relació a Joan Àngel Valedor: la de les disponibilitats monetàries. Mentre el comissari brabantès comprava ràpid i pagant al comptat importants sumes, el Dr. Pere comprava poc, a deute i pactant terminis generosos. Ho veiem molt clar en l'adquisició d'una casa al carrer d'Agoders, un mes i mig després d'haver-se casat, aprofitant un embolic que hi havia hagut en relació a la propietat de l'immoble. Per cert: ¿comprà aquella casa perquè ell i la Sra. Teresa no podien residir en aquella època a la casa dels Valedor?

La casa adquirida, que tenia un corralet al darrere, era situada a la meitat del carrer d'Agoders, a la banda esquerra tot baixant. Era veïna de la casa dels Grimau-Montserrat (actual seu del Consell Comarcal de l'Urgell). La compra s'enregistrà notarialment el 5 de juny de 1670. El venedor va ser Benet Verdera, batxiller en Lleis, de la vila de Figueres, que tenia el benefici simple de Sant Cristòfor a l'església o capella dita de n'Ardèvol, de Tàrraga. Ell no hi era present, i en realitat qui va fer el tracte va ser el seu procurador, Francesc Corcó, negociant de Tàrraga. Les afrontacions de la casa eren: a l'est, casa del noble Joaquim de Grimau i de Montserrat; al sud, carrer de la Vilanova; a l'oest, part amb un carreró que no passava i part amb casa de Ramon Bosch, pagès d'Altet; i al nord, carrer d'Agoders. La casa feia un cens de 15 sous al benefici de Sant Cristòfor fundat a l'església de n'Ardèvol, i el corralet feia un cens de 8 sous al convent de Sant Agustí de Tàrraga, censos que es carregava el comprador. L'immoble pertanyia a Benet Verdera perquè l'havia comprat; l'hi va vendre el degà de Tàrraga, rev. Albert d'Averó, com a conseqüència d'un plet que es portava a la cúria del deganat entre el dit Verdera i el rev. Marc Vila, prevere i beneficiat de la parroquial targarina. El lluïisme per la venda del corralet s'hauria de pagar al convent de Sant

Agustí, però el lluïisme per la venda de la casa no caldria pagar-lo, perquè el Verdera hi va renunciar. El preu per la casa i el corralet va fixar-se en 275 lliures, però no es pagà al comptat, sinó a terminis, firmant-se de moment debitori. Van acordar que el preu se satisfaria en quatre pagaments:

- 100 lliures des d'aleshores fins a la propera festa de la Mare de Déu d'Agost;
- 50 lliures per la Mare de Déu d'Agost de 1671;
- 50 lliures per la Mare de Déu d'Agost de 1672;
- 75 lliures per la Mare de Déu d'Agost de 1673.

Els pagaments es farien a Tàrrega, al procurador Corcó. Per respondre dels pagaments, el Dr. Farreny obligà la casa i el corralet que aleshores adquiria (i no pas cap altre bé immoble; tampoc no va donar cap fermança).¹¹¹ Uns tractes molt avantatjosos, els que aconseguí arrencar Pere Farreny, el qual potser no anava llarg de diners, però sens dubte era un individu hàbil i que sabia aprofitar-se de les circumstàncies. Ja veurem, però, com la compra d'aquella casa el va preocupar en el futur.

El 9 de juliol de 1670, es va procedir a l'alienació d'una de les propietats més curioses del difunt Joan Àngel Valedor: el seu cotxe, que els tutors de les nenes Valedor van vendre. La Sra. Teresa va haver de donar—no sabem si de gaire bona gana— aquest cotxe del seu segon marit, i els tutors Jaume de Potau i Josep Torres li'n van fer època. A continuació, van vendre'l a Isidori Anguera, pagès de Mollerussa, per 30 dobles d'or, equivalents a 175 lliures. El preu —notable— no va ser pagat aleshores, sinó que es va quedar a deure. S'hauria de pagar el dia de Sant Bartomeu primer vinent. El dit cotxe figurava en un inventari dels béns del difunt Sr. Joan Àngel.¹¹² Em pregunto per què no va comprar aquell cotxe (que devia ser bastant espectacular) un dels privilegiats de la vila de Tàrrega, en lloc de deixar que l'adquirís un pagès de Mollerussa, aleshores un poble petit i pobre perdut al mig de l'Urgell estepari. De fet, però, Isidori Anguera sembla que era un pagès benestant, i a més tindria una certa relació amb Tàrrega, encara que només fos perquè la seva muller, Càndida Perles, era d'aquesta vila. Per cert, que aquesta Càndida Perles havia estat padrina de bateig de la Sra. Teresa.

El 29 d'agost de 1670, Francesc Corcó, negociant de Tàrrega, en tant que procurador de Benet Verdera, clergue i beneficiat de Sant Cristòfor, va fer època al Dr. Pere Farreny de 100 lliures, pel primer pagament de la casa del carrer d'Agoders. D'acord amb el Corcó, misser Farreny havia pagat aquelles 100 lliures fent diverses entregues a determinades persones:

- 28 lliures, 17 sous i 8 diners al notari Josep

Soler per despeses del plet de la casa;

- 8 lliures, 12 sous i 8 diners al degà Albert d'Averó per despeses del plet de la casa;
- 23 lliures, 16 sous i 6 diners al Dr. Jaume de Potau pel seu salari com a advocat de Benet Verdera (l'època concreta d'aquest pagament es va fer dos dies abans, el 27);
- 23 lliures, 16 sous i 8 diners al prevere targarí Lluís Torta;
- 1 lliura i 4 sous al prior del convent de Sant Agustí de Tàrrega per tres censos endarrerits del corralet;
- 4 sous al mateix Corcó.

Aquests pagaments feien una quantitat de 86 lliures, 11 sous i 6 diners. Les 13 lliures, 8 sous i 6 diners restants no foren pagats pel Dr. Farreny, ja que el degà els hi devia en concepte de salari, com a consultor seu que havia estat, tant en la sentència com en altres qüestions del plet de la casa.¹¹³ Resulta bastant sorprenent que el Dr. Farreny comprés una casa venuda per decisió judicial, estant ell com estava implicat com a advocat en aquelles decisions. Intuïm que Benet Verdera només va ser l'«home pont» o el convidat de pedra d'una estratègia de canvi de propietat ideada per altres.

Per una referència notarial posterior, sabem que l'estiu d'aquell 1670 la Reial Audiència va emetre unes lletres contra la Sra. Teresa. La plica fou expedida l'11 de setembre i hi va intervenir el burgès Josep Torres. Una altra plica, expedida també el mateix dia, i que havia estat rebuda a instància del dit Josep Torres, anava dirigida «contra los tudors y curadors de las pubillas Valadors».¹¹⁴ Malgrat que aquestes indicacions són molt breus, demostren que la Sra. Teresa estava posada aleshores en batalles legals, relacionades amb els tutors i curadors de les seves filles. Permeten intuir també que el principal paper opositor el jugava el burgès Josep Torres.

Els tutors i curadors de les nenes Valedor, i més en concret dos d'ells, el burgès Josep Torres i el Dr. Jaume de Potau, van comprar, el 20 de setembre de 1670, les herbes i pastures del terme de Riudovelles. Ho van fer per a la tutela que administraven, però potser buscaven algun benefici personal. Aquella compra va ser enredada i bastant polèmica. Les herbes i pastures de Riudovelles eren propietat de Joan Pau Amigó, batxiller en Lleis de Guissona, el qual inicialment les va vendre al noble Jaume d'Erill, senyor de Pinsà, habitant de Guissona, el 19 d'abril d'aquell any. Però Riudovelles era un domini senyorial del monestir de Sant Hilari de Lleida (per absorció del monestir del Pedregal, antic senyor del lloc), i com a tal la seva abadessa tenia el dret de fadiga en qualsevol venda. Des de l'any 1664, el procurador a Tàrrega de l'abadessa i mon-

ges de Sant Hilari era el mercader Tomàs Borràs, casat aleshores amb la germana petita de la Sra. Teresa i molt relacionat amb els tutors de les nenes Valedor. Aquest home i els tutors esmentats van maniobrar per anul·lar la venda anteriorment feta i aconseguir que les herbes i pastures de Riudovelles fossin per a la tutela. Van al·legar que el dret de fadiga no s'havia respectat, per no haver donat una bona informació de la venda, raó per la qual aquesta quedà anul·lada, cosa que va permetre tornar-la a fer i que fossin llavors els tutors Torres i Potau els compradors. El preu era de 1.400 lliures, el mateix que havia acordat mesos enrere el noble Jaume d'Erill. Però de fet la tutela Valedor només en va haver de pagar de moment 180, perquè les altres 1.220 quedaven vinculades a un censal ja creat, favorable a l'Erill, que en tot cas s'hauria de lluir. Les 180 lliures s'haurien de donar al Sr. Erill, que al seu moment les havia pagades al batxiller Amigó.¹¹⁵

Potser va ser en aquesta època quan la tutela Valedor va col·locar a censal mort l'elevada suma de 4.000 lliures, censal que es va carregar Josep Riera, ciutadà honorat de Barcelona, de Guissona, potser parent de la Sra. Teresa. No en sabem detalls, però sí la notícia. De nou ens adonem de les grans quantitats de diners que tenia el difunt Joan Àngel Valedor.

Anteriorment havíem vist que després de la mort, el 1661, de la vella Marianna, que havia administrat l'heretat Guardiola d'Urgellet durant anys, com a tenentària i usufructuària, i com que no hi havia hereu, ni es preveïa pubilla, es va procedir a fer una liquidació d'aquesta herència entre els descendents de tres filles de la casa, ja difuntes (Dorotea, Marianna i Elisabet Joana). Als descendents de cada filla els va tocar la suma de 535 lliures, 16 sous i 6 diners. De la Dorotea, casada amb el notari Vicenç Riera, havien sobreviscut tres filles: Dorotea (casada amb Baltasar Terés), Teresa (casada amb Magí Falcó, Joan Àngel Valedor, etc.) i Josepa (casada amb Tomàs Borràs). Les tres havien acordat de partir-se aquella porció d'herència, tocant a cadascuna 178 lliures, 12 sous i 2 diners. Però l'heretat i béns dels Guardiola d'Urgellet havien quedat en mans del matrimoni format per Jaume de Potau i Dorotea Ferreró, a canvi de fer ells tots els pagaments i compensacions als altres implicats en els dits repartiments. I es donava el cas que aquests cosins van trigar molt a pagar a la Dorotea Riera i Guardiola i al marit d'aquesta, Baltasar Terés, aquells diners. En conseqüència, el matrimoni Terés-Riera reclamà al matrimoni Potau-Ferreró un sobrepuig de 21 lliures, 7 sous i 10 diners, per compensar-los del retard en el cobrament. A la fi, aquelles quantitats (que juntes feien 200 lliures) foren pagades, i

l'any 1670 el matrimoni Terés-Riera va fer època de cobrament al matrimoni Potau-Ferreró, renunciant a qualsevol reclamació futura.¹¹⁶ Ens preguntem si la Sra. Teresa va tenir aquests mateixos problemes per cobrar aquelles 178 lliures, 12 sous i 2 diners, o si al seu moment les va rebre ràpidament.

El 3 d'octubre de 1670, el burgès Josep Torres i el doctor Jaume de Potau, tutors i curadors de les nenes Valedor, van comprar dues peces de terra al terme de Tàrrega per a la tutela que administraven. Les hi va vendre Albert d'Averó, prevere i degà de la vila, com a laica persona. Les dues parcel·les eren camps i estaven situades a la partida de les Planes. Les dues eren de reg i tocaven amb terra que ja era dels Valedor. Eren petites i sens dubte de molt bona qualitat. Una feia 8 pòrques, i l'altra, 1 jornal i 5 pòrques. Estaven lliures de censos o censals. Pertanyien al degà Averó en tant que hereu universal del seu nebot Ramon d'Averó, i per renunciació feta per la seva neboda Teresa d'Averó i també per l'abadessa i monges de Vallbona. El preu global de les dues parcel·les va ser de 300 lliures, pagades al comptat i provinents dels fons de la tutela.¹¹⁷

Aquesta compra té totes les característiques de les que havia fet al seu moment el difunt Sr. Valedor. ¿No hauria estat potser impulsada per la Sra. Teresa, que desitjaria ampliar i millorar el patrimoni que havia reunit el seu anterior marit? De fet, seria la més interessada a millorar les propietats de les seves filles. ¿Actuava ella com a motor d'algunes iniciatives que protagonitzaven els tutors, en obligat contacte amb ells? ¿Estava la Sra. Teresa en procés de recuperar el control dels béns Valedor i la tutela legal de les seves filles, i per això feia valer les seves opinions?

El mateix dia 3 d'octubre de 1670, es va buscar una sortida al deute de 100 dobles d'or que l'ajuntament de Tàrrega tenia amb la família Valedor. Aquell deute, creat el 4 de gener de 1661 amb intervenció del Sr. Joan Àngel, encara no s'havia retornat. Els representants de les nenes Valedor se'n van queixar a les autoritats locals. El consell general de la vila en va parlar i aquell mateix dia els paers i diversos prohoms van fer un tracte, registrat notarialment, amb el tutor Josep Torres (els altres dos tutors, el rector Ramon Torres i el Dr. Jaume de Potau, eren absents). Les 100 dobles d'or degudes equivalien aleshores a 550 lliures (a raó de cinc lliures i mitja per doble). La universitat no tenia aquests diners, de manera que el consell general decidí convertir aquell deute en un censal mort, amb permís del batlle de la vila (que era el nostre conegut Tomàs Borràs). La pensió anual seria

de 27 lliures i 10 sous, i la primera es pagaria tal dia com aquell de l'any vinent. Aquell censal es va registrar al llibre *Gat Vell*, que era el registre de tots els censals que havia de pagar la universitat targarina i la història de cadascun. Allí consta que, en el futur, el va rebre una filla de la Sra. Teresa i del Sr. Joan Àngel, la Maria que va ser monja jerònima en un convent de Barcelona, i posteriorment la comunitat de preveres de Tàrrega, el dit convent i fins i tot l'hospital de Tàrrega (del censal se n'havien fet parts). Va ser lluït en diverses tongades entre els anys 1751 i 1767.¹¹⁸

L'11 d'octubre de 1670, els tutors Josep Torres i Jaume de Potau van designar procurador dels afers de la tutela Valedor fra Isidre Molins, president laic del priorat de Sant Antoni de Tàrrega, per a plets.¹¹⁹ ¿Tal vegada s'estava decidint aleshores si la Sra. Teresa, tot i el seu nou casament, recuperava legalment el control dels béns Valedor i la tutela i cura oficial de les seves filles? Potser el Dr. Pere Farreny no acceptava aquells tutors, per molt raonables que de vegades fossin i malgrat que aleshores sí que tinguessin en compte l'opinió de la Sra. Teresa. Potser insistia a la seva esposa que havien de batallar per apartar-los totalment del control dels béns de la casa, per ser només ells dos els qui tinguessin el ple control d'aquests béns i de l'educació de les nenes, sense dependre de ningú.

Després de tants canvis i tantes iniciatives econòmiques entre març de 1669 i octubre de 1670, les coses relatives a la Sra. Teresa i a la tutela de les seves filles es van calmar bastant. Potser s'esperava un veredict judicial. Aleshores la preocupació de la nostra dama va passar a ser el nou embaràs, perquè havia quedat gràvida del Dr. Pere. I, tot sigui dit de passada, amb un cert retard, ja que hauríem esperat que infantés nou o deu mesos després de la boda, com era la norma en parelles de la seva edat en aquella època, i no ho va fer fins al cap de catorze mesos, a començament juliol de 1671. Això implica que la concepció s'hauria produït si fa no fa a inicis del mes d'octubre de 1670. ¿Retardà voluntàriament el matrimoni Farreny-Riera la vinguda del primer fill fins que no es van solucionar tots els tràfecs del domicili i els afers econòmics de la tutela?

El nou embaràs de la Sra. Teresa era voluminós i la dama va parir dues nenes bessones, que foren batejades a Tàrrega el 5 de juliol de 1671. A una li posaren els noms d'Elisabet, Gertrudis i Francesca, i els seus padrins foren *Don* Domingo de Bargas y Quixano, tinent de la companyia del comissari general del terç de les Ardenes, natural de Los Corrales (muntanyes de Burgos), i la Sra. Gertrudis Tàpies, que

de casada portava el cognom Fàbrega, de Tàrrega. A l'altra li posaren els noms de Teresa, Alamanda, Fortunata, Rosa i Maria, i els seus padrins foren Lluís Fàbrega, ciutadà honorat de Barcelona, i la Sra. Teresa Castelló, que de casada portava el cognom Potau, tots de Tàrrega.¹²⁰

El pagès Salvador Gavaldà, l'acollidor de Pere Farreny anys enrere, va demostrar un cop més el seu afecte pel jove designant-lo marmessor en el seu testament, que va fer —amb temps— el 18 de gener de 1666 (amb el notari targarí Josep Soler). L'home va morir el 31 de desembre de 1670 i el tema del compliment de les seves darreres voluntats va ser d'actualitat l'any 1671. Els altres marmessors del finat eren la seva vídua Anna Maria; Pau Borràs (el menor), ciutadà honorat de Barcelona domiciliat a Tàrrega; i Macià Roca, pagès de Tàrrega, gendre del difunt. La vídua Anna Maria era l'hereva universal mentre visqués; un cop morta, l'herència Gavaldà passaria a parts iguals a Macià Roca i a la seva dona Anna Maria Gavaldà (filla i pubilla). L'11 de juliol d'aquell 1671, els marmessors van donar compliment a una de les voluntats del difunt: fundar dos aniversaris generals perpetus a l'altar de Nostra Senyora de l'Esperança de l'església parroquial targarina. Un d'ells se celebraria el 2 de gener; l'altre, el 4 de juliol. El preu dels dos aniversaris perpetus era de 72 lliures (a raó de 36 per cadascun). Com que no disposaven dels diners, la vídua, la filla i el gendre van crear un censal d'aquell valor a favor de la comunitat de preveres de Tàrrega. La pensió anual, de 72 sous, es pagaria l'1 de juliol. Com a garantia del pagament, encararen el censal a una peça de terra de l'heretat Gavaldà.¹²¹

Aquell 1671, el Dr. Pere va vendre 20 quarteres de blat a Francesc Pons, de la vila d'Anglesola, que el comprà per compte de *Don* Francesc Montserrat. Les quarteres foren cobrades pel Dr. Pere, però no donades. El 13 de setembre de 1671, aquest blat va ser «secrestat», és a dir, agafat, i el Dr. Pere declarà sota jurament que les quarteres havien estat comprades i pagades. No fou detallat el preu. El mateix va passar amb 30 quarteres de blat de Pere Monfar, batlle de Tàrrega.¹²²

El 15 de setembre de 1671, el burgès Josep Torres, actuant com a tutor de les nenes Valedor, va fer àpoca a Pere Monfar, pagès d'Ivars d'Urgell, reconeixent que aquest havia pagat 10 lliures a la tutela, per pensions dels dos censals adquirits a la Sra. Isabel Espígol el 21 de setembre de 1669. De les 10 lliures, 8 eren per una pensió del censal de 160 lliures de preu, i 2 eren per una pensió del censal de 40 lliures de preu. Les pensions pagades corresponien al 15 de febrer de 1670.¹²³ No es parla de la pensió del 15 de febrer d'aquell 1671,

cosa que permet suposar que aquell censal, com tants altres, es pagava amb retard. El burgès Torres era el més interessat a controlar i preservar la tutela Valedor, i potser el gran rival de la Sra. Teresa en aquesta qüestió.

El 19 de setembre de 1671, el Dr. Pere Farreny i la seva muller Teresa Riera van designar procurador mutu Andreu Joan, de la vila de Conesa, carlà de l'Espluga de Francolí, que era present a cal notari, per tal que cobrés diners que eren deguts al matrimoni i, si calia, endegués plets. La dada interessant de veritat és que la Sra. Teresa fou aleshores definida com a «usufructuaria, retenidora y administradora de la universal heretat y bens que foren del quondam Angel Valedor, son marit».¹²⁴

El mateix dia 19 de setembre de 1671, una altra acta notarial feta a Tàrraga insistia que el control dels béns Valedor pertanyia a la Sra. Teresa. En aquest cas, fins i tot afegien el seu marit a la qüestió. El matrimoni Farreny-Riera havia pagat 34 lliures i 3 sous al negociant targarí Francesc Corcó, que feia de col·lector de la taxa de la peixera de la sèquia Condal i així mateix de la contribució pels allotjaments que corresponien a Tàrraga. En Corcó —a qui ja coneixem— va fer època del cobrament d'aquells diners, donats per misser Pere. Tant el Dr. Farreny com la Sra. Teresa eren qualificats de «*tenentibus et possidentibus hereditatem et bona pupillarum, filiarum et haeredum nobilis don Joannis Angeli Valador*». De la suma pagada, 25 lliures i 15 sous corresponien als «adops» de la peixera i de la sèquia Condal fets l'any 1670; les restants 8 lliures i 8 sous corresponien a dotze mesos de la «taxa dels soldats», des de l'1 de setembre de 1670 al 31 d'agost de 1671.¹²⁵

Sembla, doncs, que aquell 1671 els tutors de les nenes Valedor van sofrir un revés en la seva intenció de controlar totalment els béns deixats pel difunt Sr. Joan Àngel. La reivindicació de la Sra. Teresa, assessorada pel seu marit, hauria donat fruits i ara ella tornava a constar com a administradora i possessora d'aquells béns, pel fet de ser la mare de les nenes. De tota manera, les coses no eren tan senzilles. L'antiga tutela Valedor formalment seguia constituïda. Encara la trobem designada i actuant plenament els anys següents. Potser el burgès Josep Torres, que sembla que era l'ànima d'aquella tutela i que indubtablement tenia molt interès a conservar-la, va reaccionar davant la maniobra del matrimoni Farreny-Riera i aconseguí que la llei tornés a donar drets als tutors oficialment establerts. Fins i tot s'hauria pogut arribar a una mena de situació mixta, els tutors controlant una part dels béns Valedor, la Sra. Teresa controlant-ne una altra. El tema s'hauria d'estudiar millor. Al capdavall, no en

treurem l'aigua clara fins que no puguem disposar de tots els referents legals i els detalls jurídics d'aquella complexa tutela.

Mentrestant, misser Pere seguia molt actiu. El 17 de juny de 1671, havia estat designat procurador per un matrimoni de Balaguer format per Ramon Joli, batxiller en Lleis, i Maria Sorriana. Aquest matrimoni vivia a Balaguer, però tenia béns a Tàrraga per la part de la dona, que n'era la propietària, mentre el marit era l'usufructuari. Fent la seva tasca de procurador, el 4 d'octubre de 1671 misser Pere va vendre a Gaspar Serra, pagès de Tàrraga, una casa amb un forn de pa al carrer de l'Estudi de Tàrraga, «*antiquitus dels jueus*». Per l'oest i pel nord, aquesta casa-forn afrontava amb la casa del Dr. Ramon Jover. El preu de la venda va ser estimat en 247 lliures, que de fet no foren pagades pel Serra, perquè aquest va assumir tres censals carregats damunt la casa-forn, que junts feien aquesta suma; un d'aquests censals era favorable al matrimoni Joli-Sorriana, que per tant es convertia en creditor del Serra; els altres dos havien estat pagats fins aleshores pel dit matrimoni, que d'aquesta manera quedava deslliurat d'aquelles obligacions censalistes.¹²⁶ Uns anys després, concretament el 1677, aquella casa-forn del carrer de l'Estudi fou comprada pel Dr. Ramon Jover, la casa del qual ja hi afrontava per dos costats; curiosament, el Dr. Jover comprà la casa-forn al mateix matrimoni Joli-Sorriana, no pas al Serra.¹²⁷ De fet, la venda tancada aquell 1671 pel Dr. Farreny en nom dels seus representats no tingué futur, potser per la situació econòmica del Serra, de manera que l'immoble retornà al cap d'uns mesos als antics possessors, els quals momentàniament l'arrendaren (ho veurem aviat). Finalment, optaren per tornar-lo a vendre. La segona venda fou la bona i en endavant aquella casa-forn quedaria ben assentada en el matrimoni dels Jover.

El 5 de desembre de 1671, el negociant Francesc Corcó, col·lector del tall o taxa posada per la universitat targarina per a la reedificació de la peixera de la sèquia Condal, va fer època a Pere Farreny i a sa muller Teresa Riera reconeixent que li havien pagat 29 lliures, 10 sous i 1 diner. El Sr. Pere i la Sra. Teresa seguien constant com a «*tenentibus et possidentibus haereditatem et bona pupillarum, filiarum et haeredum nobilis don Joannis Angeli Valador*». Els diners, que lliurà el Dr. Pere, eren la quantitat en què havien estat taxades les nenes Valedor per les terres que tenien en reg de la sèquia Condal.¹²⁸

El 17 de desembre de 1671, misser Pere va fer època a Francesc Comes, apotecari que residia a Cubells, reconeixent que aquest li

havia pagat 96 lliures, en complement i paga final de la quantitat de 116 lliures que fou el preu d'un hort clos situat al terme de Cubells i que ell li va vendre, preu sobre el qual s'havia creat aquell debitori.¹²⁹

Aquestes alienacions de les propietats rebudes a Cubells, començades l'any 1667, ens demostren que Pere Farreny havia planificat el seu futur exclusivament a Tàrrega, on devia confiar a sortir endavant amb l'exercici de la seva professió. Arran de casar-se amb la Sra. Teresa, degué imaginar fins i tot un futur de riquesa, pels quantiosos béns Valedor, que la seva muller havia d'administrar. Els Torres, tutors de les filles de l'esposa, es trobaven al bell mig de les seves ambicions, i en especial el burgès Josep. L'any 1671, misser Pere i la Sra. Teresa sembla que van aconseguir una primera victòria en l'objectiu de treure poder a aquella tutela. Amb l'arribada de 1672, les esperances del matrimoni Farreny-Riera de poder actuar amb plena llibertat s'haurien vist incrementades, perquè per un moment va semblar que la tutela es desfeia.

I és que les circumstàncies van acabar allunyant de Tàrrega alguns dels integrants de la tutela Valedor. Ja feia temps que no actuava en els afers de la tutela un dels tutors, el rector Ramon Torres, malgrat que l'home seguia a Tàrrega, on encara hi estigué el 1671 i gran part del 1672 (va veure, per tant, la caiguda del campanar i la desfeta de mitja església parroquial). Sembla que llavors aquest home (coincidint amb l'entrada de Jaume de Potau) es mantingué molt al marge dels assumptes econòmics d'aquella tutela. Després va deixar de ser rector i va anar a residir a Guissona, com a beneficiat de l'església parroquial guissonenca. De fet, des del novembre de 1672 ja detectem un nou rector a Tàrrega: Josep Mateu.

Al voltant de 1672, Jaume de Potau, el tardà tutor de les nenes Valedor, es va traslladar a Barcelona amb tota la seva família. Ja feia un temps que havia ingressat al Reial Consell (l'Audiència) i havia estat nomenat assessor de la Batllia General de Catalunya; després arribà a jutge de l'Audiència. Tot i la importància dels càrrecs, de moment havia romàs domiciliat a Tàrrega, encara molt interessat en els seus afers professionals a la vila i en la gestió de la tutela Valedor. Finalment, i per les noves exigències de la seva promoció, es va establir a Barcelona.

També es vinculà a Barcelona en aquesta època l'altre tutor de les nenes Valedor, el burgès honorat de Perpinyà Josep Torres. Ho deduïm per la partida d'òbit de la seva segona muller, Maria, que el 27 de març de 1673 va morir a Barcelona, i fou duta a enterrar a Tàrrega.¹³⁰

Sigui com sigui, Josep Torres no va desconnectar-se de Tàrrega, vila on tenia massa interessos i fronts oberts. Més que mai, i en solitari, agafà la veu cantant en els afers de la tutela. Per tant, aquesta tutela va reprendre —i amb força— en els anys següents. La «crisi» de l'any 1672 havia estat només un miratge, com bé degueren comprovar la Sra. Teresa i el Dr. Pere, desil·lusionats amb la renovada presència del burgès Torres.

L'inquiet Pere Farreny seguia mentrestant amb les seves trafiques locals, i sempre fent-nos la impressió que no aconseguia el millor tracte possible. El 18 d'abril de 1672, va vendre a Pere Arnau Ribera, pagès que vivia a Tàrrega, una mula de pèl gris, closa, pel preu de 60 lliures i 10 sous. El Ribera li va quedar a deure 34 lliures i 10 sous, que prometé pagar en dos terminis: 11 lliures per la Mare de Déu d'Agost vinent, i la resta per tot el mes de gener de 1673.¹³¹

Per un acte notarial de l'agost de 1672, ens assabentem que les nenes Valedor tenien un hort a Tàrrega, a la partida de les Astes, hort del que fins ara no sabem res. L'hort veí al seu era de Josep Cardet, teixidor de lli de Tàrrega, que decidí tapiar-lo.¹³²

El 3 d'agost de 1672, el burgès Josep Torres, actuant com a tutor i curador de les nenes Valedor, va designar procurador seu i de la tutela Gabriel Miquel, negociant de Solsona, per a plets. Els altres dos tutors (el rector targarí —encara n'era— Ramon Torres i l'advocat Jaume de Potau) també foren citats a l'acte notarial, però de manera merament formal, com si no haguessin tingut res a veure en aquella designació de procurador.¹³³

El 7 de setembre de 1672, fra Lluís Portet, prior del convent del Carme de Tàrrega, va fer època al burgès Josep Torres, reconeixent que aquest havia pagat, com a tutor i curador de les nenes Valedor, un total de 144 lliures al convent. Aquella suma era per quatre pensions del censal mort de 720 lliures de preu que el convent rebia de la família Valedor per la peça de terra campa situada al terme de Tàrrega, a la partida de les Planes, donant al camí de Cercavins. Les quatre pensions corresponien als anys 1669, 1670, 1671 i 1672 (a raó de 36 lliures anuals). El burgès Torres ja havia pagat temps enrere les 72 lliures corresponents a les pensions dels anys 1669 i 1670; les pagà als priors anteriors, segons anotacions del llibre de rèdits del convent. Aleshores el burgès Torres va pagar les 72 lliures corresponents a les pensions de 1671 i 1672. Per cert, que els altres dos tutors ni tan sols no són esmentats per l'acte notarial.¹³⁴ Recordem que aquella parcel·la havia estat comprada

pels Valedor a la família Roig el 9 de gener de 1668, i que feia 4 jornals. Devia ser del milloret de l'horta targarina.

El matrimoni de Balaguer format per Ramon Joli, batxiller en Drets, i Maria Sorriana com sabem havia designat procurador seu per a les propietats que tenien a Tàrrega el Dr. Pere Farreny, el 17 de juny de 1671. Els béns que la parella tenia a Tàrrega eren propietat de la dona, mentre el Joli només n'era usufructuari. Fent la seva tasca de procurador, el 10 d'octubre de 1672 el Dr. Farreny va vendre a Jeroni Boleda, apotecari de Tàrrega, la casa que la Sra. Maria Sorriana tenia al carrer Major de la vila. Era un immoble carregat amb dos censos, de 10 sous cadascun, i sotmès a dret de fadiga i a lluïisme en la venda. Els tractes que acordà misser Pere foren si més no curiosos: 220 lliures de preu; 40 d'aquestes no es pagarien, per compensar dels dos censos; 120 lliures més tampoc no es pagarien, perquè quedaven convertides en un censal que a partir d'aleshores el Boleda faria al matrimoni Joli-Sorriana (a raó de 120 sous anuals de pensió); les 60 lliures restants es pagarien en quatre terminis anuals de 15 lliures, a partir del dia de Nadal de 1673 (és a dir, començant a pagar a més d'un any vista...).¹³⁵ No coneixem l'estat de la casa, però en principi els acords que el Dr. Farreny acceptà, en nom dels seus representats, no semblen els millors.

El 13 de desembre de 1672, el prevere Ramon Torres (que ja havia deixat de ser rector de Tàrrega) i el burgès Josep Torres, oncle i nebot, actuant com a tutors i curadors de les nenes Valedor, van designar procurador seu i de la tutela el pagès targarí Baltasar Terés, per a plets.¹³⁶ Si aquest cunyat de la Sra. Teresa era home de confiança dels Torres, ¿potser la nostra protagonista estava barallada aleshores amb ell i amb sa germana gran Dorotea? És molt possible. En el futur, prou hi va estar...

El matrimoni balaguerí Joli-Sorriana, que tenia de representant a Tàrrega misser Pere Farreny, va recuperar la casa-forn del carrer de l'Estudi inicialment venuda a Gaspar Serra (venda feta el 4 d'octubre de 1671). Aleshores, i fent cas segurament al Dr. Pere, van venir bé a arrendar el forn. En nom dels seus representats, el 21 de desembre de 1672 el marit de la Sra. Teresa va arrendar aquell forn de coure pa del carrer de l'Estudi al notari targarí Bonaventura Meià. L'arrendament era per un any, començant a comptar des del vinent Nadal. El preu, 12 lliures, a pagar en dos terminis: la meitat per Sant Joan i l'altra meitat el dia de Nadal de 1673.¹³⁷ Com ja hem dit, aquest forn i la casa que l'inclouïa foren venuts anys després a l'advocat Ramon Jover.

El 26 de gener de 1673, Tomàs Borràs (cunyat de la Sra. Teresa) va vendre a carta de gràcia una parcel·la al terme de Tàrrega. Aquesta parcel·la, dita la Canuda, a la partida de les Condals, era de reg i feia 6 jornals i 11 pórques. Sens dubte era molt bona, perquè el preu d'aquella venda condicionada va ser de 1.200 lliures. La comprà Francesc Borràs i Mari, doctor en Drets que residia a Tarragona. Tomàs Borràs, això sí, es reservà el dret de lluir. L'acte de la venda el va fer el notari de Barcelona Ramon Vilana Perles. Com una part del preu, el tarragoní Francesc Borràs va assumir un censal de 400 lliures de valor i 20 lliures de pensió anual, que rebia la comunitat de preveres de Tàrrega. Posteriorment, es va saber que aquest encarregament de censal havia estat un error. Coneixem tot això per una referència notarial posterior de la documentació targarina.¹³⁸

La germana petita de la Sra. Teresa, Josepa Riera, muller del mercader Tomàs Borràs, sembla que va tenir problemes per cobrar coses del seu dot i que va recórrer a la justícia. El 28 de febrer de 1673, va designar procurador seu Ramon Mas, notari i causídic de Barcelona, per a plets que ella tingués amb universitats, comunitats o persones particulars, fent «*quasunque oppositiones in favorem dictam dominam constitutisem pro suis dote et sponsalicio*».¹³⁹ Com miraria aquell afer la Sra. Teresa?

Quan el Dr. Pere Farreny va comprar la casa del carrer d'Agoders l'any 1670, Francesc Corcó no va especificar caució fidejussòria per la seguretat del preu, tot i que ho havien pactat. Arran de la insistència de misser Pere, el 10 de març de 1673 Francesc Corcó va prometre davant notari que donaria fermances per la seguretat de la venda de la dita casa i que treuria indemne el Dr. Farreny «de tota molestia y perturbatio en cas de mala veu».¹⁴⁰ ¿Potser el marit de la Sra. Teresa tenia por que el venedor de la casa, Benet Verdera, reclamés un preu més alt del que havia acordat el seu procurador Corcó i trobés algú que li oferís aquest preu més alt, si es desfeia la venda acordada l'any 1670? ¿Potser tenia por que una revisió judicial dictaminés que la casa no havia de pertànyer al dit Verdera, sinó a un altre, amb la qual cosa la venda s'hauria de tornar a negociar, i, lògicament, també el preu? ¿Potser algú qüestionava que ell hagués comprat la casa després d'intervenir com a advocat en la causa judicial? Al seu moment comprà aquell immoble molt orgullós de la seva habilitat negociadora, però aleshores potser ja se'n penedia, perquè fóra possible que algunes persones rebutgessin la manera com s'havia fet aquella operació de compravenda.

El 20 de març de 1673, la Sra. Teresa, que afirmava tenir i posseir l'heretat i béns que foren del seu segon marit Joan Àngel Valedor, va fer època reconeixent que havia rebut 200 lliures de la Sra. Maria, vídua de Josep Riera, ciutadà honrat de Barcelona domiciliat a Guissona, i del seu fill Francesc Riera, també ciutadà honrat de Barcelona amb residència a Guissona. Aquells diners corresponien a la pensió que va caure el mes de novembre de 1671 del censal mort de 4.000 lliures de preu, que els Riera de Guissona feien a les nenes Valedor. No estava clar que els Riera de Guissona haguessin de pagar a la Sra. Teresa aquell censal, però van pagar la pensió esmentada per evitar-se problemes i despeses, perquè hi havia una retroclama a la Reial Audiència, datada el 26 de gener de 1673, amb provisió prèvia feta pel conseller Joan Colomer, doctor en Drets. Tanmateix, la Sra. Teresa no tenia assegurada aquella tenuta dels béns Valedor, i els Riera de Guissona dubtaven si havien de pagar aquella pensió a ella o als tutors i curadors de les nenes. Per això, la nostra protagonista va donar garanties als Riera de tornar-los les 200 lliures i de pagar les despeses que hi hagués associades, si els tutors i curadors de les nenes Valedor actuaven contra ells exigint-los aquella pensió censalista mitjançant qualsevol reclamació jurídica o plet. Pere Farreny, marit de la dama, era al seu costat i donà consentiment a tot el que ella havia acordat.¹⁴¹ Aquesta referència notarial és molt important, perquè confirma la batalla legal que hi havia entaulada entre els tutors de les nenes i la Sra. Teresa sobre el gaudi dels béns del difunt Joan Àngel. Sens dubte, feia temps que aquella batalla durava; tota la rècula de nomenaments de procuradors que hem anat veient a partir de 1670 n'és el millor indici. En aquell enverinat contenciós, devien produir-se alternatives; quan la justícia semblava inclinar-se del seu costat, la Sra. Teresa ressaltava la condició de tenentària i administradora dels béns Valedor i passava a l'acció per fer cobraments; quan la justícia s'inclinava cap als tutors, era Josep Torres qui es feia notar.

Pere Farreny devia insistir a sa muller que calia seguir aquell contenciós fins al final i aprofitar qualsevol circumstància per presentar-se davant els targarins com els legítims gaudidors de tots els béns Valedor. En casar-se, ell i la Sra. Teresa havien apostat fort, sense importar-los despeses ni maldecaps; tot tindria sentit si al capdavant aconseguien controlar la totalitat de peces de terra i diners que havia deixat el difunt Joan Àngel. Ens imaginem l'ambició advocat originari de Cubells obsessionat per tenir a les seves mans aquelles propietats i per donar-se to en una Tàrrega que potser abans l'havia considerat un ciutadà de sego-

na. Només disposant del patrimoni Valedor podria misser Pere tractar d'igual a igual els notables de la vila. A aquelles alçades, la seva insistència i les seves maniobres estaven començant a donar alguns fruits, tot i que petits.

Convertit ja d'alguna manera en un prohom local (per bé que una mica «coix»), l'any 1673 el Dr. Pere Farreny finalment va ingressar al consell general de Tàrrega. El van col·locar a la bossa tercera. De cara a l'exercici que començava, li van donar el càrrec d'administrador de la sèquia de Cercavins.¹⁴² Convé recordar que els Valedor tenien terra en aquell indret.

No era molt el que havia arreglat el Dr. Pere en el seu debut al consell. Malgrat això, aquell 1673 havia de ser recordat per altres coses molt pitjors. L'any va ser força dolent per al matrimoni Farreny-Riera, que va contemplar, impotent, com les seves dues filles bessones, que fins llavors havien sobreviscut, morien amb pocs mesos de diferència una de l'altra. El registre d'òbits targarí, que en aquesta època comença a enregistrar els albats —però per poc temps, perquè després deixarà de fer-ho—, recull la mort d'aquestes dues nenes filles del Dr. Pere i de la Sra. Teresa, però no precisa el nom de cap de les dues, per la qual cosa no podem saber ni els noms amb què les designaven ni quina fou la que morí en cada moment. Una d'elles traspasà el 30 de juliol de 1673, amb dos anys d'edat justos. L'altra traspasà el 25 d'octubre, pràcticament tres mesos després. Si la primera defunció va ser un cop fort, la segona degué resultar traumàtica: encara era viu el record de la primera bessona, quan la segona també se n'anava...

Aquell any 1673, i abans que el Dr. Pere i la Sra. Teresa perdessin les seves filles, va morir una cosina de la Sra. Teresa, la Dorotea Ferreró i Guardiola que estava casada amb el Dr. Jaume de Potau. Va deixar el món dels vius el 14 de maig, a Barcelona, on s'havia traslladat amb el seu espòs, que tenia importants càrrecs a l'Administració catalana; immediatament fou portada a enterrar a Tàrrega, a la parroquial.¹⁴³ Tenia 30 anys, a poc de complir els 31. Una pèrdua molt sentida, que la Sra. Teresa havia d'afegir a la de tants altres familiars seus. Res, però, que pogués comparar-se a la mort de les dues filles bessones, que sens dubte fou un dels moments més dolorosos de la seva vida. Amb 33 anys, ja havia enterrat dos marits i un mínim de tres fills. I el seu futur no estava clar.

El matrimoni Farreny-Riera no va tenir més fills, cosa estranya, perquè sembla obvi que haviem de buscar l'hereu. Tenia problemes la Sra. Teresa? Potser anava malament de salut el Dr. Pere? (de fet, moriria tot just dos anys des-

prés...). ¿Tal vegada pesaven molt els problemes econòmics i les incerteses referides als béns del matrimoni, i això aconsellava no tenir de moment més descendència?

Al començament de 1673, la Sra. Teresa i el seu marit s'havien fet il·lusions de controlar tots els béns Valedor. Uns mesos després, aquell control no semblava tan clar, i el burgès Josep Torres tornava a passar al primer pla. Si més no, sobre una part dels béns de la tutela, perquè sobre una altra part potser la Sra. Teresa sí que tenia autèntics drets d'administració. Ja hem dit anteriorment que sospitem que hi podia haver aquesta doble situació de control dels béns Valedor, un control compartit entre la dama i els tutors, en què cada part tindria assignats uns determinats béns. Alguns actes notariais d'aquesta època referits a interessos o propietats de la família Valedor fan ressortir indistintament el tutor Torres i la Sra. Teresa, i aquesta bipolaritat crida l'atenció. Aventuro la hipòtesi que la dama controlés els béns adquirits abans de 1668, mentre els tutors controlarien els béns adquirits a partir d'aquell any.

Així, el 7 d'agost de 1673, Lluís Vergonyós, pagès de Tàrrega, que era un dels delmadors del delme de grans de la vila, va declarar davant notari, i a instància de Josep Torres, tutor i curador de les nenes Valedor, que aquell any 1673 a la parcel·la dita Santes Creus, situada al terme de Tàrrega i al costat del camí de Cercavins, la qual era de les dites nenes, s'havien collit 32 quarteres de blat mescladis i 20 quarteres d'ordi. La meitat d'aquelles quarteres tocava als curadors de les nenes, i l'altra meitat tocava a Josep Esquer, pagès que vivia a Tàrrega i que n'era el parcer. Els altres tutors de les nenes no surten esmentats, cosa que demostra el protagonisme total que el burgès Josep Torres havia agafat en els afers de la tutela.¹⁴⁴ Una declaració davant notari de la collita obtinguda en una de les parcel·les de les nenes Valedor no tindria sentit fer-la si no hi hagués controvèrsies legals al darrere; seria enregistrada com una justificació oficial pensant en futures revisions o passaments de comptes exigides per la part contrària. En els anys següents, noves declaracions de collites com la que acabem de veure seran fetes pel burgès Torres, en la mateixa línia de justificar la seva administració de la tutela Valedor. Resulta també interessant la referència al parcer.

Curiosament, el mateix dia 7 d'agost de 1673, el matrimoni Farreny-Riera aparentment mostrava el seu status formal de ser l'administrador de la hisenda Valedor, pagant-ne una contribució. No podríem trobar una bipolaritat més marcada sobre aquest aspecte del control de les propietats de la casa. Efectivament, en aquella data, Francesc Copons, doctor en

Drets de Tàrrega, que aquell any era un dels administradors de la sèquia Condal, va fer època al matrimoni Farreny-Riera reconeixent que li havien pagat 18 lliures, 11 sous i 8 diners. Era el tall que tocava aquell any a les nenes Valedor per les terres que aquestes tenien en reg de la sèquia Condal. El tall es pagava per les feines de refer la peixera i escombrar la sèquia, a raó de 10 rals per jornal. Lliurà els diners el Dr. Pere, ja que la Sra. Teresa no hi va assistir.¹⁴⁵

El 21 de setembre de 1673, el burgès Josep Torres, actuant com a tutor i curador de les nenes Valedor, va requerir davant notari Pere Monfar, pagès d'Ivars d'Urgell, que pagués a la tutela que ell representava els dos censals (d'uns valors de 160 i 40 lliures respectivament) comprats per la dita tutela a la Sra. Isabel Espígol l'any 1669. Hi havia pensions degudes. El pagès ivarsenc va reconèixer que havia començat a pagar aquells dos censals al tutor Torres i que continuaria pagant-los-hi. Llavors mateix li va donar 20 lliures, per les pensions dels anys 1671 i 1672, i en Torres li'n va fer època. No es parla en cap moment dels altres tutors.¹⁴⁶ El requeriment notarial s'havia fet quan es complien quatre anys justos de la venda d'aquells dos censals. Les pensions es pagaven el 15 de febrer, però el Monfar s'endarreraria en els pagaments, d'aquí la reacció del burgès Josep Torres. De fet, la pensió d'aquell 1673 ja no va ser pagada aleshores.

L'11 d'octubre de 1673, la Sra. Teresa, amb consentiment exprés del seu marit, va designar procurador Antoni Cases, notari de Tarragona, per tal que la representés davant la cúria metropolitana de Tarragona o en qualsevol altre jutjat.¹⁴⁷ La parella seguia amb els seus embolics judicials.

Sembla que aleshores el tema podia ser l'inventari que al seu moment s'havia fet dels béns Valedor. El 12 d'octubre de 1673 (o sigui, l'endemà mateix que la Sra. Teresa designés procurador davant la cúria tarragonina), el burgès Josep Torres va fer realitzar una certificació notarial de l'inventari «de las pubillas Valadors».¹⁴⁸

A l'exercici municipal 1674-75, el Dr. Pere Farreny va rebre els càrrecs de síndic, prohoms de fites, prohoms de carns i, novament, administrador de la sèquia de Cercavins. A més, aquell 1674 sortí escollit batlle de les jurisdiccions targarines (que no era pas el mateix que batlle de la vila).¹⁴⁹ Anava escalant en la piràmide del prestigi local.

El 4 de setembre de 1674, misser Pere va cancel·lar el deute de 34 lliures i 10 sous que el pagès targarí Pere Arnau Ribera tenia amb

ell des de la primavera de 1672, per la venda d'una mula de pèl gris.¹⁵⁰ Com era habitual en aquelles èpoques, el pagament s'havia fet amb retard.

De qualsevol manera, el Dr. Pere i la Sra. Teresa no generaren gaires notícies aquell 1674. Almenys ells dos apareixen molt poc a la documentació notarial targarina que ha estat conservada. M'intriga aquest relatiu silenci de la documentació local pel que fa a les seves persones. S'hi podrien buscar moltes rasons, però la base per plantejar-les no seria segura. Qui sí que generà notícies aquell any fou el cunyat Tomàs Borràs, sempre inquiet, que es complicà qui-sap-lo la vida deixant-se temptar per l'aventura militar.

Efectivament, l'any 1674 Tomàs Borràs, mercader de Tàrrega, va anar-se'n temporalment de la vila per servir a l'exèrcit hispànic de la frontera francesa (el 1673 havia començat una altra guerra entre França i la Monarquia Hispànica, conflicte que s'allargaria fins 1678). En concret, va fer d'alferes al coll del Portús. No degué marxar a l'exèrcit fins que arribà l'estiu, perquè el 2 de maig encara era a Tàrrega, comprant de manera definitiva a Pere Robinat, pagès targarí, una peça de terra que ja li havia comprat a carta de gràcia l'any 1668.¹⁵¹ L'esposa d'en Borràs, Josepa Riera (la germana petita de la Sra. Teresa), sí que va romandre a Tàrrega, on el 3 d'agost va designar procurador seu el rev. Andreu Balagueró, prevere i beneficiat de la vila, perquè la representés en plets.¹⁵² Potser cuejava encara el tema del seu dot.

Mentrestant, el burgès Josep Torres seguia residint a Tàrrega i estava tan atent com sempre a les coses de la tutela Valedor. L'agost d'aquell any, actuant com a tutor i curador de les nenes Valedor, i també en nom de Jaume de Potau i Moles, jutge de l'Audiència i company seu en aquella tutela, va designar procurador comú Joan Pau Vilella, notari i causídic de la ciutat de Tarragona, per a plets.¹⁵³

El 5 de novembre de 1674, Ramon Torres, prevere i beneficiat de l'església parroquial de Guissona (antic rector de Tàrrega), el seu nebot Josep Torres, burgès honorat de Perpinyà resident a Tàrrega, i Jaume de Potau i Moles, doctor en Drets i jutge de l'Audiència, van crear un censal a favor de la comunitat de preveres targarina. Ho van fer en tant que tutors i curadors de les nenes Valedor, i els dos primers, a més, en tant que marmessors testamentaris de Joan Àngel Valedor (segons el testament que aquest va fer el 22 de novembre de 1666 a la vila extremenya d'El Montijo). Com ja sabem, el comissari havia establert que, un cop morís, s'havia de celebrar cada divendres a l'altar de Nostra Senyora de

Natzaret de la parroquial targarina una missa hebdomadària perpètua i després un respons sobre el sepulcre dels Valedor, per a la seva ànima i la dels seus familiars, amb una caritat de 8 sous per cada missa i respons. Aleshores, amb uns anys de retard, els responsables de la tutela van decidir donar compliment a aquella última voluntat del militar i van fundar la missa hebdomadària i el respons, que es començarien a celebrar el divendres d'aquella mateixa setmana. Van decidir pagar-ho mitjançant la creació d'un censal contra els béns Valedor, i com que la caritat assignada pel difunt comissari era alta, també ho fou el valor d'aquell censal i la seva pensió anual. El preu fou de 416 lliures (que òbviament no foren pagades, perquè tan sols era el valor en què s'estimava, per la celebració que havien de fer els capellans i tenint en compte els diners que cada any s'haurien de donar per aquella pia fundació). La pensió anual era de 416 sous (és a dir, el resultat de multiplicar 8 sous per 52, que seria el número mitjà de setmanes, i que servia com a base del càlcul). Es pagaria cada 5 de novembre, començant a partir de l'any vinent.¹⁵⁴

Potser el matrimoni Farreny-Riera no va trobar bé la creació d'aquell censal per pagar la missa hebdomadària i el respons del difunt Sr. Joan Àngel. Tot just uns dies després, el 12 de novembre de 1674, el Dr. Pere i la Sra. Teresa van designar procurador mutu Antoni Cases, notari de Tarragona, per a plets.¹⁵⁵ Aquell procurador ja havia estat designat per ells l'any 1673.

Mentre la Sra. Teresa seguia amb els seus embolics judicials, les seves germanes i cunyats tenien altres prioritats, derivades de les extenses famílies que havien format o encara formaven. Havíem deixat el mercader Tomàs Borràs fent d'alferes a la frontera francesa (feina que potser acceptà pel sou que comportava). Amb la vinguda de l'hivern, l'home tornà a Tàrrega i es reintegrà a la rutina local. El 7 de gener de 1675, va ser designat procurador per un pagès de Vilagrassa. I els dies següents, va pagar uns diners al rector de Vilagrassa i al col·lector del convent del Carme de Tàrrega, per compte d'un pagès targarí que els devia.¹⁵⁶

I el 19 de gener de 1675, Tomàs Borràs feia de testimoni en un acte notarial en què els seus cunyats Baltasar Terés, negociant, i Dorotea Riera donaven a una de les seves filles, Maria Terés i Riera, casada amb Francesc Baget, apotecari d'Arbeca, per tal de pagar-li el dot promès de 300 lliures, dues parcel·les de reg al terme de Tàrrega. Els capítols matrimonials entre Francesc Baget i Maria Terés foren firmats amb el rector d'Arbeca el 26 de desembre de 1674.¹⁵⁷ Els nebots de la Sra. Teresa de la banda de la Dorotea anaven fent-se grans i

començaven a decidir el seu futur. No trigaria gaire a arribar el moment en què la nostra protagonista també hagués de decidir el de les seves pròpies filles, les que havia tingut amb el Sr. Joan Àngel; aquelles nenes, la Teresa i la Maria, anaven creixent; la gran, fet i fet, ja era una noieta, gairebé amb edat casadora.

El 2 de febrer de 1675, de Tàrrega estant, la Sra. Teresa va designar procurador seu Magí Vilana Perles, doctor en Drets que residia a Madrid, per cobrar diners a ella deguts, «*assi por gracias y mercedes hechas por Su Magestad (que Dios Guarde) como de otras qualesquier universidades, comunidades y singulares personas [...], assi en la dicha villa de Madrid como en otras qualesquier partes del mundo*». Si per cobrar aquells diners calia entaular plets, també ell la representaria, amb plenes facultats. Aquella carta de poder es va fer en castellà per raons òbvies. Els diners que s'havien de cobrar estaven sens dubte relacionats amb el difunt Joan Àngel Valedor, potser per antics serveis de guerra, potser per indemnitzacions o gratificacions per haver mort exercint el seu càrrec de comissari general, potser àdhuc pels interessos que tenia a l'Aragó. De fet, la nostra protagonista es va presentar com a Teresa Valedor i Riera, és a dir, fent servir el cognom del difunt Sr. Joan Àngel, no pas el cognom del marit que aleshores tenia. Es limità a dir que estava casada amb el Dr. Pere Farreny i que feia aquella procura amb llicència, presència i voluntat de l'espòs.¹⁵⁸

Mentrestant, aquest seguia amb els seus petits negocis locals. El 28 de febrer de 1675, el rector targarí Josep Mateu firmà debitori a favor de misser Pere Farreny de tretze dobles i mitja i un ral de vuit, que eren el preu d'una mula que li havia comprat a deute. Ho pagaria en dues tongades: set dobles la vinent Pasqua de Resurrecció, i la resta per la Mare de Déu d'Agost, també d'aquell any. El rector Mateu complí els terminis, perquè una nota al marge, feta el 25 d'agost de 1675, indica que el deute fou cancel·lat.¹⁵⁹

De cara a l'exercici municipal 1675-76, misser Pere fou nomenat advocat de la universitat a la vila (juntament amb el Dr. Francesc Copons, un dels principals notables targarins). I, un altre cop, administrador de la sèquia de Cercavins.¹⁶⁰ A més, encara feia de batlle de les jurisdiccions locals.

El càrrec de batlle de les jurisdiccions devia atabalar-lo bastant, perquè el faria voltar sovint, li prendria molt temps i li portaria problemes amb passavolants i amb les persones dels pobles de la vora. Misser Pere necessità delegar-ne les funcions en més d'una ocasió. Com, per exemple, el 24 d'abril de 1675, en què va

designar per substituir-lo Lluís Fàbrega, ciutadà honrat de Barcelona, de la mateixa Tàrrega.¹⁶¹

Aquella subrogació —temporal— potser es va fer per capturar un soldat que rondava per aquells termes. De fet, el 27 d'abril de 1675, Pere Farreny, en tant que batlle de les jurisdiccions targarines, va lliurar a Joan Queraltó, de Montornès, abanderat (*signifer*) de la companyia del capità Joan Mateu, del mateix Montornès, la persona de Pau Marsal, soldat d'aquella companyia, que estava tancat a les presons targarines. En Queraltó li va fer àpoca davant notari pel lliurament d'aquell detingut.¹⁶²

El 12 de maig de 1675, novament misser Pere va designar una persona perquè el substituís en el càrrec de batlle de les jurisdiccions. En aquest cas, l'escollit va ser Josep Fuster, pagès de Tàrrega.¹⁶³ ¿Designava el marit de la Sra. Teresa aquells substituïts simplement per comoditat, o potser perquè tenia massa ocupacions, o tal vegada perquè no anava bé de salut i no podia exercir personalment el càrrec?

I si misser Pere ens fa pensar amb les seves actuacions, el burgès Josep Torres no deixa lloc al dubte: aquest personatge seguia tan atent com sempre a les qüestions de la tutela Valedor. En especial, pel que fa a la parcel·la dita Santes Creus, una peça de terra que estava agafant molt protagonisme. El 13 d'agost de 1675, el pagès targarí Lluís Vergonyós, delmador aquell any de la col·lecta dels grans de la vila, va delmar a l'era del burgès Torres, que era davant el portal de Sant Antoni. Allí va trobar un munt de blat, collit aquell any a la parcel·la dita Santes Creus, propietat de les nenes Valedor. Retirat el delme i la primícia, quedaren franques en aquell munt 26 quarteres de blat, de les quals tretze tocaven als curadors de les nenes Valedor i les altres tretze eren per al parcer o mitger (Josep Esquer). La collita no havia estat gaire bona en aquella parcel·la per culpa de la pedregada que va fer al terme de Tàrrega la primeria del mes de juny d'aquell any. Cinc dies després, el 18 d'agost, el delmador Lluís Vergonyós va donar fe davant notari de tot això, a instància del burgès Josep Torres.¹⁶⁴

El matrimoni Farreny-Riera, potser amb més neguits dels habituals i sense procrear nous fills, anava fent. Cobrada la mula del rector i passades les festes del final de l'estiu, misser Pere devia preparar la nova sembra (això, suposant que estiguem en el cert i que la parella efectivament controlés una part de la hisenda Valedor). Tanmateix, l'arribada de la tardor va resultar nefasta per al nostre advocat. La seva salut no li va respondre i va morir a Tàrrega el 17 d'octubre de 1675. La seva degué ser una mort bastant sentida, perquè no era gran i per-

què segurament hi havia força gent que l'apreciava a la vila. No oblidem que Tàrrega havia estat una segona pàtria per a ell. Assistiren al seu enterrament tots els religiosos dels convents locals. Sabem que va fer testament amb el notari targarí Josep Lleó, del qual pràcticament no conservem documentació.¹⁶⁵ Va fer hereta la Sra. Teresa, però no podem dir res més de les últimes voluntats del malaguanyat Pere Farreny ni intuir quina seria la seva mentalitat.

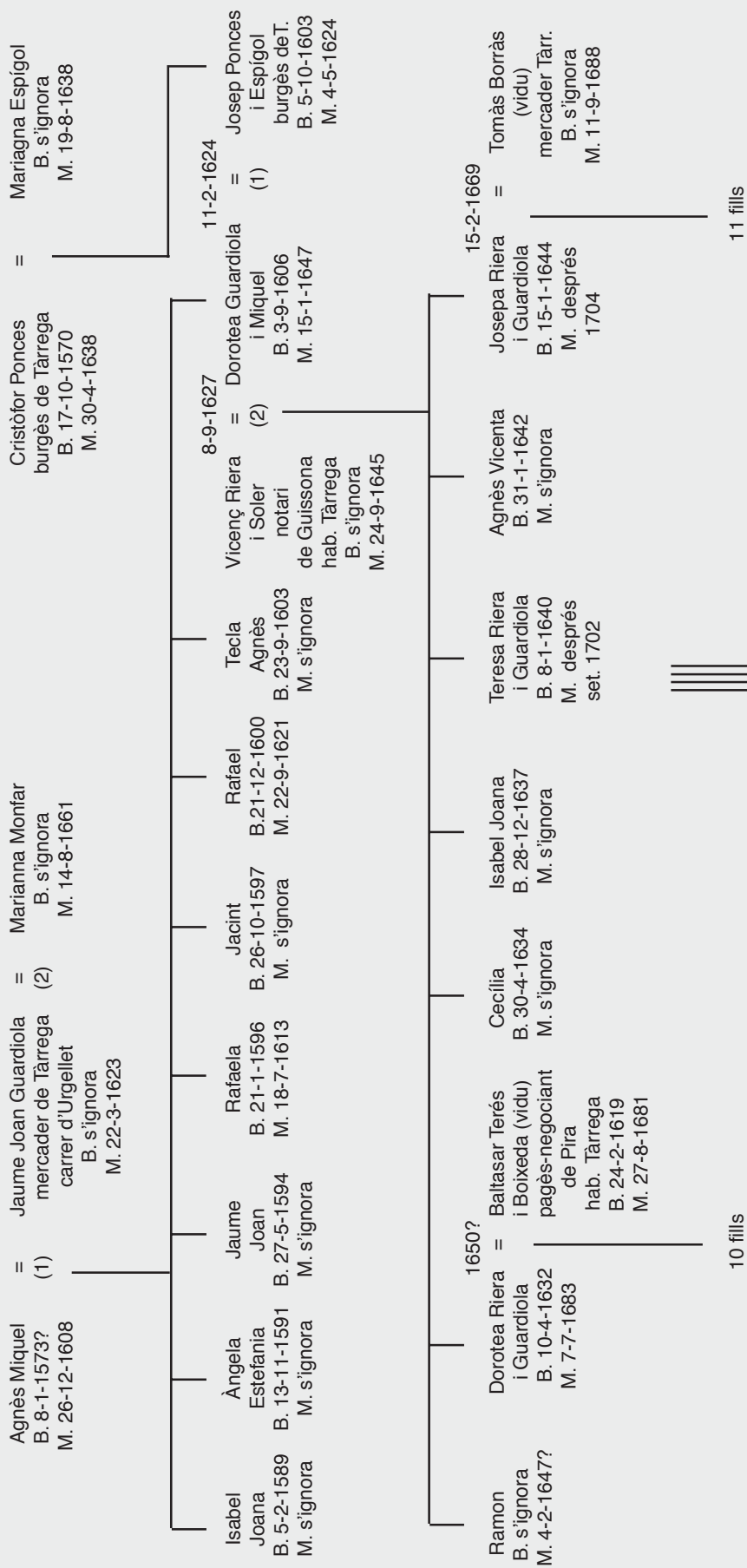
Una nova martellada, doncs, per a la Sra. Teresa. Amb 35 anys, quedava vídua per tercera vegada. Però ella fet i fet no s'hi va capficar gaire i es disposà per a una altra boda de seguida. No va guardar l'any de dol ni res que s'hi assemblés. Tot plegat crida força l'atenció. O era molt atractiva i els homes se la disputaven, o ella no sabia estar sense un marit al costat. Potser necessitava amb urgència un nou espòs que l'ajudés en el tema de l'herència Valedor i la liquidació de la tutela de les

seves filles. Fos pel que fos, allò cert és que tot just tres mesos després de la seva tercera viduïtat ja tornava a maridar-se, i aquesta vegada amb un peix gros de l'aristocràcia comarcal. Un home, a més, ja gran, amb molta experiència de la vida i ben connectat amb les altes esferes del poder. Això reforça la impressió que la Sra. Teresa l'acceptà perquè el necessitava per als afers econòmics i legals que l'atabalaven.

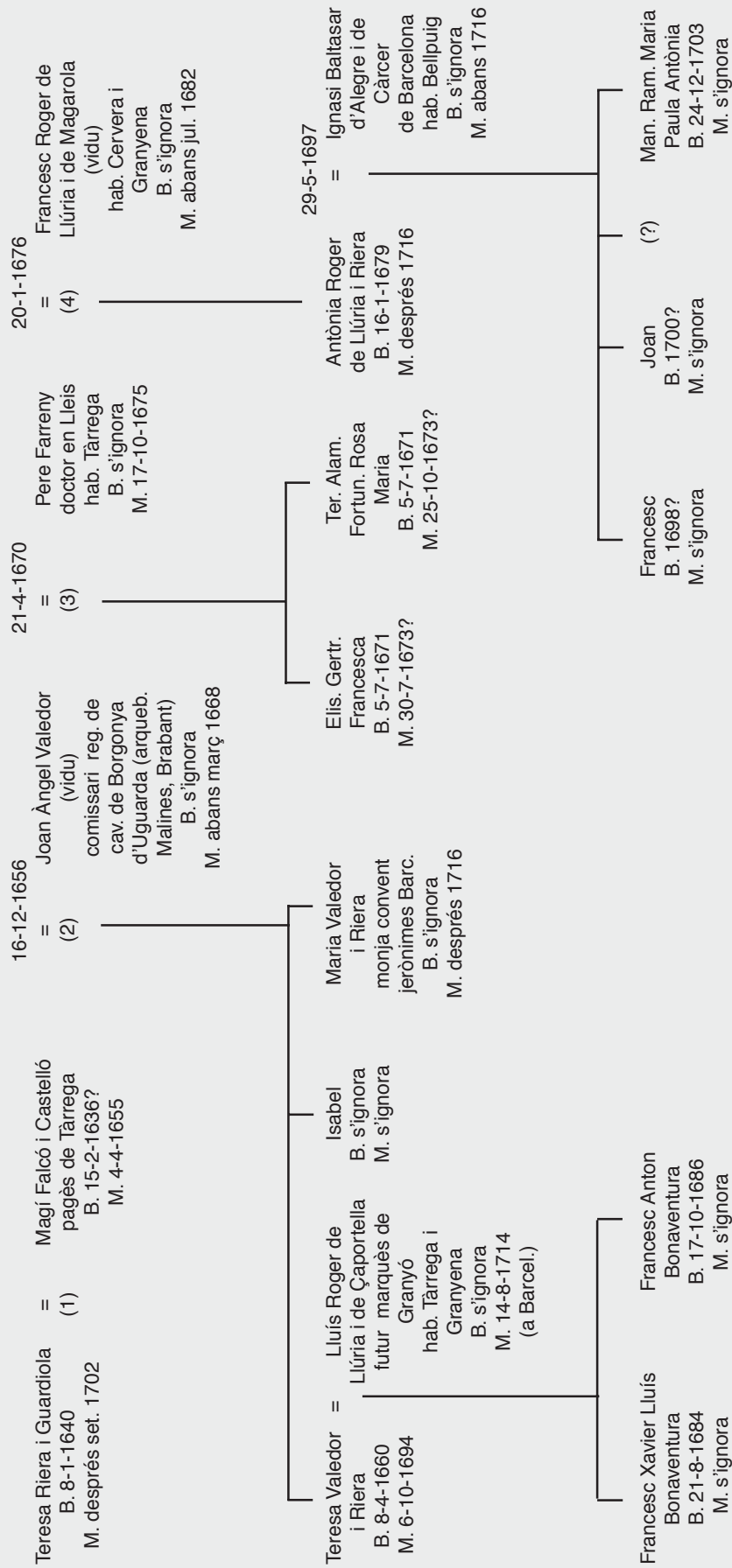
Quan encara no feia ni tres setmanes de la mort de misser Pere i la propera boda estaria tan sols aparaulant-se, la Sra. Teresa va designar novament un procurador personal. Fou el 2 de novembre de 1675, i la persona, el rev. Cristòfol Fàbrega, diaca i beneficiat de la parroquial targarina. En nom d'ella, hauria de cobrar diners, firmar àpoques, cancel·lar debitoris i portar plets si calia.¹⁶⁶

(continuarà)

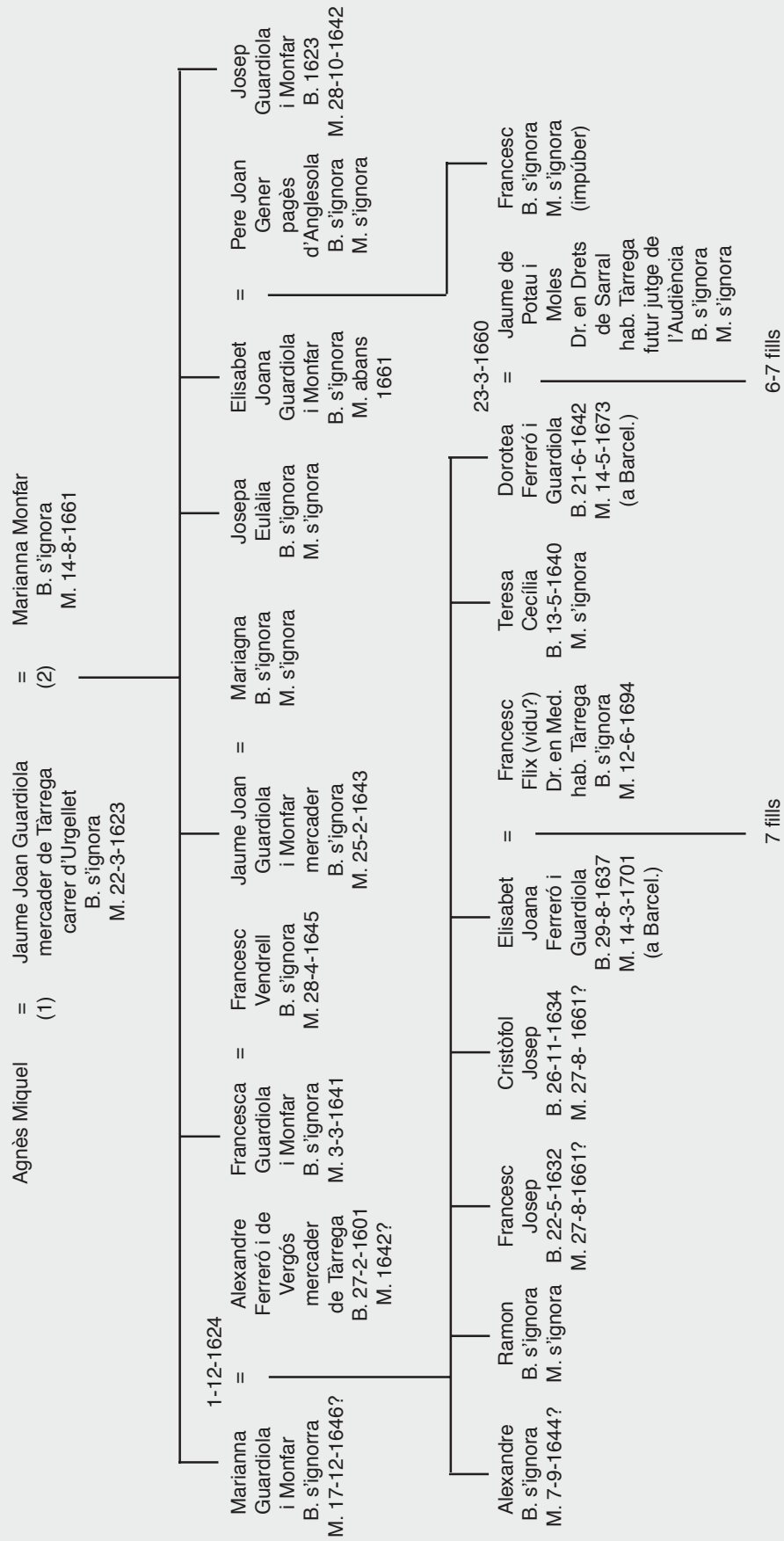
ELS GUARDIOLA DE TÀRREGA (BRANCA DEL CARRER D'URGELLET) DURANT EL SEGLE XVII - 1

ELS MARITS, ELS FILLS I ELS NÉTS DE TERESA RIERA I GUARDIOLA

ELS GUARDIOLA DE TÀRREGA (BRANCA DEL CARRER D'URGELLET) DURANT EL SEGLE XVII - 2

Notes

- ¹ Arxiu Parroquial de Tàrrrega (APT en endavant), *Llibre de baptismes 1631-1668*, f. 45.
- ² IGLÉSIES, Josep: *El fogatge de 1553. Estudi i transcripció*, Barcelona, FSV, 1981, volum II, p. 375.
- ³ SEGARRA, Josep M.: *Història de Tàrrrega amb els seus costums i tradicions*, Tàrrrega, Museu Comarcal, volum II, 1987, p. 79. MIRÓ, Ramon: «La celebració de Corpus a Tàrrrega entre els segles XV i inicis del XVII», *Urtx*, núm. 9, 1996, p. 191.
- ⁴ LLOBET, Josep M.: «Vuit documents relacionats amb obres d'orfebreria de l'Urgell (segle XVII)», *Urtx*, núm. 12, 1999, p. 131.
- ⁵ FARRÉ, Miquel Àngel: «De l'endeutament municipal de Tàrrrega i la recerca de solucions: la concòrdia de 1659», *Urtx*, núm. 4, 1992, p. 114.
- ⁶ FARRÉ, Miquel Àngel: «L'Arxiu de l'Ajuntament de Guimerà», *Urtx*, núm. 7, 1995, p. 290.
- ⁷ Arxiu Històric Comarcal de Tàrrrega (AHCT en endavant), Fons Municipal de Tàrrrega (FMT en endavant), arbre genealògic elaborat per la família Terés. APT, *Llibre d'òbits 1605-1730*, fs. 1v., 2v., 6v. i 8v. (aquest volum parroquial inclou també algunes llistes de confirmats en els folis inicials).
- ⁸ APT, *Llibre de casaments-òbits-confirmacions-notes parroquials diverses 1605-1666*, f. 3 del final.
- ⁹ MIRÓ, Ramon: «Els fasts barrocs a Tàrrrega. Funeràries per la mort de Felip III (1621)», *Urtx*, núm. 6, 1994, ps. 82 i 86. MIRÓ, Ramon: «Joglers i músics a Tàrrrega del segle XIV a inicis del XVIII», *Urtx*, núm. 13, 2000, p. 55. Miró, «La celebració de Corpus a Tàrrrega...», ps. 193 i 197.
- ¹⁰ Arxiu Històric Comarcal de Cervera (AHCC en endavant), Fons Notarial (FN en endavant), Tàrrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1659-1660*, f. 108v.
- ¹¹ Durant el curs 1629-30, un Jacint Guardiola va fer de mestre de l'estudi de Gramàtica a Tàrrrega. MIRÓ, Ramon: «Els mestres a Tàrrrega de mitjan segle XV a inicis del XVIII», *Urtx*, núm. 12, 1999, ps. 85 i 100. Potser es tractava d'aquest individu, ja que era habitual que els mestres fossin eclesiàstics.
- ¹² AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 409-410v.
- ¹³ Sobre la densa i polèmica història dels Ponces, podeu veure PLANES, Josep M.: «Primer esborrany sobre la història d'una família targarina dels segles XV-XVII: els Ponces», *Urtx*, núm. 4, 1992, ps. 89-106.
- ¹⁴ Segarra, *Història de Tàrrrega...*, II, ps. 150-151. Alexandre Ferreró indicava que aquella aigua que queia als cellers danyava els fonaments de la casa i feia molt mala olor, perquè els veïns tiraven a la claveguera l'aigua bruta de llurs vivendes. Demanava permís per colgar la claveguera.
- ¹⁵ LLOBET, Josep M.: «Les monges d'Alguaire, successores temporals del monestir de Sant Hilari de Lleida en la possessió dels llocs de Riudovelles i Conill i en el cobrament de determinats censos a Tàrrrega (1648-1649)», *Miscel·lània homenatge a Josep Lladonosa*, Lleida, IEI, 1992, ps. 574 i 578.
- ¹⁶ En podeu veure uns exemples a Segarra, *Història de Tàrrrega...*, II, ps. 123, 135 i 136.
- ¹⁷ AHCT, FMT, *Racional 1596-1710*, f. 130. Rebé el blat Antoni Igual Castillo, tinent de proveïdor general.
- ¹⁸ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1662-1663*, fs. 89-89v. i 95-95v.
- ¹⁹ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1646-1647*, fs. 179-180v.
- ²⁰ Llobet, «Les monges d'Alguaire...», ps. 569-581, en especial ps. 575 i 577. Aquell 1648, les monges d'Alguaire residien a Barcelona. Acabada la guerra amb la derrota francesa, les monges de Sant Hilari recuperaren aquelles jurisdiccions i censos.
- ²¹ AHCT, FMT, *Racional 1596-1710*, f. 130. Ell, en concret, en donà 40 quarteres.
- ²² GONZALVO, Gener / FARRÉ, Miquel Àngel: «Una destacada família de la Tàrrrega de l'Antic Règim: els Terés», *Urtx*, núm. 6, 1994, ps. 95-111, especialment ps. 99-100. PLANES, Josep M.: *La nissaga Jover de Tàrrrega. Les primeres generacions (1649-1739)*, Tàrrrega, Ajuntament de Tàrrrega, col. «Natan», núm. 8, 1997, ps. 176 i següents.
- ²³ El 19 d'agost de 1620, el calceter Josep Falcó s'havia casat en primeres núpcies amb la donzella targarina Mariagna Vendrell, filla d'un pagès. Aquesta primera muller seva va morir a Tàrrrega el dia 11 de setembre de 1623. Al cap de dos mesos, per tant, el calceter Josep es va tornar a casar, aleshores amb Marquesa Castelló. D'altra banda, cal deixar constància que durant els anys deu i primers vint hi hagué a Tàrrrega un prevere que es deia Pau Falcó, segurament emparentat amb el calceter Josep. El prevere Pau Falcó, que l'any 1616 encara era clergue i l'any 1617 era diaca, va exercir de mestre de Gramàtica a Tàrrrega en el període 1616-19. Miró, «Els fasts barrocs a Tàrrrega...», p. 86. Miró, «Els mestres a Tàrrrega...», ps. 84, 94, 98, 100 i 110. Aquest prevere Pau Falcó va morir el 13 d'agost de 1623, sens dubte jove.
- ²⁴ Planes, *La nissaga Jover de Tàrrrega...*, ps. 14, 22 i 25.
- ²⁵ AHCT, FMT, *Llibre de capitulacions 1618-1666*, fs. 179-180.
- ²⁶ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1667-1669*, fs. 64-67v. de 1669.
- ²⁷ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1654-1655*, fs. 198v.-203v. Foren testimonis de la concòrdia Francesc Flix, doctor en Medicina, i Josep Torres, negociant, tots dos domiciliats a Tàrrrega. Foren testimonis de la cancel·lació del deute Magí Borràs, pagès targarí, i l'esmentat negociant Josep Torres. Els religiosos targarins que van fer la concòrdia foren: fra Joan Martí, prior del convent de Sant Agustí; fra Rafael Lloreta, prior del convent del Carme; fra Vicent Rabinat, comanador del convent de la Mercè; fra Isidre Molins, president de la casa del priorat de Sant Antoni; Pau Borràs, Joan Capdevila i Albert d'Averó, preveres, capitans aquell any de la comunitat de preveres de la vila. El negociant Josep Vinyals havia fet testament amb Marc Domènec, notari targarí, també difunt aleshores; no es precisa la data d'aquest testament. Qualificat de mercader a la partida del seu òbit, Josep Vinyals havia mort a Tàrrrega el 28 de juny de 1635. Havia estat batlle de la vila poc abans de traspasar (1632-35), i paer pel cap baix en els exercicis 1618-19 (quart), 1623-24 (tercer), 1627-28 (segon) i 1630-31 (segon). La documentació municipal pràcticament sempre el qualifica de mercader. El notari targarí Marc Domènec, que registrà el testament de Josep Vinyals, va morir poques setmanes després d'aquest, en concret el 4 d'agost de 1635. No tenim a l'abast els seus testaments.
- ²⁸ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1654-1655*, fs. 301-303. Foren testimonis Miquel Llopis, botiguer de draps, i Josep Torres, negociant, tots dos de Tàrrrega.
- ²⁹ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1655-1656*, fs. 58-59. Foren testimonis Ramon Calsinell (el gran), teixidor de lli de Tàrrrega, i Josep Lluch, calceter d'Oliana.
- ³⁰ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1655-1656*, fs. 77-80v. i 83v. Foren testimonis de la compra de les parcel·les el prevere Lluc Nadal i el cirurgià Francesc Leonart, tots dos de Tàrrrega. Foren testimonis de la procura Bonaventura Meià i Ramon Mas, escriptors, també de Tàrrrega tots dos.

Destacava sobretot una de les tres parcel·les comprades al Mateu, una enorme peça de 22 jornals, en part camp a i en part plantada de vinya, oliveres, ametllers i noguers, a la partida del Fossar dels Jueus, i que per dos cantons afrontava amb la sèquia Condal.

³¹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1655-1656*, fs. 160v.-162v. Foren testimonis d'aquella època Jacint March, pagès, i Magí March, estudiant, pare i fill, els quals vivien a Tàrrega. La peça de terra en qüestió era una vinya del terme de Verdú.

³² Aquest terç de cavalleria de Borgonya podria ser el mateix que va ser creat al Flandes hispànic el 7 de març de 1649, pel príncep alemany Frederic de Hessen-Homburg, que en va ser el seu primer mestre de camp (coronel). Com a escut d'armes, el príncep va agafar la creu de Borgonya, en gules (vermell), sobre un fons de plata, tot circumdat per dues branques de llorer unides per la punta amb una cinta que contenia el lema «*Et disipentur inimici ejus et fugiant a facie ejus*», que en realitat era el psalm 67 de la Bíblia (traducció: «I siguin dissipats els seus enemics i fugin a la seva vista»). La creu de Borgonya o aspa de sant Andreu, que es trobava al centre de l'escut, era el símbol tradicional de la Casa de Borgonya, un dels territoris de la qual era el Flandes hispànic. En aquella època, els terços agafaven el nom del mestre de camp que tinguessin en cada moment, per la qual cosa inicialment va ser anomenat terç de cavalleria de Herseburg (adaptació pràctica del nom Hessen-Homburg). L'any 1649, el nou terç col·laborà en l'ocupació d'Ipres; l'any 1652, intervingué en el setge de Dunkerque. Amb cada nou mestre de camp, el terç de cavalleria canviava el seu nom oficial. L'any 1653, passà a ser el seu mestre de camp Charles de Bateville, marquès de Conflans i de Vries, famós per haver conquerit Chatelet; aleshores el terç s'anomenà terç de cavalleria de Conflans. En el futur, i a causa dels nous mestres de camp, el terç es digué de Trauttmansdorf (a partir del 1667), de Quincy (a partir del 1669), d'Andrignies (a partir del 1675), de Betancourt (a partir del 1684), de Fourneau (a partir del 1693) i de Glimes de Brabant (a partir del 1703). Amb l'arribada de la dinastia borbònica, l'exèrcit hispànic s'organitzà en regiments, manats per coronels, i a partir de l'any 1704 aquell terç passà a denominar-se regiment de cavalleria de Fraineau. Després fou dit d'Atry. L'any 1718, va rebre el nom definitiu de regiment Farnesio, 4t de Cavalleria. <http://personal2.redestb.es/cmolero/regimiento-farnesio/origen.htm>. <http://personal1.iddeo.es/necora/Historiales/farnesio.htm>. L'any 1655, el terç de cavalleria de Flandes i de Borgonya va ser a la vila de Torà. COBERÓ, Jaume: *Història civil i religiosa de la vila de Torà*, Barcelona, autor-editor, 1982, p. 121. S'hi trobava també el Sr. Joan Àngel, abans d'instal·lar-se a Tàrrega?

³³ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1655-1656*, fs. 157-158. Foren testimonis dels dos actes Ramon Jover, doctor en Drets, i Francesc Roig, ciutadà honrat de Barcelona, tots dos domiciliats a Tàrrega.

³⁴ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Esborrany 1670-1671*, fs. 36v.-37. Amb lletra diferent, l'acte notarial és encapçalat per la data 20 d'abril de 1671, però aquesta data no té cap sentit, perquè la major part de les persones esmentades ja havien mort aleshores. Dintre del text, no es precisa mai l'any, però sí que s'esmenten els paers targarins: Francesc Colom, Francesc Flix (doctor en Medicina), Francesc Vergonyós i Ramon Viala. Aquests paers corresponen a l'exercici 1656-57. Cal remarcar aquí que Bonaventura Meià era un notari desordenat, inquiet, no gaire pulcre i poc detallista, i a més que el volum consultat és un simple esborrany. Qui realment va elaborar aquells actes fou Jacint Meià, notari de

Tàrrega, pare del Bonaventura. Aleshores, el valor d'1 dobla era de 5 lliures.

³⁵ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1655-1656*, fs. 228v.-229v. Foren testimonis Francesc Cisteró, fuster, i Pere Bosch, pagès, tots dos de Tàrrega.

³⁶ APT, *Llibre de casaments 1652-1733*, f. 7v.

³⁷ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1663-1664*, f. 181v. N II 13, Jacint Meià, *Manual 1655-1656*, f. 157v.

³⁸ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1667-1669*, fs. 31-32 de 1669. N II 16, Francesc Colom, *Manual 1698-1699*, fs. 325v.-327v.

³⁹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1657-1658*, fs. 138v.-139. L'acta notarial que informa de la creació d'aquest debitori recull el contingut precís del paper de compromís: «*Digo yo, el infraescrito Francisco de Vilasalar, del Consejo de Su Magestad, su asesor del Governador de Cataluña, que devo al Sr. Don Joan Angelo Balador sezena doblas de oro, digo 60 dobles, que graciosamente me a prestadas para hir a madrid, las cuales prometo bolverselas siempre que su merced me las pidiere. Y en caso muriesse antes de bolverselas, es mi voluntad que se venda una de las propiedades de tierra que tengo en Tarrega, mi patria, o su merced se la tome por lo que valiere. Y assi lo firmo en ateca a 29 de Abril 1657*». Francesc de Vilasaló ja havia estat a Madrid com a mínim l'any 1652; aleshores va tramitar una petició de gràcies que el consell de Tàrrega va fer al rei. Segarra, *Història de Tàrrega...*, II, p. 142.

⁴⁰ Hi ha algunes referències de tot plegat a: AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1657-1658*, fs. 33-38.

⁴¹ PLADEVALL, Antoni / SIMON, Antoni (a cura de): *Guerra i vida pagesa a la Catalunya del segle XVII*, Barcelona, Curial, col. «Biblioteca Torres Amat», núm. 3, 1986, p. 95.

⁴² AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1655-1656*, fs. 157-157v. Es tracta d'una nota posada al marge de l'acta notarial que en recollia la creació. Foren testimonis de la cancel·lació Valeri Teixidor, candeler de cera, i Salvador Gavaldà, pagès, tots dos de Tàrrega.

⁴³ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1657-1658*, fs. 78-79. Foren testimonis de l'època Miquel Poter, doctor en Medicina, i Joan Pau Font, apotecari, tots dos domiciliats a Tàrrega.

⁴⁴ APT, *Llibre de baptismes 1631-1668*, f. 148v.

⁴⁵ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1657-1658*, fs. 138v.-140v. Foren testimonis Ramon Mas, escriptor, i Joan Creus, sastre, residents a Tàrrega. Les afrontacions de la parcel·la eren aquestes: a l'est, part amb Pere Onofre Monfar i part amb Josep Cardet, teixidor de lli; al sud, amb el Reguer Major; a l'oest, part amb la vídua Anna Maria Fàbrega i part amb Josep Torres; i al nord, amb la sèquia de les Astes i amb els horts de Joan Tomàs, Francesc Corcó i Magí Borràs. La parcel·la pertanyia a l'advocat Vilasaló com a hereu de sa mare Mariàngela, la qual l'havia rebuda dels seus pares per donació en els capítols matrimonials.

⁴⁶ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1657-1658*, fs. 141-141v.

⁴⁷ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1657-1658*, f. 174v. Foren testimonis Josep Lleó i Bonaventura Meià, escriptors de Tàrrega (i futurs notaris de la vila).

⁴⁸ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1657-1658*, fs. 222-222v. Foren testimonis Pau Cormall i Josep Vidal, tots dos aromataris de Tàrrega, i el fill del notari, l'escriptor Bonaventura Meià, que va actuar en substitució del seu pare.

⁴⁹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual*

1658-1659, f. 152v. Foren testimonis Miquel Llopis, botiguer, i Carles Balaguer, ambdós de Tàrraga.

⁵⁰ AHCC, FN, Tàrraga, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1658-1659*, fs. 158v.-160. Foren testimonis el Dr. Ramon Jover i el negociant Carles Balaguer, ambdós de Tàrraga. Les afrontacions de la parcel·la eren: a l'est, el Dr. Ramon Jover mitjançant una sèquia; al sud, el mateix Dr. Jover mitjançant la mateixa sèquia; a l'oest, una peça que ja era del comprador, peça que abans fou del pubill Sorriana; i al nord, part amb el dit Dr. Jover i part amb els hereus de Josep Ciurana mitjançant una altra sèquia. La parcel·la era del degà Lluç Nadal perquè l'havia comprada a la marmessoria del difunt Joan Armengol, calceter, i de sa muller Jacinta.

⁵¹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1658-1659*, fs. 167-168. Foren testimonis els targarins Dr. Francesc Copons, el botiguer Miquel Llopis i el notari Bonaventura Meià (que substituïa el notari principal). Les afrontacions de la parcel·la eren: a l'est, el Dr. Ramon Jover; al sud, el camí de Preixana; a l'oest, el Sr. Lluís de Carreres mitjançant una sèquia; i al nord, els cònjuges Poter. La finca era del Sr. Isidre Colom per haver heretat de Joan Colom (testament del 7-9-1657). Aquest Joan Colom la va comprar a Rafael Planes i Tomàs Planes, pare i fill, de Tàrraga, el 17-9-1652.

⁵² AHCC, FN, Tàrraga, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1658-1659*, fs. 172-173. Foren testimonis el donzell Lluís de Carreres i el pagès Salvador Gavaldà, ambdós de Tàrraga. Els documents del deute dels Calvo els tenia Jaime Buenaventura de Sequia, notari de la vila de La Almolda, propera a Castejón de Monegros. Per cert, que ells escriuen «Castelló de los Montnegros».

⁵³ AHCC, FN, Tàrraga, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1658-1659*, f. 152v., nota al marge. Fou testimoni el ja esmentat Salvador Gavaldà.

⁵⁴ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669*, fs. 384v.-385.

⁵⁵ APT, *Llibre de baptismes 1631-1668*, f. 159v. La batejà el vicari targari Pere Joan Altissent.

⁵⁶ APT, *Llibre de baptismes 1631-1668*, f. 160.

⁵⁷ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1659-1660*, fs. 115-116v. Foren testimonis Lluís de Carreres, donzell, i Francesc Vergonyós, sabater, ambdós de Tàrraga. La primera parcel·la tenia aquestes afrontacions: a l'est, els hereus del difunt Ramon d'Averó, doctor en Drets domiciliat a Tàrraga; al sud, la sèquia Condal; a l'oest, els hereus del dit Ramon d'Averó; i al nord, el camí de Preixana. La segona parcel·la tenia aquestes afrontacions: a l'est, Jaume Joan Castelló; al sud, la sèquia Condal; a l'oest, la Sra. Anna Florensa, de casada Planes; i al nord, el camí de Preixana.

⁵⁸ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1659-1660*, fs. 134-138v. Foren testimonis de l'acte de la venda Lluís de Carreres, donzell, i Ramon Jover, doctor en Drets, tots dos de Tàrraga. De l'època dels lliuïsmes foren testimonis Francesc Corcó, mercader, i Tomàs Planes, també mercader, igualment de Tàrraga tots dos. Impulsà aquella venda el batlle de Tàrraga, Francesc Pou. Les afrontacions de la parcel·la eren: a l'est, la sèquia Major; al sud, la sèquia que anava a Vilagrassa; a l'oest, part amb Josep Pujalt, d'Anglesola, i part amb Roc Fàbrega, de Tàrraga; i al nord, part amb Gaspar Castelló, de Tàrraga, part amb Francesc Cisteró, de Tàrraga, i part amb Ramon Tibau, d'Anglesola.

⁵⁹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669*, fs. 385-385v.

⁶⁰ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1659-1660*, fs. 217v.-219. Entre les coses restituïdes hi havia una canastra gran que era

l'anomenat «pes del rei», una mesura oficial molt valuosa que havien adquirit els Ferreró i que dècades després provocaria un fort contenciós entre el municipi targari i la família Flix. Hi havia també dos llits, dues taules (dites bufets), nou cadires de repòs, quatre caixes de noguer amb panys i claus, una arquimesa, disset quadres, moltes i variades peces de roba i diversos objectes de cuina.

⁶¹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1663-1664*, f. 182.

⁶² AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 454v.-455. Van crear aquell deute els paers Francesc Colom, Josep Vergonyós, Miquel Llopis i Pere Robinat.

⁶³ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 408v.-418; *Manual de capitols y concordias 1662-1664*, fs. 10-14v.

⁶⁴ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual de capitols y concordias 1662-1664*, fs. 53-61v.

⁶⁵ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Esborrany 1661-1664*, fs. 154-155v. Foren testimonis Francesc Cisteró, fuster, i Antoni Terés, pagès, ambdós de Tàrraga. Les afrontacions de la parcel·la eren: a l'est, part amb el comprador i part amb el camí de Cervera; al sud, no s'indica; a l'oest, Joan Puig, pagès de Tàrraga; i al nord, part amb un tros d'un benefici i part amb el comprador. El Joan Lloses tenia la peça de terra com a hereu que era de son pare. De les 50 lliures del deute del matxo (que era de pèl negre), n'hi havia acte de debitori, recollit pel notari Francesc Ferrer, però aleshores aquest notari residia a Falset. Les 60 lliures pagades al comptat les va posar Miquel Llopis, botiguer de Tàrraga (que devia tenir també algun deute amb el noble Valedor).

⁶⁶ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Esborrany 1661-1664*, fs. 240v.-243. Foren testimonis Josep Torres, burgès, veguer de Tàrraga, i Francesc Cisteró, fuster de Tàrraga.

⁶⁷ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1663-1664*, fs. 233v.-234v. Baltasar Terés va fer aquesta interessant declaració a Tàrraga el dia 31 d'octubre de 1664, a instància d'Andrés de Bajos, pagès de la vila aragonesa de Maella (arquebisbat de Saragossa). Surt esmentat el soldat Joan Guiu, mort pels portuguesos, soldat que era de la companyia del comissari general Àngel Valedor.

⁶⁸ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1663-1664*, folis 181v.-183v. El deute de les 30 lliures fou cancel·lat per Baltasar Terés el 15 de març de 1666 (noteta al marge).

⁶⁹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1665-1666*, fs. 296-297. Foren testimonis el burgès Josep Torres, domiciliat a Tàrraga (i molt relacionat amb Baltasar Terés en aquesta època), i Francesc Monyos, pagès que també residia a Tàrraga. No està clar que Magí Falcó hagués fet el seu últim testament amb el prevere Salvador Lleó, perquè una altra referència documental —que ja hem citat— diu que el va fer amb el notari Jacint Meià.

⁷⁰ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669*, fs. 386-386v.

⁷¹ On estava situada aquesta localitat? Tenim quatre possibilitats:

- 1) Podria tractar-se de la població del sud de l'actual província de Salamanca.
- 2) Podria tractar-se de la població propera a Ademús, al País Valencià aragonès.
- 3) Podria tractar-se de la població propera a Alcalá de Henares (Los Santos de la Humosa).
- 4) Podria tractar-se de la població de l'actual província de Badajoz (Los Santos de Maimona).

⁷² AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1666-1667*, f. 388v.

⁷³ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1665-1666*, fs. 51-51v.; *Manual 1667-1668*, f.330; *Manual 1669*, f. 291v. N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1698*, f. 217. APT, *Llibre de baptismes 1631-1668*, fs. 120v. i 134v. Planes, *La nissaga Jover...*, ps. 127-128 i 161-162.

⁷⁴ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1666-1667*, fs. 387v-391. Foren testimonis el Dr. Ramon Jover i Antoni Portí, jove botiguer de teles que vivia a Tàrraga. La peça de 9 pórques tenia aquestes afrontacions: a l'est, Joan Àngel Valedor; al sud, la sèquia Condal; a l'oest, part amb la venedora i part amb el camí de Preixana mitjançant una sequieta o fillola; i al nord, el camí de Preixana. La peça de terra que havia comprat a carta de gràcia el Monfar, i de la qual l'antiga mestressa es venia aleshores el dret de lluir, tenia aquestes afrontacions: a l'est, hereus del difunt Francesc Roig i Ripoll, ciutadà honrat de Barcelona, resident, quan vivia, a Tàrraga; al sud, la sèquia Condal; a l'oest, la vídua Elisabet Joana Roig i el matrimoni format pel Dr. Miquel Sobies i Teresa Roig; i al nord, el camí de Cercavins. Aquells béns pertanyien a la Sra. Anna Florença en tant que hereva universal del seu pare, el difunt notari targari Francesc Florença, segons el darrer testament d'aquest, fet amb Francesc Joan Vilaforriu, també notari targari, el 7 d'octubre de 1625. La peça de terra comprada a carta de gràcia pel Monfar pertanyé al notari Francesc Florença com a successor de sa mare Jerònima Martí. A aquesta li pertanyé com a successora de Narcís Martí, negociant de Tàrraga. I a aquest li pertanyé per haver-la comprada al Sr. Miquel de Montserrat, donzell de Tàrraga, el 12 de maig de 1611 (acte fet pel notari targari Pere Llorenç Rabassa).

⁷⁵ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1667-1668*, fs. 2v.-5. Foren testimonis el rev. Cristófor Grau, prevere i beneficiat de la parroquial targarina; Pere Bosch, revenedor; i Antoni Sales, jove botiguer de teles, tots residents a Tàrraga. La data de l'acte és el 30 de desembre de 1668, però es tracta en realitat de l'any 1667, perquè aleshores feien començar els anys pel naixement de Jesucrist.

⁷⁶ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1667-1668*, fs. 20-27v. De la firma dels tutors Font, Carreres i Sobies en foren testimonis Hilari Caro, ciutadà honrat de Barcelona resident a la vila de Sant Joan de les Abadesses, que aleshores es trobava a Tàrraga, i Antoni Hebrart, negociant que vivia a Tàrraga. La firma de la vídua Maria Planes va tenir lloc l'endemà, dia 10 de gener, i en foren testimonis Josep Torres, professor de Lleis, i Joan Molner, pagès, tots dos de Tàrraga. La firma del lluíisme es va fer amb el notari del monestir de Santes Creus fra Pau Miracle, i en foren testimonis Jaume Torrell, batlle del Pont d'Armentera, i Marc Cendrós, *famulo* del monestir. Les afrontacions de la parcel·la venuda eren: a l'est, part amb Miquel Llopis, botiguer de draps de llana de Tàrraga, i part amb la sèquia Condal; al sud, part amb una peça de terra que els Valedor havien comprat i que abans havia estat de la vídua Anna Florença (de casada, Planes), i part amb la sèquia Condal; a l'oest, el camí de Cercavins; i al nord, part amb els cònjuges Ramon Jover i Rosa Clusa, i part amb el negociant Baltasar Terés (el cunyat de la Sra. Teresa). La parcel·la va ser comprada pel difunt Francesc Roig i Ripoll als marmessors testamentaris del mercader targari Josep Vinyals el 31 d'agost de 1655 (acte en poder del notari targari Jacint Meià). El censal de 720 lliures de preu i 36 lliures de pensió anual, favorable al convent del Carme de Tàrraga, fou creat pel mateix Sr. Francesc Roig i Ripoll (acte en poder del notari targari Jacint Meià). El ciutadà Francesc Roig va morir l'11 de febrer de 1666, quan ocupava el càrrec de veguer de Tàrraga. Aquell 1668, el veguer era el donzell Miquel de Potau i

Moles, germà del tutor —i consultor de la vegueria— Jaume de Potau.

⁷⁷ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1667-1668*, fs. 347-347v.; *Manual 1673-1674*, fs. 454v.-455v. N II 16, Francesc Colom, *Manual 1698-1699*, fs. 327-327v. i 332v.-333. Hospital i comunitat serien hereus del Sr. Joan Àngel «*decedentibus illius filiiis absque filiiis*». Aquell testament es va fer amb el notari d'El Montijo Cristóbal Martín Gil. La localitat d'El Montijo es troba situada a Extremadura, prop de Badajoz.

⁷⁸ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1667-1668*, folis 82-89. Foren testimonis Magí Huguet, pagès, i Josep Calcinell, jove teixidor de lli, tots dos de Tàrraga.

⁷⁹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1667-1668*, fs. 215-217. Foren testimonis el rev. Francesc Blasco, prevere i beneficiat de la parroquial targarina, i Lluís de Carreres, donzell domiciliat a Tàrraga.

⁸⁰ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1667-1668*, f. 347v.

⁸¹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1667-1668*, fs. 347-350v. Foren testimonis el rev. Francesc Blasco, prevere i beneficiat de la parroquial targarina, i Pere Joan Santesmasses, clergue i beneficiat de la parroquial d'Anglesola però que vivia a Tàrraga.

⁸² APT, *Llibre de baptismes 1668-1690*, f. 6v.

⁸³ I no era, per cert, l'únic Potau que es remenava a Tàrraga. Hi havia també son germà Miquel de Potau i Moles, que havia estat nomenat veguer, i que estava casat amb la targarina Teresa Castelló i Pellicer, filla de ciutadà honrat. Així mateix, va residir a Tàrraga Josep de Potau i Moles, que era sacerdot, que va ser degà i que fou assassinat a la vila l'any 1666. I fins i tot hi va haver una Teresa Potau, de Sarra, que es va casar amb el targari Tomàs Borràs i que moriria aviat.

⁸⁴ Hi ha referències a aquesta compra a: AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 115-116, 149-149v. i 153v.-154. Del matrimoni Vidal-Vergonyós, la propietària de la parcel·la era la dona, mentre el marit només n'era usufructuari.

⁸⁵ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 148-149. Una dobla d'or equivalia a 32 *regalium* de plata, i a 5 lliures i 10 sous.

⁸⁶ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669*, fs. 309 i 322-322v.

⁸⁷ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1667-1669*, fs. 31-32 de 1669. Foren testimonis Josep Castelló i el pagès Josep Mata, ambdós de Tàrraga. Van rebre els diners a la cel·la del pare comanador els mercedaris fra Vicent Robinat (comanador), fra Joan de Badia (pare presentador) i fra Josep Caldeoliver (llec). L'acte el féu el notari Francesc Ferrer, però l'època també l'enregistrà Bonaventura Meià.

⁸⁸ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1667-1669*, fs. 64-67v. de 1669.

⁸⁹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1667-1669*, f. 193 de 1669. Foren testimonis Josep Puig, doctor en Medicina, i Pere Bovet, cirurgià, de Tàrraga. El prevere Valeri Teixidor segurament era fill de Valeri Teixidor, candeler de cera de Tàrraga, i hauria pogut néixer a la vila el 1637 o el 1639.

⁹⁰ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669*, fs. 272-273v. Foren testimonis Josep Vergés i Joan Morros, pagesos de Tàrraga.

⁹¹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669*, fs. 294-295. Foren testimonis Pau Borràs (el menor), ciutadà honrat de Barcelona resident a Tàrraga, i Josep Soler (el menor), escrivent de Tàrraga.

⁹² AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669*, fs. 309-309v. Foren testimonis de l'atorgament de l'època tres joves targarins: Josep Soler (el menor), escriptent; Sebastià Planes, pagès; i Joan Jover, també pagès.

⁹³ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669*, fs. 309v.-316. Foren testimonis Josep Soler (el menor), escriptent, i Josep Arrufat (el menor), pagès, ambdós de Tàrraga. El censal de 160 lliures pertanyia a la Sra. Isabel Espigol per una donació que li van fer els tutors i curadors del difunt Carles Balaguer i Espigol, mercader d'Arbeca, en els capítols matrimonials que la Sra. Isabel va fer amb Francesc Monsarro, apotecari, primer marit seu (difunt), el 7 de maig de 1645 (en poder, precisament, de Vicenç Riera, el pare de la Sra. Teresa). El censal de 40 lliures li pertanyia per creació al seu favor feta pel pagès Pere Monfar, el 3 de setembre d'aquell 1669.

⁹⁴ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669*, fs. 322-323.

⁹⁵ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669*, fs. 345v.-347. Foren testimonis Josep Soler (el menor), escriptent de Tàrraga, i Pere Joan Solsona, estudiant de Guissona però que vivia a Tàrraga.

⁹⁶ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 115-116. Foren testimonis Lluís de Carreres, donzell; Pere Monfar, pagès; i Magí Colom, aromatarí, tots de Tàrraga. Tomàs Borràs havia rebut les 15 lliures de Pere Fites, ciutadà honrat de Barcelona.

⁹⁷ Aquelles terres a Cercavins abans havien estat de Joan Barrufet. Es tractava de la parcel·la adquirida pel Sr. Joan Àngel el 23 de setembre de 1660.

⁹⁸ Aquesta parcel·la als Estelladors també hauria pogut ser adquirida pel Sr. Joan Àngel a les acaballes dels anys cinquanta o inicis dels seixanta.

⁹⁹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 147-156. Foren testimonis del passament de comptes: per part de la Sra. Teresa, els preveres de la parroquial targarina Lluís Torta i Sebastià Tarragona; per part de Tomàs Borràs, el donzell Lluís de Carreres i els pagesos Pere Monfar i Baltasar Terés, tots de Tàrraga. Baltasar Terés, recordem-ho, era el concunyat de Tomàs Borràs, i més que a fer de pagès es dedicava als negocis. Quant als testimonis de la cancel·lació del deute, foren Jaume Joan Esquerrer, prevere de Tàrraga, i Joan Pomés, jove candeler de cera de Tàrraga.

¹⁰⁰ APT, *Llibre de casaments 1652-1733*, f. 42v. El Dr. Jover, que ja havia fet de testimoni en l'anterior casament de la Sra. Teresa i que aleshores repetia, apareixia sovint en els assumptes relacionats amb la dama i amb les seves cosines Ferreró. També era així en el cas dels Teixidor.

¹⁰¹ APT, *Llibre de casaments 1652-1733*, f. 5. Els qui es casaren foren Joan Tomàs, de Sant Martí de Maldà i habitant de Tàrraga, i Maria Millas, donzella, filla d'Antoni Millas, pagès d'Ivorra.

¹⁰² AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1662-1663*, f. 399.

¹⁰³ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1665-1666*, fs. 370v.-371v. Foren testimonis d'aquell acte de donació Pau Borràs (el menor), ciutadà honrat de Barcelona domiciliat a Tàrraga, i Josep Santemasses, pagès resident a Tàrraga.

¹⁰⁴ APT, *Llibre de casaments 1652-1733*, f. 36v.

¹⁰⁵ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1666-1667*, fs. 177v.-178v. Foren testimonis de l'època Francesc Mages, revenedor de Tàrraga, i Joan Farreny, sabater de Barcelona que aleshores era a Tàrraga.

¹⁰⁶ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1667-1668*, fs. 191v.-192. Foren testimonis el donzell Miquel de Potau i Moles, veguer de Tàrraga aleshores, i Josep Puig, doctor en Medicina domiciliat a Tàrraga.

¹⁰⁷ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1667-1669*, fs. 59, 67v.-68 i altres de 1668.

¹⁰⁸ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1667-1668*, fs. 311-312. Foren testimonis de l'època Pau Cormall, aromatarí de Tàrraga, i Francesc Escolà, pagès que residia a Cubells. La parcel·la venuda era concretament a la partida anomenada la Polvonerà. El notari que enregistra la venda fou Josep Gomar, de Balaguer.

¹⁰⁹ AHCT, FMT, full volander, escrit en quart, que quan fou consultat per mi es trobava posat a les tapes del *Llibre d'èpoques comunes 1642-1673*, sense ordenació específica. Es tracta d'una certificació feta pel notari targarí Josep Lleó, que era escriptent ordinari de la cúria del veguer de Tàrraga. En aquella època, el veguer era Bernardí Perles, mercader targarí i ciutadà honrat de Barcelona. L'assessor del veguer, misser Ramon Jover, va fer de testimoni en el mateix casament de la Sra. Teresa i Pere Farreny: tot s'havia manegat entre uns quants amics.

¹¹⁰ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, f. 228v. Foren testimonis Lluís Fàbrega, ciutadà honrat de Barcelona domiciliat a Tàrraga (sens dubte amic del nou matrimoni); Jaume Joan Riera, estudiant; i Josep Soler (el menor), escriptent de Tàrraga.

¹¹¹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 256-259v. i folis finals sense numerar. Foren testimonis Josep Soler, pagès, i Jeroni Molins, teixidor de lli, ambdós de Tàrraga. El batxiller Verdèria havia designat procurador seu Francesc Corcó el 31 de juliol de 1669.

¹¹² AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Esborrany 1670*, fs. 162 i 166. Foren testimonis el Sr. Josep de Rialp i el Sr. Miquel de Potau (aquest segon, germà del tutor Jaume de Potau).

¹¹³ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 360v.-361v. N II 14, Bonaventura Meià, *Esborrany 1670*, f. 72v. Foren testimonis d'aquesta època general enregistrada oficialment el dia 29 Valeri Teixidor, candeler de cera, i Pere Pau Esteve, sastre, ambdós de Tàrraga.

¹¹⁴ AHCC, FN, Tàrraga, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1682-1683*, fs. 102v. i 103. Per fer la tramitació d'aquests documents, el burgès Josep Torres va fer servir els serveis del notari targarí Josep Soler. Li va fer tramitar i escripturar molts altres documents. Va quedar a deure força diners al dit notari per totes aquelles feines. Un grapat d'anys després, i quan el notari Josep Soler ja havia mort, el burgès Josep Torres va reconèixer aquest deute, i va prometre pagar-lo a un fill del notari citat; aquest fill era Galderic Soler, ell també notari de Tàrraga.

¹¹⁵ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 390v.-398. Foren testimonis el rev. Joan Capdevila, prevere i beneficiat de la parroquial targarina, i Josep Miró i Francesc Sans, pagesos de Vilaverd (arquebisbat de Tarragona). El guissonenc Joan Pau Amigó tenia les herbes i pastures de Riudovelles perquè son avi, Joan Pau Amigó, mercader, les havia comprades a la gent d'aquell poble el 4 de gener de 1615. Convé recordar que aquell any 1670 el mercader Tomàs Borràs era batlle de Tàrraga.

¹¹⁶ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 408v.-418. Foren testimonis Antoni Hebrart, negociant resident a Tàrraga, i Lluís Lavèrnia, negociant resident a Sant Julià de les Valls d'Audorra i que aleshores es trobava a Tàrraga.

¹¹⁷ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 451-453v. Foren testimonis el Dr. Ramon Jover (sempre barrejat en les coses de la família Valedor-Riera) i el pagès Isidre Soler, tots dos habitants de Tàrraga. Les afrontacions de la primera

parcel·la eren: a l'est, Paula Llobera, muller del pagès targarí Josep Barrufet; al sud, la sèquia Condal; a l'oest, les nenes Valedor; i al nord, el camí de Preixana. Les afrontacions de la segona parcel·la eren: a l'est, les nenes Valedor; al sud, la sèquia Condal; a l'oest, Jaume Joan Castelló, pagès de Tàrrega; i al nord, el camí de Preixana. La neboda del degà Albert d'Averó, Teresa d'Averó, era monja del monestir de Vallbona; en va ser entre el 21 de desembre de 1657 i el 14 de març de 1675; la seva onomàstica completa era Teresa d'Averó i de Sullar; tenia 37 anys el 1675; el seu oncle Albert, degà de Tàrrega, li va pagar el dot de monja. PIQUER, Josep Joan: *Abaciologi de Vallbona (1153-1977)*, Santes Creus, Fundació d'Història i Art Roger de Belfort, 1978, p. 271.

¹¹⁸ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1670-1683*, f. 15v. *Gat Vell*, censal anotat el 3-10-1670. AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 453v.-460. Foren testimonis Ramon Calcinell, teixidor de lli i verguer; Bernardí Mengran, pagès; i Josep Lleó, notari, tots de Tàrrega. Entre els prohoms que intervingueren en la reunió, hi havia Miquel Sobies, el donzell Lluís Carreres, el Dr. Ramon Jover, el Dr. Francesc Flix, Baltasar Terés, i el propi burgès Josep Torres, tutor de les nenes Valedor, que també formava part del consell targarí.

¹¹⁹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, fs. 475v.-476. Foren testimonis el Dr. Ramon Jover (sempre relacionat amb els afers Valedor-Riera) i Francesc Ribera, professor de Filosofia, de Tàrrega.

¹²⁰ APT, *Llibre de baptismes 1668-1690*, f. 23. Les batejà el vicari Lluís Molins. La padrina de la primera nena era muller de Lluís Fàbrega, ciutadà honrat de Barcelona, que precisament apadrinà la segona. La padrina de la segona nena era Teresa Castelló i Pellicer, esposa de Miquel de Potau i Moles, el germà del tutor. El tinent Domingo de Bargas, allotjat a Tàrrega aquell 1671, va portar problemes a la vila. *Vid. Segarra, Història de Tàrrega...*, II, ps. 162-163.

¹²¹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1670-1671*, f. 275 i següents. El tracte fou fet amb els capitans de la comunitat de preveres targarina, que aquell any eren Bonaventura Monfar, Lluís Torta i Lluís Molins.

¹²² AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Esborrany 1670-1671*, f. 85.

¹²³ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1670-1671*, fs. 400v.-401v.

¹²⁴ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Esborrany 1670-1671*, f. 87. Foren testimonis dos preveres targarins ja relacionats abans amb els afers de la Sra. Teresa: Sebastià Tarragona i Valeri Teixidor.

¹²⁵ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1670-1671*, fs. 409-409v. Foren testimonis de l'època el rev. Francesc Blasco, prevere de Tàrrega, i Andreu Joan, negociant de Conesa. Aquest darrer es trobava aleshores a Tàrrega per assumptes relacionats amb gent de la vila, com el negociant Francesc Corcó o el mateix matrimoni Farreny-Riera.

¹²⁶ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1670-1671*, fs. 428v.-433. Foren testimonis Francesc Corcó, negociant, i Pere Robinat, pagès, ambdós de Tàrrega. Els tres censals eren: un de 120 lliures de preu i 6 lliures de pensió anual que rebia sobre la casa-forn el mateix matrimoni Joli-Sorriana; un altre de 15 lliures de preu i 15 sous de pensió anual que rebia sobre la casa-forn la comunitat de preveres de Guissona; i un de 112 lliures de preu i 112 sous de pensió anual que sobre la casa-forn rebia la comunitat de preveres de Tàrrega. L'immoble pertanyia al matrimoni Joli-Sorriana per un establiment fet per la Batllia General de Catalunya aquell mateix any 1671; havia de fer un cens de 4 sous a aquesta Batllia.

¹²⁷ Planes, *La nissaga Jover de Tàrrega...*, p. 45. Encara que l'any 1671 van assegurar que el matrimoni Joli-Sorriana tenia la casa-forn per un establiment fet per la Batllia General de Catalunya, aquell 1677 van fer constar que l'immoble era una propietat antiga de la família Sorriana-Dionís, de la qual descendia la Maria.

¹²⁸ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1670-1671*, fs. 525v.-526. Foren testimonis de l'època Miquel de Potau i Moles, donzell domiciliat a Tàrrega, i Joan Basi, pagès de Tàrrega. El negociant Corcó havia accedit a aquell càrrec de col·lector el 16 d'agost de 1671.

¹²⁹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1670-1671*, fs. 549-550. Foren testimonis de l'època Jaume Joan Riera, professor de Filosofia, natural de Tàrrega, i Domènec Vila, jove negociant que residia a Tàrrega. L'hort era situat exactament damunt la font de Cubells. L'acte de venda es va fer amb el notari balaguerí Josep Gomar.

¹³⁰ APT, *Llibre d'òbits 1605-1730*, f. 84. Va morir a la parròquia de Santa Maria, i immediatament fou traslladada a Tàrrega, on el dia 30 de març l'enterraren a la parroquial. Havia fet testament amb Baltasar Oriol i Marcer, notari de Barcelona, bastant abans del seu traspàs, car aquest testament de la Sra. Maria s'atorgà el 9 de juliol de 1670. Va instituir hereu universal el seu marit. El cognom de la finada era Balaguer. AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1672-1673*, f. 295; *Manual 1673-1674*, f. 462.

¹³¹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1671-1672*, fs. 143-144. Foren testimonis Mateu Rosinés, ferrer, i Jaume Escursà (el menor), pagès, de Tàrrega.

¹³² AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Esborrany 1672*, f. 78.

¹³³ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1671-1672*, fs. 258v.-259. Foren testimonis l'advocat Ramon Jover, el pagès Baltasar Terés i el notari Josep Soler (el menor), tots tres de Tàrrega. Ramon Jover i Baltasar Terés eren uns habituals en tot allò relacionat amb la família Valedor-Riera (en Terés, a més, era cunyat de la Sra. Teresa); quant al jove Josep Soler, era un antic escriptor que devia fer molt poc que havia accedit a la categoria de notari (més en concret, era notari apostòlic). L'acte remarca que l'advocat Jaume de Potau formava part del Reial Consell i que era assessor de la Batllia General de Catalunya, però no precisa si ja vivia a Barcelona.

¹³⁴ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1671-1672*, fs. 315v.-317. Foren testimonis Jacint Pou, batxiller en Lleis, i Sebastià Planes, aromatarí, de Tàrrega. L'acte notarial recorda que la peça de terra sobre la qual estava carregat aquell censal havia estat anteriorment de Francesc Roig, i per més antic fou de Josep Vinyals, de Tàrrega.

¹³⁵ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Esborrany 1672*, fs. 90-93v. i repetit a 129-131v. La casa tenia dos portals al carrer Major i era a la banda dreta, tot baixant. Per la part del darrere, afrontava amb un forn de pa (més en concret, amb la seva «olla»). Per antic, aquella casa havia estat del notari Francesc Dionís, que la vengué, el 1621, a Agustí Ortiz. El censal que es creava es podria quitar en dues tongades, i disminuint el preu per haver fet un quitament disminuiria també la pensió.

¹³⁶ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1671-1672*, fs. 480-480v. Foren testimonis Josep Vergonyós, candeler de cera, i Francesc Corcó, negociant, tots dos de Tàrrega. L'acte notarial fa recordança de l'altre tutor, Jaume de Potau, integrant del Reial Consell i assessor de la Batllia General de Catalunya, subrogat en el lloc de la Sra. Teresa; no consta, però, la seva participació.

¹³⁷ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1671-1672*, fs. 482v.-483v. Foren testimonis Bernardí Perles, mercader, i Jeroni Boleda, apotecari, tots dos de Tàrrega.

¹³⁸ AHCC, FN, Tàrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1686-1687*, fs. 513-515.

¹³⁹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, fs. 14-14v. de 1673.

¹⁴⁰ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, fs. 18-18v. de 1673. Foren testimonis Sebastià Planes, aromatarí de Tàrrega, i Joan Mateu, negociant del lloc de Montornès. Les fermances, però, no consten.

¹⁴¹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1672-1673*, fs. 195v.-197. Foren testimonis de l'època Sebastià Planes, aromatarí, i Llorenç Ribera, fuster, tots dos de Tàrrega. El ciutadà Francesc Riera hi era present; sa mare, no.

¹⁴² AHCT, FMT, *Llibre de consells 1670-1683*, fs. 97-97v. i 103.

¹⁴³ APT, *Llibre d'òbits 1605-1730*, f. 84v. Dorotea Ferreró va morir a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor. L'enterraren a Tàrrega el 16 de maig. Va fer testament amb Jaume Teixidor, notari de Barcelona.

¹⁴⁴ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1672-1673*, fs. 292-293. Foren testimonis el rev. Joan Capdevila, prevere, i Galderic Soler, escriptor, tots dos de Tàrrega. La parcel·la esmentada deu ser la de 4 jornals a la partida de les Planes, adquirida l'any 1668 als Roig. És interessant la menció del nom particular que es donava a aquesta parcel·la: Santes Creus.

¹⁴⁵ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1672-1673*, fs. 295v.-296. Foren testimonis de l'època el rev. Joan Esquerrer, prevere, i Galderic Soler, escriptor, de Tàrrega.

¹⁴⁶ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1672-1673*, fs. 407v.-410v. Foren testimonis del requeriment i de l'època Isidre Cortadelles, porter reial de Tàrrega, i Antoni Perles, pagès d'Ivars d'Urgell. El primer degué avisar oficialment Pere Monfar que es presentés a cal notari; el segon, que era un company del mateix poble, degué fer costat a l'interessat. Per cert, que la Sra. Isabel Espígol (de casada Llopis), la que quatre anys abans havia venut els censals, ja era morta (traspassà el 5 de febrer de 1672).

¹⁴⁷ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1672-1673*, fs. 443-443v. Foren testimonis dos dels principals prohoms de Tàrrega aleshores: Ramon de Carreres, donzell, i Lluís Fàbrega, ciutadà honrat de Barcelona. No hi ha dubte que el matrimoni Farreny-Riera tenia bons partidaris a la vila.

¹⁴⁸ Coneixem aquesta dada per una referència notarial posterior, corresponent al passament de comptes que el burgès Torres va fer amb el notari targarí Josep Soler, per totes les feines professionals que al llarg dels anys li havia fet fer. Com que Josep Soler va morir abans de cobrar tot el que se li devia, el deute va quedar a favor del seu fill Galderic Soler, com ja havíem comentat anteriorment. AHCC, FN, Tàrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1682-1683*, f. 103.

¹⁴⁹ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1670-1683*, fs. 136-136v., 138v. i 145.

¹⁵⁰ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1671-1672*, f. 143, noteta al marge de l'acta d'enregistrament del debitori. Foren testimonis de la cancel·lació d'aquell deute els revs. Valeri Teixidor, prevere de Tàrrega, i Rafael Soler, rector de Claravalls.

¹⁵¹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, f. 84 i següents de 1674 (però amb mala numeració). La parcel·la era de reg, feia un jornal, era campa i estava situada a la partida de

les Condals, del terme de Tàrrega. Tomàs Borràs la va comprar a carta de gràcia el 24 de desembre de 1668 (acte fet pel notari targarí d'aleshores Francesc Ferrer) per 110 lliures. Comprar-la llavors de manera definitiva li va costar 126 lliures més, encara que realment no va pagar aquest preu, ja que es va fer càrrec d'un censal de 120 lliures de valor que fins aquell moment el pagès Robinat feia al convent de la Mercè de Tàrrega; les 6 lliures restants eren per una pensió d'aquell censal que el Robinat havia quedat a deure, i Tomàs Borràs les hi donà. La parcel·la feia un cens de 4 sous anuals al monestir de Santes Creus.

¹⁵² AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, f. 64 de 1674. Foren testimonis Valeri Teixidor, candeler de cera de Tàrrega, i Jaume Ribà, sastre que vivia a la mateixa vila.

¹⁵³ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1673-1674*, folis amb numeració esborrada. Foren testimonis el rev. Francesc Blasco, prevere i beneficiat de la parroquial targarina, i Galderic Soler, escriptor de Tàrrega.

¹⁵⁴ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1673-1674*, fs. 454v.-461v. Foren testimonis Francesc Copons, doctor en Drets de Tàrrega, i Honorat Conill, professor de Teologia, que formava part de la família de Jaume de Potau. La firma del rev. Ramon Torres no es va produir fins un any després, el 7 de desembre de 1675, a la mateixa Tàrrega, i els testimonis d'aquesta firma particular foren el rev. Josep Vilella, prevere i beneficiat de la parroquial de Guissona, i Galderic Soler, escriptor de Tàrrega. Per a la creació d'aquell censal, els tutors de les nenes Valedor van tractar amb els revs. Antoni Font i Ramon Balcells, capitans de la comunitat de preveres targarina aquell any; l'altre capità, el rev. Lluís Torta, no va ser present a l'acte.

¹⁵⁵ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1673-1674*, fs. 496-496v. Foren testimonis Josep Novell, pagès, i Sebastià Planes, negociant, de Tàrrega.

¹⁵⁶ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, fs. 3-5v., i també 117-117v. i 129-131v. (actes repetides), tot del 1675.

¹⁵⁷ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, fs. 7-9, 13-14v. i 132-132v. de 1675. Aquelles dues parcel·les Baltasar Terés les havia comprades a Francesc Pons, pagès d'Anglesola, el 31 de març de 1650. La Maria Terés i Riera havia estat batejada a Tàrrega el 24 d'abril de 1652.

¹⁵⁸ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, fs. 11v.-12v. de 1675. Foren testimonis Josep Torres, llicenciat i diaca, i Josep Soler, negociant, tots dos residents a Tàrrega.

¹⁵⁹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, fs. 23-23v. de 1675. Foren testimonis de la creació del deute Llorenç Ribera, fuster de Tàrrega, i Salvador Vila (el gran), pagès de Maldà. Quant als testimonis de la cancel·lació, foren Josep Puig, doctor en Medicina, i Mateu Vilar, pagès de Vilagrassa. La mula tenia tres anys, era de pèl negre i feia uns set pams d'alçada.

¹⁶⁰ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1670-1683*, fs. 161v.-162.

¹⁶¹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1674-1675*, fs. 136v.-137. Foren testimonis d'aquell acte de subrogació Josep Vergonyós i el candeler de cera Valeri Teixidor, tots dos de Tàrrega.

¹⁶² AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1674-1675*, fs. 143-143v. Foren testimonis de l'època Damià Borràs, apotecari, i Josep Vila, estudiant, tots dos de Tàrrega.

¹⁶³ AHCC, FN, Tàrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1674-1675*, f. 181v. Foren testimonis els targarins Ramon de Carreres, donzell i doctor en Drets, i Bernat Serra, veterinari.

¹⁶⁴ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1674-1675*, fs. 335v.-337. Foren testimonis d'aquella declaració Joan Soler, cirurgià, i Antoni Forn, mestre de cases, tots dos residents a Tàrraga. No especifiquen la partida on es trobava situada la parcel·la dita Santes Creus, només indiquen que era al costat del camí de Cercavins.

¹⁶⁵ APT, *Llibre d'òbits 1605-1730*, f. 99.

¹⁶⁶ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1674-1675*, fs. 468v.-469. Foren testimonis Lluís Fàbrega, ciutadà honrat de Barcelona, de Tàrraga, i Josep Pont, pagès que vivia a Tàrraga. El Lluís Fàbrega sembla que era germà del diaca Cristòfol. Ja havíem intuït en altres ocasions la bona relació que existia entre els Fàbrega i la Sra. Teresa.